

เฉลิมศตวรรษ ราชภัฏเชียงใหม่

รวมบทความเกี่ยวกับบทเพลงเฉลิมฉลอง 100 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เฉลิมศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่

รวมบทความเกี่ยวกับบทเพลงเฉลิมฉลอง 100 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2567

เฉลิมศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่

รวมบทความเกี่ยวกับบทเพลงเฉลิมฉลอง 100 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้เขียน คณาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา
และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จัดพิมพ์โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กองบรรณาธิการ ปนัดดา โตคำนุช
 สงกรานต์ สมจันทร์
 ทรงพล เลิศกอบกุล
 จิตร กาวี

ISBN (e-book) 978-616-94694-5-2

เผยแพร่ ตุลาคม พ.ศ. 2567 ในรูปแบบ E-Book
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
<https://www.culture.cmru.ac.th>

คำนิยม

ในปีพุทธศักราช 2567 เป็นวาระอันสำคัญยิ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ที่มีอายุครบ 100 ปี มีพัฒนาการจากโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีกรรมประจำ มณฑลพายัพ โรงเรียนฝึกหัดครูมูล วิทยาลัยครู สถาบัน และมหาวิทยาลัย ตามลำดับ กล่าวได้ว่า เป็นสถาบันการอุดมศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งต่อ พัฒนาการทางการศึกษาในภาคเหนือ ที่มีภารกิจสำคัญคือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะภารกิจ ด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยนับตั้งแต่ยุค วิทยาลัยครูที่เป็นหน่วยประเคราะห์ทางวัฒนธรรม จวบจนเป็นสำนักศิลปะและ วัฒนธรรมในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการทำงานอย่างต่อเนื่องในการศึกษา สืบค้น พัฒนาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ โดยมีพันธกิจคือ ให้ความรู้ด้าน ศิลปวัฒนธรรมล้านนาและเอกสารโบราณแบบบูรณาการ ส่งเสริมคุณค่าและ มูลค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ล้านนา และเอกสารโบราณ

สำหรับการเฉลิมฉลองวาระดังกล่าว มหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมใน หลายภาคส่วน สำหรับสำนักศิลปะและวัฒนธรรม นอกเหนือไปจากกิจกรรม

ทางวิชาการในมิติการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแล้ว ยังได้ดำเนินการในส่วนของการจัดทำบทเพลงเฉลิมฉลองวาระ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนอย่างดียิ่งจากคณาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา ทั้งการประพันธ์บทเพลง การบันทึกเสียง รวมถึงการจัดทำหนังสืออธิบายความเป็นมาและแนวคิดของการประพันธ์บทเพลงต่าง ๆ เพื่อให้ครบถ้วนทั้งมิติความงามเชิงสุนทรีย์ และมิติความรู้เชิงวิชาการเพื่อเผยแพร่และเป็นที่ระลึกในโอกาสสำคัญเช่นนี้

ในนามของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รู้สึกขอบคุณและยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ผลงานทางวิชาการทั้ง 7 บทความนี้ได้เป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองในวาระสำคัญของมหาวิทยาลัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยทางด้านดนตรี รวมถึงเป็นหลักฐานจดหมายเหตุสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในรอบ 100 ปีนี้

อาจารย์ ดร.ธรรศ ศรีรัตนบัลล์

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คำนำ

ในวาระที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีอายุครบรอบ 100 ปี ใน พ.ศ. 2567 คณาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในโครงการ “ช่างเผือกสามัคคี” ได้มีดำริในการจัดทำผลงานเพลงเพื่อเป็นที่ระลึกในวาระสำคัญนี้ นอกเหนือไปจากการจัดทำผลงานเพลงแล้วควรที่จะได้มีการนำเสนอเรื่องราวในเชิงวิชาการเกี่ยวกับบทเพลงต่าง ๆ ด้วย โดยได้รับความสนับสนุนอย่างดียิ่งจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทั้งในด้านของการบันทึกเสียงเพลงดังปรากฏใน QR Code ท้ายหนังสือนี้ รวมถึงหนังสือรวมบทความในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบันการศึกษาทั่วประเทศในการพิจารณาคุณภาพเนื้อหาของบทความเรื่องละ 3 ท่าน สำหรับเนื้อหาของบทความแต่ละเรื่องล้วนมีความน่าสนใจทั้งมิติทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางสุนทรียะของบทเพลงที่จัดทำขึ้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

บทความเรื่อง “พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าจากพระราชฯ: การสร้างสรรค์เพลงเทิดนามมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” โดยอาจารย์เมธินี อ่องแสงคุณ ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในภาพรวม ตั้งแต่เริ่มแรกก่อตั้งในนามโรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจำมณฑลพายัพ จนพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในปัจจุบัน บทความนี้ยังได้แทรกเอกสารสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยได้สัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่อยู่ในช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ ดร.สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์ นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นอกจากนี้ การที่เลือกใช้เพลง “ระบำซอ” อันเป็นหนึ่งในผลงานทางดนตรี ที่ดงามยิ่งของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี มาเป็นต้นธารความคิดในการสอดแทรกเนื้อหาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และบรรเลงในรูปแบบวงดุริยางค์เครื่องลม สร้างมิติใหม่ทางเสียงและยังแสดงถึงรากฐานทางดนตรีล้านนาที่เป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่เป็นการพัฒนาท้องถิ่นในมิติทางดนตรีได้อย่างน่าสนใจ

เช่นเดียวกับบทความเรื่อง “บทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่” ปูมประวัติศาสตร์ถึงบทเพลงเฉลิมวันสถาปนา และเรื่องเล่าจากตราสัญลักษณ์” ของอาจารย์จิตร กาวี ได้ขยายเรื่องราวของพัฒนาการจากโรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจำมณฑลพายัพสู่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ใช้หลักฐานเกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันที่มีพัฒนาการควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย และได้นำเสนอหลักฐานโบราณ เช่น ภาพสมุดประจำตัวนักเรียนของโรงเรียนฝึกหัดครูมูลเชียงใหม่ นอกจากนี้ การอธิบายถึงประวัติศาสตร์ทางดนตรีเพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของเพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่ ที่ประพันธ์เนื้อร้องขึ้นใหม่และใช้ทำนองดนตรีคือ

เพลงลาวสมเด็จ บรรเลงด้วยวงดุริยางค์เครื่องลม โดยชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของวงดนตรีในรูปแบบดังกล่าวไปพร้อมกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งในแง่ของที่มาของการประพันธ์และการเลือกใช้วงดนตรีดังกล่าวในการบันทึกเสียงได้เป็นอย่างดี

บทความเรื่อง “ราชภัฏเชียงใหม่: เพลงเริ่มต้นถึงเพลงปัจจุบัน” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุรณพันธุ์ ใจหล้า ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเพลงประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นโดยการนำของนักศึกษาช่วงทศวรรษ 2510 ที่ต้องการให้วิทยาลัยครูเชียงใหม่มีเพลงประจำสถาบันของตนเอง จึงได้รับความอนุเคราะห์จากวงดนตรีสุนทราภรณ์ในการประพันธ์เนื้อร้องและทำนอง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงชื่อของสถาบัน กล่าวคือวิทยาลัยครูเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อร้องของเพลงประจำสถาบัน ในส่วนของเพลงราชภัฏเชียงใหม่ซึ่งประพันธ์ขึ้นใหม่นั้น ได้ทำการอธิบายแนวคิดและที่มาของบทเพลง รวมถึงวิเคราะห์รูปแบบองค์ประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจและเกิดสุนทรียะในบทเพลงใหม่มากยิ่งขึ้น

ในส่วนของ “เพลงร่างร้อยปีศรีราชภัฏเชียงใหม่” โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย ทั้งในฐานะผู้ประพันธ์บทเพลงและผู้นิพนธ์บทความ ได้อธิบายความเป็นมาของบทเพลงและแนวคิดอย่างน่าสนใจ เช่น การใช้สร้อย เนื้อหาของบทเพลงที่กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอวิธีการบรรจุเนื้อเพลงโดยปรับใช้ทฤษฎีทางดนตรีไทยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำนองเพลงและเนื้อร้องที่ใช้วิธีการแบบ “ร้องเนื้อเต็ม” ตลอดจนถึงความงามในเชิงวรรณศิลป์ที่ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะสัมผัสที่ปรากฏในเนื้อร้องของบทเพลงนี้อีกด้วย

บทความเรื่อง “เพลงดำ-เหลือง ร่วมใจพัฒนา กับอุดมการณ์พัฒนา
ท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพล เลิศกอบกุล
ได้นำเสนออุดมการณ์ของการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์หนึ่งของความเป็น
มหาวิทยาลัยราชภัฏที่เริ่มต้นมาจากกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รวมถึง
มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้สนองแนวพระราชดำริดังกล่าวมาหลายทศวรรษ
นอกจากนี้ บทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นในวาระเฉลิมฉลอง คือ ดำ-เหลือง ร่วมใจ
พัฒนา ได้สะท้อนให้เห็นภาพของอุดมการณ์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ทั้งมิติ
ของการทำงานเพื่อท้องถิ่นและความภาคภูมิใจในวาระครบรอบ 100 ปี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้อย่างสมภาคภูมิ

สำหรับบทความเรื่อง “จากซอยเยาว์ถึงเสเลเมา: พัฒนาการทางดนตรี
สู่การสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี เฉลิมฉลอง 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่” ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงกรานต์ สมจันทร์ ได้อธิบายถึงความเป็น
มาเป็นไปของบทเพลงที่ชื่อว่า “เสเลเมา” ในปัจจุบันว่า มีการนำ
ลูกตกของเพลงซอยเยาว์ในดนตรีล้านนามาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงใหม่
ที่กลายเป็นภาพจำของผู้คนโดยทั่วไปโดยเฉพาะท่อนสร้อยที่ว่า “ม่ง แซะ
ม่งแซะ แซะม่ง ตุ่มตุ่มม่ง” ทำนองเพลงเสเลเมาดังกล่าวน่ามีความสนุกสนาน
และได้ถูกผลิตซ้ำในหลากหลายวาระด้วยกัน โดยเฉพาะผลงานของราชา
โฟล์คของคำเมือง จรัล มโนเพ็ชร และในวาระเฉลิมฉลองศตวรรษของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ก็ได้มีการนำเอาทำนองเพลงเสเลเมามาใช้แล้ว
ประพันธ์เนื้อร้องขึ้นใหม่ ซึ่งทำให้เกิดมิติทั้งความไพเราะ ความสนุกสนาน
และความภาคภูมิใจผ่านเนื้อหาของบทเพลงดังกล่าวอีกด้วย

บทความสุดท้าย คือ “การสืบสานงานด้านศิลปวัฒนธรรม ผ่านบทเพลงรางวัลเสเลมา ฉลอง 100 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” ของอาจารย์ว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ ได้อธิบายขยายความแนวคิดของการประพันธ์เพลงโดยได้นำเสนอความภาคภูมิใจบางส่วน คือ งานศิลปวัฒนธรรมที่นักศึกษามีส่วนร่วม โดยเฉพาะกรณีของขบวนกระถางมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และแนวคิดจากเรื่องดังกล่าวที่นำมาสู่การสร้างสรรค์บทเพลงโดยใช้ทำนองเพลงเสเลมาดังที่บทความก่อนหน้านี้ได้ขยายในมิติทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของบทเพลง สู่เรื่องราวการสร้างสรรค์และการบันทึกเสียงเพื่อเฉลิมฉลองในวาระที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีอายุครบรอบ 100 ปี นอกจากนี้ยังได้นำเสนอเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายประกอบบทเพลงที่ได้รับแนวคิดมาจากพ่อนเงี้ยวของเดิมอีกด้วย ทำให้บทเพลงนี้ครบถ้วนทั้งมิติของเนื้อหา ทำนอง และการแสดงประกอบ ที่เป็นตัวอย่างฐานคิดสำหรับการพัฒนานาฏศิลป์สร้างสรรค์ในวาระต่อไป

ในส่วนของกองบรรณาธิการ ใครขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ทุ่มเทพลังในการสร้างสรรค์บทเพลงและบทความอธิบายที่มาและความสำคัญของผลงานดังกล่าว ตลอดจนสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนการดำเนินการทั้งในส่วนของการบันทึกเสียงและหนังสือรวมบทความทางวิชาการเล่มนี้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกจากหลากหลายสถาบันทุกท่านที่เสียสละเวลาในการพิจารณาคุณภาพเนื้อหาของบทความหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือนี้จะเป็นตัวอย่างของการทำงานดนตรีและนาฏศิลป์

ซู |

สร้างสรรค์ที่อธิบายที่มาที่ไป ด้วยความเคารพอย่างยิ่งกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อก้าวเข้าสู่โลกสมัยใหม่ได้อย่างมั่นคง

กองบรรณาธิการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์
คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลี่ยนศรี
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฐนิช นักปี
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยวุธ โกศล
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สารบัญ

	หน้า
คำนิยม	ก
คำนำ	ค
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	ณ
1 พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าจากพระราชฯ	1
การสร้างสรรค์เพลงเทิดนามมหาวิทยาลัยราชภัฏ	
เชียงใหม่	
เมธินี อ่องแสงคุณ	
2 บทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่”	19
ปุมประวัติศาสตร์ถึงบทเพลงเฉลิมวันสถาปนา	
และเรื่องเล่าจากตราสัญลักษณ์	
จิตรร์ กาวี	
3 ราชภัฏเชียงใหม่: เพลงเริ่มต้นถึงเพลงปัจจุบัน	51
บูรณพันธ์ุ ใจหล้า	
4 เพลงร่ำวงร้อยปีศรีราชภัฏเชียงใหม่	73
รณจิต แม้นมาลัย	

5	“เพลงตำ-เหลื่อง ร่วมใจพัฒนา” กับอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ <i>ทรงพล เลิศกอบกุล</i>	89
6	จากซอยถึงเสเลเมา: พัฒนาการทางดนตรี สู่การสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี เฉลิมฉลอง 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ <i>สงกรานต์ สมจันทร์</i>	113
7	การสืบสานงานด้านศิลปวัฒนธรรม ผ่านบทเพลง รำวงเสเลเมา ฉลอง 100 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ <i>สรายุทธ อ่องแสงคุณ</i>	131
	<i>ภาคผนวก</i>	157

พระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าจากพระราชา:
การสร้างสรรค์เพลงเทิดนาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เมธินี อ่องแสงคุณ

บทนำ

นาม หรือ ชื่อ ย่อมสะท้อนถึงความเป็นตัวตน ลักษณะสำคัญ
ของคน สัตว์ สิ่งของ ลำดับความสำคัญ จึงถือเป็นสิ่งสำคัญมากประการต้น ๆ
ของทุกสิ่งอย่าง แรกเริ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเป็นโรงเรียน
ฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑลพายัพ ในปี พ.ศ. 2467 ณ บ้านเวียงบัว
ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอันเข้าใจได้ว่าผลิตครูทางด้าน
การเกษตร ต่อมา มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลทำให้โรงเรียนฝึกหัดครู
กสิกรรมประจำมณฑลพายัพนี้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ เมื่อปี
พ.ศ. 2503 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูเป็น
วิทยาลัยครู เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.กศ. สูง)
และปริญญาตรีของสภากาการฝึกหัดครู โดยกำหนดในพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู
พ.ศ. 2518 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ให้วิทยาลัยครู

เป็นสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนนักศึกษาถึงระดับปริญญาตรีในสาขาครุศาสตร์ตามหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู

ต่อมาเมื่อวิทยาลัยครูเริ่มเปิดหลักสูตรปริญญาตรีที่หลากหลาย นอกเหนือไปจากปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต ได้แก่ ปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต และปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต แต่เหตุที่ยังคงมีชื่อสถาบันว่าวิทยาลัยครูนั้น ผู้คนในสังคมอาจเข้าใจว่าเป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตเฉพาะทางด้านครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์เท่านั้น กอปรกับขณะนั้นในปี พ.ศ. 2531 วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับพระราชทานชื่อสถาบัน จาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น จึงทำหนังสือขอพระราชทานชื่อ ให้กับวิทยาลัยครู ตามหนังสือที่ ศธ 0303/4227 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2535 ถึง ราชเลขาธิการ ปรากฏใจความขอพระราชทานชื่อว่า

“...กระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาเห็นสมควรเปลี่ยนชื่อ วิทยาลัยครู เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดี และเพื่อประโยชน์แก่นักศึกษาเช่นเดียวกับ “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาอีกแห่งหนึ่งในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่สถาบันการศึกษาแห่งนี้ จึงเป็น สมควรขอพระราชทานชื่อว่า “สถาบันราชพัฒนา” หรือชื่ออื่นใดตามแต่จะทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม กระทรวงศึกษาธิการจะน้อมเกล้าฯน้อม กระหม่อมรับพระมหากรุณาธิคุณทุกประการ...”

สำนักพระราชพิธีการ ได้มีหนังสือตอบกลับ ที่ รล 0003/2522 เรื่อง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานชื่อสถาบัน ถึง รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535

“...ตามที่กระทรวงศึกษาธิการขอให้มีความกราบบังคมทูลพระกรุณา
ว่า วิทยาลัยครู เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย ผลิตภัณฑ์ในสาขาต่าง ๆ ได้แก่
ครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาศาสตร์บัณฑิต และศิลปศาสตรบัณฑิต แต่ปัจจุบัน
บุคคลทั่วไปยังเข้าใจผิดว่า ผู้ที่จบจากวิทยาลัยครูจะต้องประกอบอาชีพ
ครูเท่านั้น ทำให้ผู้ที่จบการศึกษาในสาขาอื่นขาดโอกาสในการหางานทำ
และในบางครั้งเกิดความเข้าใจผิดว่า “วิทยาลัยครู” มิได้เป็นสถาบันอุดมศึกษา
ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเพื่อประโยชน์แก่นักศึกษา
จึงเห็นสมควรขอพระราชทานชื่อวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง ว่า “สถาบัน
ราชพัฒนา” หรือชื่ออื่นใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ความแจ้งอยู่
แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานชื่อสถาบัน ว่า “สถาบันราชภัฏ”

ลงนาม หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์ ราชเลขาธิการ

ชาวราชภัฏจึงถือเอาวันที่ 14 กุมภาพันธ์ เป็นวันพระราชทานนาม
นอกจากสมเด็จพระบรมชนกชาติเบศร ฯ จะทรงพระราชทานนามให้กับสถาบัน

4 | พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าจากพระราชฯ

ราชภัฏแล้ว กรมการฝึกหัดครูได้ขอสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏในปี พ.ศ. 2538 โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตราราชลัญจกรประจำพระองค์เพื่อเป็นตราสัญลักษณ์ของสถาบันราชภัฏ โดย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (ในขณะนั้น) ได้จัดทำตราประจำสถาบันให้กับสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ โดยมีชื่อของแต่ละสถาบันอยู่รอบตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์ และในปีเดียวกันนี้ได้มีการออกพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 112 ตอนที่ 4ก ลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2538

เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ได้มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2547 อันถือเป็นพระมหากษัตริย์คุณแก่มหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างหาที่สุดมิได้ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีอายุ 100 ปีในปี 2567 นี้ นับแต่ก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม มณฑลพายัพ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จวบปัจจุบัน เป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พิธีถวายราชสดุดีและฉลองนาม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ที่มา: ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับพระเมตตาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในการพระราชทานนาม “ราชภัฏ” นอกจากนี้ทรงให้ความหมาย ราชภัฏ แปลว่า ข้าราชการ หรือ คนของพระราชฯ ความใส่พระทัยไม่ได้หมดเพียงเท่านั้น เมื่อพระราชทานตราพระราชลัญจกรเป็นตราประจำมหาวิทยาลัยแล้ว กรมการฝึกหัดครูในขณะนั้นได้มีข้อสังเกตว่า ในตราพระราชลัญจกรมีวงรัศมีเปล่งออกจากมหาอุณาโลมในวงจักรทั้งหมด 32 แฉก แต่ขณะนั้นมีสถาบันราชภัฏอยู่ 36 แห่ง จึงมีการคิดจะทำวงรัศมีเพิ่มตามจำนวนสถาบัน ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานวินิจฉัยเพิ่มเติมว่า “ในเมื่อเอาตราเราไปแล้วจะเปลี่ยนแปลงทำไมเล่า” นี่เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นได้ว่าพระองค์ไม่ทรงพระราชทานอย่างเดียว แต่ทรงติดตามความก้าวหน้าอยู่เสมอ (สว่าง ภูพัฒน์พิบูลย์, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2567)

นอกจากพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จะมีพระมหากษัตริย์คุณแก่ราชภัฏแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงให้ความใส่พระทัยและเมตตาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นอย่างยิ่ง โดยพระองค์ทรงมีเมตตาพระราชทานปริญญาบัตรกับบัณฑิตของมหาวิทยาลัยครูตั้งแต่ครั้งเป็นวิทยาลัยครู โดยเริ่มพระราชทานปริญญาบัตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา เมื่อทรงครองราชต่อจากพระชนกนาถ พระองค์ก็ยังทรงพระเมตตาไม่เสื่อมคลาย โดยมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษาให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีโอกาสเข้าเฝ้าทุกครั้งจะมีพระราชดำรัสว่า เหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน (สว่าง ภูพัฒน์พิบูลย์, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2567)

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้เป็นเจ้าภาพการจัดพิธีพระราชทานปริญญาบัตรสำหรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในเขตกาเหนือตั้งแต่ พ.ศ. 2546 โดยเริ่มแรกนั้นได้ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากนั้นในปี พ.ศ. 2551 หอประชุมที่ปิงกรัศมีโชติศูนย์แม่ริม สร้างเสร็จสมบูรณ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (พระอิสริยยศในขณะนั้น) ทรงเสด็จเปิดหอประชุม และเริ่มใช้หอประชุมที่ปิงกรัศมีโชติในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตกาเหนือมานับแต่นั้น

ทรงเสด็จเปิดหอประชุมที่ปิงกรัศมีโชติ

ที่มา: ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ทรงเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือ

ที่มา: ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การสร้างสรรค์ชุดการแสดง 100 ปี

ในโอกาสครบ 100 ปี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2567 นี้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ให้โอกาสสาขาวิชาดนตรีศึกษาและสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาในการสร้างสรรค์เพลงหรือการแสดงเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง จึงได้ร่วมกันจัดทำผลงานการแสดง ระบายขอ เทิดนามราชภัฏเชียงใหม่ขึ้นเพื่อเป็นการสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ ดังกล่าวนีมา

หลักการในการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้มาจากการแสดงที่พระราชชายา เจ้าดารารัศมีทรงจัดถวาย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวเสด็จประพาสมณฑลพายัพ เพื่อทรงพระราชกรณียกิจ โดยทรงประทับ ณ เมืองนครเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม ถึง 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 (ในวันที่ 29 มกราคม ทรงเสด็จทอดพระเนตรโรงเรียนกสิกรรม ด้วย) ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการจัดการแสดงถวายหลากหลายชุด จากหลายหน่วยงาน ทั้งการดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง แตรวง การฟ้อนรำต่าง ๆ ที่น่าสนใจคือ เหตุการณ์ในวันที่ 27 มกราคม เสด็จออกปลับปลา ทอดพระเนตรระบำขอของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี (สงกรานต์ สมจันทร์, 2563, หน้า 170) ผู้เขียนจึงมีความสนใจสร้างสรรค์การแสดงระบำขอ ทั้งนี้ ได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ณัฐพงษ์ ปัญจูรี เป็นผู้ประพันธ์บทร้อง และเรียบเรียงเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมโดย อาจารย์อรรณพ ภิรมย์ประเมศ บรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สำหรับระบำขอ สงกรานต์ สมจันทร์ (2565) ได้ให้ความหมายไว้ในสารานุกรมเพลงดนตรีล้านนา ว่า

เพลงระบำขอ หรือขอยืน เป็นชุดเพลงที่เรียบเรียงขึ้นใหม่ เพื่อประกอบการแสดงระบำขอหรือฟ้อนมุขของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จประพาสมณฑลพายัพ พ.ศ. 2469 ซึ่งครั้งนั้นมีการถวายช้างเผือกประจำรัชกาล คือ พระเศวตคชเดชนดิolk จึงทำให้บางครั้งเรียกชื่อเพลงนี้ว่า เพลงระบำขอสมโภชช้างเผือก ในหนังสือจดหมายเหตุการณ์เสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑล

ฝ่ายเหนือ พ.ศ. 2469 กล่าวว่า พระราชชายาเจ้าดารารัศมี ทรงเป็นผู้แต่งเนื้อร้อง สำหรับโครงสร้างของเพลงเป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น เริ่มต้นด้วยการจ้อยเชียงแสน เพลงลาวจ้อย เพลงด้อยตริง เพลงลาวกระแต เพลงลาวดวงดอกไม้ และเพลงลาวกระแซ รูปแบบคล้ายกับโครงสร้างเพลงตับในดนตรีไทย บรรเลงด้วยวงเครื่องสายประสมปี่พาทย์ หรือวงปี่พาทย์ไม้นวม ภายหลังจึงนำมาบรรเลงด้วยวงดนตรีพื้นเมือง

การแสดงระบำขอในครั้งนี้มีการตัดเพลงบรรเลงลงเพื่อให้กระชับขึ้น และเรียบเรียงเสียงประสานใหม่สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม ส่วนการขับร้องยังคงรักษาการขับร้องแบบขอพื้นเมืองไว้ และว่าที่ร้อยตรี สรายุทธ อ่องแสงคุณ เป็นผู้ออกแบบการแสดงและเครื่องแต่งกาย โดยการแสดงมีการใช้โคมเป็นอุปกรณ์ในการแสดงด้วย การแต่งกาย แต่งแบบพื้นเมืองสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี สวมเสื้อลูกไม้สีขาว ผ้าถุงสี และช่วงท้ายของการแสดงยังรักษาเอกลักษณ์ของระบำขอคือ การรำต่อแถวเป็นมังกรดั้งเดิม โดยได้นำออกแสดงเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2566

การแสดงระบำขอ เทศนามมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2566
ที่มา: ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นักแสดงใช้โคมประกอบการแสดง

ที่มา: ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นักร้องและนักดนตรีบรรเลงเพลงเทิดนามราชภัฏเชียงใหม่

ที่มา: ฝ่ายประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

การบรรเลงเพลงเทิดนามราชภัฏเชียงใหม่ ประกอบการแสดง (แบบ ระบำซอ)

เริ่มบรรเลงด้วยเพลงลาวจ้อย โดยนำท้ายเพลงมาขึ้นต้นก่อน จากนั้น
บรรเลงเพลงส่วนต้นสองรอบแล้วจึงเล่นท้ายท่อน

เพลงลาวจ้อย

มีการทอดเสียงให้เสียงร้องในจ้อยเชียงแสน (ทำนองโยนก) มีบทร้อง
ดังนี้

สา สา สา กราบน้อม	ยอมมาลาแต่งต้อมยกยื่นสรรเสริญ
เกียรติราชภัฏจรัลจำเริญ	สถาปนามาเมิ่นแม่นหมั่น
ได้เรื่องรุ่งไพศาล	วิชาการงานต้องถนอญกว้าง
ร้อยปีเอกอ้างเป็นขวัญมิ่ง	ล้านนาฯ

จากนั้นรับร้องด้วยเพลงลาวจ้อยในที่นี้เรียกว่าทำนองซอยื่น (สงกรานต์ สมจันทร์, สัมภาษณ์, 2567) ใช้กลองแขกบรรเลงหน้าทับลาวประกอบการ ซอยื่นแล้วรับร้องด้วยท่ายเพลงลาวจ้อย โดยนักร้องเอื้อนคลอทำนองเพลง

ขอ น้อมไหว้

แทบบาทบงสุ้องค์พระราชฯ

คนของราชา ข้าของแผ่นดิน

สานปณิธานชูชาติดำรง

ท้องถิ่นบ้านเมืองเรืองพัฒนา

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

ศตวรรษฯ มหามงคล

ร้อยปีขอบเข้ สถาปนา

ข้าบาทไถ่ยื่นไหว้ยอสา

พระกรุณาแผ่มาปกคุ้ม

เป็นนิจศีลยืนยง

ตามรอยพระองค์ยุคลบาท

วิจยศึกษาจำรูญ

นับว่าเป็นบุญคนไทยในชาติ

ธ เสกบันดลนามมา

ธำรงรักษายืนนานสานสืบ

ตัวอย่างการบรรเลงซอยื่น

ขอ น้อมไหว้

แทบบาทบงสุ้องค์พระราชฯ

ข้าบาทไถ่ยื่นไหว้ยอสา

พระกรุณาแผ่มาปกคุ้ม

เมื่อบรรเลงจบแล้วรับด้วยเพลงต้อยตริง 2 ชั้น ต่อ

เพลงต้อยตึ่ง

จะเห็นได้ว่าการบรรเลงเพลงมีการตัดทอนทำนองเพลงลงให้เหมาะสมกับการบรรเลงประกอบการแสดงและเวลาโดยนำเพลงต้อยตึ่ง 2 ชั้น ของเก๋ามานำเสนอ และเปลี่ยนเสียงลูกตกท้ายท่อน 1 เพื่อให้สะดวกต่อการบรรเลงท่อนที่ 2 ซึ่งเป็นเสียง G

เมื่อบรรเลงเพลงต้อยตึ่งจบแล้ว จะบรรเลงต่อด้วยเพลงลาวดวงดอกไม้ 2 ชั้น หรือ เพลงฟ้อนมาลัย ซึ่งของเดิมมีทั้งหมด 4 ท่อน ในที่นี้ยกมาบรรเลงเพียงท่อน 3 เท่านั้น

เพลงลาวดวงดอกไม้ 2 ชั้น ท่อน 3

ช่วงท้ายมีการทอดจังหวะเพื่อเข้าสู่การจ้อยเซียงแสน โดยไม่มีเครื่องดนตรีใดประกอบ ตามบทร้อง

ยอพนม	บังคมกราบไหว้
ข้าบาทให้ชู้คน	ขึ้นกมลยินดีมีในเหล่าข้า
ขอबारมีพระเป็นยอดฟ้า	หมั่นห้อมรักษา
สืบไปภายหน้า	แล เฮยฯ

สุดท้ายจบการแสดงด้วยเพลงลาวกระแซะ ทั้งท่อน 1 และท่อน 2

ลงท้ายจบสมบูรณ์โดยใช้เสียงเครื่องดนตรีแทนคำว่า “วางเพลง”
 เปลี่ยนแบบการลงจบการบรรเลงของล้านนา

อารมณ์ของการแสดงเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา ด้วยกลุ่มเสียง
 เพลงลาวที่เลือกใช้เข้ากับทำนองขอได้เป็นอย่างดี เมื่อนำมาบรรเลงด้วย
 วงดุริยางค์เครื่องลมยิ่งทำให้มีสุนทรีรสที่นุ่มนวล มีมิติของเสียงประสาน
 มีความไพเราะ และยังคงเสน่ห์ของความเป็นเพลงไทยไว้ด้วยการใช้กลอง
 สองหน้าหน้าทับลาว ประกอบการขับร้อง นอกจากนี้เสียงของนักร้องหญิง
 ยังให้ความรู้สึกถึงความเป็นทางการและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์

ในการสร้างสรรค์บทเพลงและการบันทึกเสียงในครั้งนี้ทำให้นักศึกษา
 และคณาจารย์ได้รับประสบการณ์ในการสร้างสรรค์เพลงสำหรับการแสดง
 การบันทึกเสียงของวงดนตรีขนาดใหญ่ การฝึกสำเนียงเสียงในการบรรเลงเพลง

ประกอบการขับร้อง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งนอกเหนือไปจากการจัดการเรียนการสอน แต่ยังเป็นการเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในด้านการบรรเลงประกอบการแสดงอีกด้วย และเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมเฉลิมฉลองวาระ 100 ปีแห่งการสถาปนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (พ.ศ. 2467-2567) ซึ่งนำมาสู่ความภาคภูมิใจยิ่ง

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2556). 89 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สงกรานต์ สมจันทร์. (2563). ประวัติดนตรีล้านนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่:

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สงกรานต์ สมจันทร์. (2565). สารานุกรมเพลงดนตรีล้านนา. เชียงใหม่:

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์. (2567). การขอพระราชทานนามสถาบันราชภัฏ. สัมภาษณ์

2 พฤษภาคม 2567.

บทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่”
ปุมประวัติศาสตร์ถึงบทเพลงเฉลิมวันสถาปนา
และเรื่องเล่าจากตราสัญลักษณ์

จิตร กาวี

ศตวรรษเวียนบรรจบครบสมัย ราชภัฏเชียงใหม่ร่วมกุศล
(สร้อย) เอ๋ยชื่นฤทัย ราชภัฏเชียงใหม่ร่วมใจเอ๋ย
หนึ่งร้อยปีสถานศึกษาแห่งปวงชน องค์ภูมิพลอดุลยเดชมอบให้
(สร้อย) เอ๋ยชื่นพระคุณ ด้วยทรงการุณย์อ่อนนอกเอ๋ย
นามว่าราชภัฏแจ้งประจักษ์ ทรงศักดิ์พร้อมตราประทับไว้
(สร้อย) เอ๋ยขอบพระนาม สวยสดงดงามสมญานามเอ๋ย
ปวงข้า้น้อมถวายกายใจ มอบให้องค์ราชาครีธาธรรม
(สร้อย) เอ๋ยมอบดวงจิต เชิดชูบุชิตสถิตทั่วไทยเอ๋ย

ข้อความที่ปรากฏข้างต้นนี้ คือบทขับร้อง บทเพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งประพันธ์ขึ้นโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย ซึ่งได้ประพันธ์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2566 หรือ หนึ่งขวบปีก่อนการเฉลิมฉลองวันสถาปนาครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นับเป็น 1 ใน 8 บทเพลง ที่ได้รับการบันทึกเสียง ในชุดบันทึกเสียงบทเพลงเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ดำเนินการโดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ร่วมกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงาน

นับแต่ ปี พ.ศ. 2467 ซึ่งถือเป็นปีสถาปนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยเริ่มต้นเดิม คือโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑลพายัพ สถาบันการศึกษาแห่งนี้ ก็ได้ก้าวผ่าน กาลเวลามาครบ 100 ปี ได้เป็นส่วนหนึ่ง และส่วนสำคัญ ของการเป็นสถานที่ ที่มอบให้ซึ่งความรู้ ความคิด ปัญญา และนอกจากนั้น ยังได้สร้างเรื่องราว ต่าง ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังเป็นที่จดจำ

ในข้อเขียนตอนนี้ จะเป็นการพูดถึง เรื่องเล่าในตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะอยู่แต่เพียงในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่แต่เพียงเท่านั้น เพราะด้วยเครือข่ายอันกว้างไกลไปจนถึงประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วทั้งประเทศไทยก็มีความเกี่ยวโยงกันในหลายมิติ ก็ทำให้เรื่องราว ความเป็นมาของตราสัญลักษณ์นี้จะถูกครอบคลุมกล่าวถึงโดยทั่วกัน

นอกจากนั้นในส่วนของบทเพลง ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่ ก็จะถูกนำมาบอกเล่า ในข้อเขียนตอนนี้เช่นกัน โดยจะย้อนไปไกลถึงความเป็นมาในรูปแบบของบทเพลง อันเป็นแม่แบบของบทเพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่นี้ นั่นคือรูปแบบของการบรรเลงบทเพลงไทยโดยวงดุริยางค์เครื่องลม ซึ่งมีความ

เกี่ยวข้องกับบทเพลงนี้โดยตรง เนื่องด้วยว่าแม้บทเพลงดังกล่าว จะถูกประพันธ์ คำร้องขึ้นใหม่ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย แต่กระนั้นก็ตาม ตัวบทเพลงได้มีการหยิบนำบทเพลงไทยเดิมขึ้นมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ คือบทเพลง ลาวสมเด็จ สำหรับบรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมโดยเฉพาะ

เรื่องเล่าในตราสัญลักษณ์

คำว่า ตราสัญลักษณ์ หากถอดความหมาย จะสามารถแยกออกได้เป็น สองคำ นั่นก็คือตราและสัญลักษณ์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ตรา” ว่า[ตรา] น. เครื่องหมายทำเป็นรูปต่าง ๆ มีลวดลายประดับ สำหรับประทับเป็นสัญลักษณ์แทนบุคคลหรือองค์กรเป็นต้น เช่น ตราพระราชสีห์ ตราพระคชสีห์ ตราบัวแก้ว หรือสำหรับเป็นเครื่องหมาย ในจำพวกราชอิสริยาภรณ์ เช่น ตราช้างเผือก หรือสำหรับเป็นเครื่องหมาย การค้า เช่น ฝัาตรานกอินทรี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

ส่วนคำว่า “สัญลักษณ์” ในพจนานุกรมฉบับเดียวกันได้ให้ความหมาย ว่า [สันยะ-] น. สิ่งที่กำหนดนิยามกันขึ้นเพื่อให้ใช้หมายความแทนอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ตัวหนังสือเป็นสัญลักษณ์แทนเสียงพูด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) หากแปลความหมายโดยสังเขปของคำว่าตราสัญลักษณ์ ก็พอจะให้ความหมาย ว่าคือเครื่องหมายที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ความหมายแทนสิ่ง ๆ หนึ่ง ในข้อเขียน ขึ้นนี้ จึงจะเป็นการอธิบาย ตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รวมไปถึง ความเป็นมาของ ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั่วทั้งประเทศ ไทย ด้วยเพราะปุมและที่มานั้น มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน และแม้ว่า เรื่องราวของตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏจะเคยถูกนำเสนอมาบ้างแล้ว ในสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่กระนั้นก็ตาม ในการนำเสนอแต่ละครั้งก็มักจะมี

เกร็ดที่น่าสนใจเพิ่มเติมมาอย่างต่อเนื่องการนำเสนอเรื่องราวในตราสัญลักษณ์ครั้งนี้ ก็หวังจะเกิด การตกผลึกทางความรู้บางอย่างเพื่อใช้สืบค้นเป็นองค์ความรู้ต่อไป

หากจะลำดับการพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตั้งแต่แรกเริ่มจะสามารถลำดับได้เป็นช่วงยุคสมัยต่าง ๆ ได้แก่

โรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจําณฑลพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2467-2470)

โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรมณฑลพายัพ หรือโรงเรียนกสิกรรมช้างเผือก (พ.ศ. 2470-2485)

โรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2485-2490)

โรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ (พ.ศ. 2490-2503)

วิทยาลัยครูเชียงใหม่ (พ.ศ. 2503-2535)

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ (พ.ศ. 2535-2547)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน)

จะเห็นได้ว่า สถาบันแห่งนี้ได้ผ่านกาลเวลาอย่างยาวนาน เมื่อตัวสถาบันเข้าสู่ในระบบระเบียบของความเป็นราชการมากขึ้น ตราสัญลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นสถาบันนั้น ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์บางประการได้เป็นอย่างดี โดยในข้อเขียนชิ้นนี้จะขอกล่าวถึงตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สามตราที่สำคัญ คือ

ตราโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดเชียงใหม่ ตราวิทยาลัยครูเชียงใหม่ และตราสถาบันราชภัฏเชียงใหม่สู่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตราโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดเชียงใหม่

ในช่วงการบริหารจัดการโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดเชียงใหม่ เป็นช่วงที่ทางโรงเรียนได้เริ่มมุ่งเน้นในการผลิต ครูในสายสามัญมากยิ่งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาครูขาดแคลน ซึ่งในขณะนั้นโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นตรงกับหน่วยงานส่วนกลางคือกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นตราสัญลักษณ์ของโรงเรียนฝึกหัดครูมูลจังหวัดเชียงใหม่ จึงอยู่ในรูปของ**ตราเสมอธรรมจักร (ใหม่)** ซึ่งจะมีการระบุชื่อโรงเรียนอยู่ในตราดังกล่าว ทั้งนี้ตราเสมอธรรมจักรดังกล่าว ถือเป็นตราของ กระทรวงศึกษาธิการ มีการพัฒนาต่อเนื่องมาก่อนหน้าตั้งแต่ยังอยู่ในชื่อของกระทรวงธรรมการ ก่อตั้งมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดยเริ่มตั้งแต่เป็น ตราบุษบกตามประทีป, ตราพระเพลิงทรงระฆาต, ตราเสมอธรรมจักร (เดิม) และตราเสมอธรรมจักร (ใหม่) ในเอกสารเรื่องพระราชลัญจกรและตราประจำตัวประจำตำแหน่ง เรียบเรียงโดยพระยาอนุমানราชธน ได้กล่าวถึงที่มาของตรา กระทรวงศึกษาธิการนี้ว่า

“... ตรากระทรวงศึกษาธิการคือตราเสมอธรรมจักร แต่เดิมเมื่อกระทรวงศึกษาธิการยังเป็นกระทรวงธรรมการอยู่ พระราชทานตราบุษบกตามประทีปซึ่งเป็นพระราชลัญจกรเก่า เป็นตราตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการดังนี้ เดิมเป็นตราประจำตำแหน่งหรือประจำพระองค์ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงเห็นว่า

หลายตราที่ประทับและจดชื่อว่าบุษบกตามประทีป เห็นมีแต่ตะเกียงอยู่ใน
บุษบกไม่มีดวงประทีป ทรงเกรงว่าจะไม่ใช่ตราบุษบกตามประทีป...

... ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2436 โปรดให้เลื่อนตราบุษบกตามประทีป
ไปเป็นตราตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ จึงพระราชทานตราพระเพลิง
ทรงระมาด ซึ่งเป็นตราเก่าให้เป็นตราตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ
ใช้ดำเนินกระแสพระบรมราชโองการไปในที่ต่างๆคู่กับตราเสมาธรรมจักร
ซึ่งใช้ดำเนินกระแสพระบรมราชโองการที่มีถึงพระสงฆ์...

... ถึงรัชกาลที่ 6 โปรดให้ยกเลิกตราพระเพลิงทรงระมาดแล้วให้สร้าง
ตราเสมาธรรมจักร เหตุที่ทรงเปลี่ยน โดยที่ทรงพระราชดำริว่า นามเสนาบดี
กระทรวงธรรมการก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯตั้งขึ้นไหวตามน้ำในตำแหน่ง
เดิมแล้ว แต่ตราเก่าเป็นรูปจักรอยู่ภายในบุษบก แล้วมีใบเสมาขนานอยู่สองข้าง
ไม่ชอบพระราชหฤทัย จึงโปรดให้ทำตราเสมาธรรมจักรขึ้นใหม่ ตราเสมา
ธรรมจักรที่โปรดให้สร้างขึ้นใหม่ รูปกลม มีลายเสมาดั้งบนฐาน มีรูป
พระธรรมจักรคือล้ออยู่กลางใบเสมา มีอักษรขอม พุ. ส. นิ. ม. หัวใจ
พระอริยสัจอยู่ที่ขอบเบื้องบนเสมา...” (พระยาอนุนามราชชน, 2493, หน้า 40-41)

ตราบุษบกตามประทีป

ตราพระเพลิงทรงระมาด

ตราเสมาธรรมจักร (เดิม)

ตราเสมาธรรมจักร (ใหม่)

ตราเสมาธรรมจักรที่ใช้เป็นตราประทับ ของโรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดเชียงใหม่ จึงสะท้อนให้เห็นถึงยุคสมัย หนึ่ง ที่โรงเรียนฝึกหัดครูแห่งนี้ ได้ ยึดโยงกับระบบของกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่ขับเคลื่อนการศึกษาของ ชาติ ให้เจริญก้าวหน้าตั้งแต่แรกเริ่มแรกเริ่ม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นตราประทับที่มี ความเป็นมาอย่างยาวนานนับร้อยปี ที่ครั้งหนึ่งเคยใช้ประทับในเอกสารสำคัญ ของหน่วยงานไปจนถึงนักเรียน ที่เมื่อจบการศึกษาออกไป จะได้รับตราประทับ

นี้ประทับอยู่ในใบประกาศนียบัตร จบการศึกษา ใบที่แสดงถึง ศักดิ์และสิทธิ์ในความรู้ที่ร่ำเรียนมาอย่างสง่างาม

ภาพบางส่วนจาก สมุดประจำตัวนักเรียน โรงเรียนฝึกหัดครูมูลเชียงใหม่
ปรากฏการใช้ตราโรงเรียนเป็นรูปตราเสมาธรรมจักร (ใหม่)
ตามกระทรวงศึกษาธิการ ในภาพคือนายยวง ดวงพัตรา เข้าศึกษาในปี
พ.ศ. 2490 ในยุคเปลี่ยนผ่านเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่
(ที่มา: รศ. ดร.จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (บุตรชาย))

ตราวิทยาลัยครูเชียงใหม่

ห้วงเวลาการเปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่สู่วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สิ่งหนึ่งที่เราเห็นการเปลี่ยนแปลงชัดเจนนั้นก็คือ การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญจากคำ “โรงเรียน” สู่วิทยาลัย ก่อนการเปลี่ยนแปลงครั้งนั่นเอง

ในยุคของโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ ได้เริ่มมีการกำหนดสีประจำโรงเรียน คือสีเหลืองและสีดำ (ซึ่งเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มาจนถึงทุกวันนี้) มีการกำหนดใช้สัญลักษณ์รูปพระพิฆเนศวร รวมถึงการกำหนดคติพจน์ประจำโรงเรียนคือ “นตฺถิ ปญฺญา สมาอาภา” มีความหมายว่า ไม่มีแสงสว่างใดเสมอด้วยปัญญา

มรดกทางความคิดเหล่านี้ได้ ถูกดำรงรักษาสืบต่อมาจนถึงยุคของการเป็น “วิทยาลัยครูเชียงใหม่” ซึ่งเริ่มในปี พ.ศ. 2503 ตัววิทยาลัยเองได้มีการขยายวิทยฐานะ การขยายวุฒิทางการศึกษา ที่เปิดทำการเรียนการสอนจนทำให้มีความหลากหลายและการศึกษามากยิ่งขึ้น

นตฺถิ ปญฺญา สมา อาภา วิทยาลัยครูเชียงใหม่

ตราวิทยาลัยครูเชียงใหม่

(ที่มา: หนังสือวิทยาลัยครูเชียงใหม่ 2515)

ตราวิทยาลัยครูเชียงใหม่ที่ปรากฏใช้ ในช่วงเวลานั้น เป็นรูปพระพิฆเนศวร์ พร้อมข้อความ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ มีคติพจน์ที่สืบทอดมาตั้งแต่ยุคโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ กำกับ ไว้ได้ตราสัญลักษณ์ คือประโยคว่า “นตฺถิ ปรญฺหา สมา อภา”

พระพิฆเนศวร์นับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ คู่กับ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นเวลายาวนาน ในมหาวิทยาลัยนี้เองจะมีองค์พระพิฆเนศวร์สำคัญสององค์ องค์แรกหล่อในช่วงยุคของโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ ช่วงปี พ.ศ. 2490 เป็นองค์พระพิฆเนศวร์นั่งบนแท่นมีศาลเพื่อให้สักการะบูชา ตั้งอยู่บริเวณหน้าหอพักชาย ต่อมาได้พัฒนาพื้นที่เป็นสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในปัจจุบัน จุดประสงค์การหล่อขึ้นเพื่อเป็นที่สักการะแก่ครูและนักเรียนของโรงเรียน

ศาลพระพิฆเนศวร์องค์แรกหล่อขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2490 บนที่ตั้งเดิมบริเวณ
หน้าหอพักชาย

(ที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2533 ได้มีการจัด หล่อพระพิฆเนศวรองค์ที่สองตามคำริ ของอาจารย์ประเสริฐ ฐ นคร (ราชบัณฑิต) อ้างจากบทสัมภาษณ์ของคุณศรีพรรณ จันทรปัญญา ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 89 ปี ตอนหนึ่งกล่าวว่า

“...พระพิฆเนศวร องค์เก่าอยู่ตั้งหลัง(องค์ใหม่) องค์เก่านั้นศักดิ์สิทธิ์นัก ... อาจารย์ประเสริฐสั่งเปียะใหม่ อันที่ สอง เอาไปซ่อนไว้ทาง(ด้าน)หลัง(องค์ใหม่) ยก(อัน)องค์เก่า ขึ้น(บนมณฑป) หันหน้าผ่อลูกผ่อหลาน...” (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2556)

พระพิฆเนศวรองค์ใหม่มีขนาดใหญ่กว่าองค์เดิมเล็กน้อย มีประธานหล่อพระพิฆเนศคือ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกพระองค์ที่ 19 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีผู้ปั้นและหล่อ คือนายประทุม เกิดนพคุณ และคณะ

ในทุก ๆ ปีจะมีพิธีกรรมสำคัญ นั่นคือพิธีบวงสรวงพระพิฆเนศวร ซึ่งจะจัดขึ้นทุกวันที่ 13 เมษายนของทุกปีมีการเซ่นไหว้ด้วยเครื่องเซ่นไม่ว่าจะเป็นหัวหมู ลาบ แกงอ่อม เป็นกิจกรรมที่เริ่มทำมาเป็นเวลายาวนาน แสดงให้เห็นถึงความเคารพ และศรัทธาในองค์พระพิฆเนศวรได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าพระพิฆเนศวร ถือเป็นเทพ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในมหาวิทยาลัยที่ ได้รับความเคารพนับถือมาเป็นเวลายาวนาน เห็นชัดเป็นรูปธรรมที่มีการตั้งศาลพระพิฆเนศวร ตั้งแต่ช่วงปีพ.ศ. 2490 มาจนถึงปัจจุบัน ทั้งมีการหล่อองค์พระพิฆเนศองค์ที่สอง

ไปจนถึงการ สร้างศาลหลังใหม่เป็นมณฑปตามสถาปัตยกรรมแบบล้านนา
ที่ดงาม ด้วยความเคารพนับถือดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ช่วงเวลาหนึ่งจะมี
การใช้ภาพพระพิฆเนศวรเป็นหนึ่งในตราประจำวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ปัจจุบัน
ตราสัญลักษณ์พระพิฆเนศวรยังคงใช้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เข้มนโรงเรียนฝีกหัดครูเชียงใหมรูปพระพิฆเนศวร ช่วงปี พ.ศ. 2490

สมบัติของนายยวง ดวงพัตรา

ที่มา: รศ. ดร.จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา

ข้อสังเกตบางประการของตราประจำวิทยาลัยครูเชียงใหม่ รูปองค์พระ
พิฆเนศวรนี้คือ รูปดังกล่าว มีความคล้ายคลึงกับตรารูปประจำกรมศิลปากรซึ่งมี
องค์พระพิฆเนศวรตราสัญลักษณ์าเช่นกัน อนุมานได้ว่า ในช่วงเวลาของการเป็น
วิทยาลัยครูเชียงใหม่นี้ อาจมีการหยิบยืมรูปแบบภาพองค์พระพิฆเนศวร

จากกรมศิลปากรเป็นแม่แบบ เนื่องจากกรมศิลปากรในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2503-2535 ช่วงเวลาของการเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่) ถือว่าได้อิทธิพลในการเผยแพร่สื่อและองค์ความรู้ต่าง ๆ แพร่กระจายไปทั่วทั้งประเทศ หนึ่งในนั้นคือสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการใช้ตราประจำองค์กรผู้พิชเนศวร์นี้อย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามตราประจำวิทยาลัยครูเชียงใหม่รูปพระพิชเนศวร์นี้ ยังปรากฏใช้ในรูปแบบอื่นๆ เช่น บนหัวเข็มขัด เข็มกลัดวิทยาลัยครูเชียงใหม่ จนถึงช่วงเวลาของการเป็นสถาบันราชภัฏเชียงใหม่

ตราสถาบันราชภัฏเชียงใหม่สู่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เกี่ยวกับการกั้นพระราชทานนามวิทยาลัยครูทั่วประเทศใหม่ว่า “สถาบันภัฏ” กว่าดังนั้นวิทยาลัยครูเชียงใหม่จึงได้ รับพระราชทานนามเปลี่ยนเป็นชื่อสถาบันราชภัฏเชียงใหม่

ต่อมาใน ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์ ให้เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ และสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ โดยพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9 อยู่ในรูปพระที่นั่งอัฐทิศ ซึ่งจะมียกจักร ด้านกลางวงจักรเป็นอักษร อุ หรือเป็นเลข ๙ รอบวงจักรนั้นมีรัศมีเปล่งออก เหนือรูปจักรเป็นรูปเศวตฉัตร 7 ชั้น ตั้งอยู่บนพระที่นั่งอัฐทิศ ซึ่งมีความหมายว่า ทรงมีพระบรมเดชานุภาพในแผ่นดิน โดยที่วันบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประทับเหนือพระที่นั่งอัฐทิศ มีสมาชิกจากรัฐสภาได้ถวายน้ำอภิเษกจากทิศทั้ง 8

พระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์ (ซ้าย)

ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ปัจจุบัน (ขวา)

ที่มา: หนังสือพระผู้ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน

เมื่อพระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์ ถูกกำหนดเป็นตราสัญลักษณ์ของสถาบันราชภัฏรายละเอียดในตราสัญลักษณ์ดังกล่าวจึงถูกให้ความหมายไว้คือ **รูปของฉัตรขาว 7 ชั้น**ที่ตั้งบนแท่น 8 ทิศนั้น กล่าวถึงว่าชาวราชภัฏคือผู้ปฏิบัติหน้าที่ อันตั้งอยู่บนความถูกต้อง มีความร่วมแรงร่วมใจ มีความสร้างสรรค์ ถูกต้องชอบธรรม นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น **รูปวงจักร** เป็นสัญลักษณ์ของศาสตร์ตรา สื่อความหมายถึงความเป็น แหล่งรวมวิทยาความรู้ของท้องถิ่น **รูปอุณาโลม** นับเป็นสัญลักษณ์ ของปัญญา เป็นแสงสว่าง เป็นแสงนำทางปัญญาแก่ชุมชน **รูปรัศมีทอง 32 แฉก** เปรียบไปในเรื่องของพลัง

ความจริงความดีความงามอันเปล่งประกายออกมา ให้มีความเจริญก้าวหน้า และยั่งยืนในท้องถิ่น

สีในตราสัญลักษณ์ของสถาบันราชภัฏ ประกอบไปด้วย 5 สี ได้แก่ **สีน้ำเงิน** อันแทนค่าถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ให้กำเนิดและผู้พระราชทานนามราชภัฏ **สีเขียว** แทนค่าถึงแหล่งที่ตั้งในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม **สีทอง** แทนค่าถึงความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา **สีส้ม** แทนค่าถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และ**สีขาว** แทนค่าถึงความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547 นั้นก่อให้เกิดการยกฐานะสถาบันราชภัฏทั่วประเทศให้อยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ จากสถาบันราชภัฏ จึงถูกยกระดับกลายเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยสมบูรณ์ กระนั้นตราสัญลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏก็ยังคงเป็นตราสัญลักษณ์ ในรูปแบบเดิมที่ได้รับพระราชทาน

มีเรื่องเล่า เบื้องหลังของการรับพระราชทานนามและพระราชลัญจกร ประจำพระองค์ ซึ่งบอกเล่าโดย ดร. สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์ อดีตอธิการบดีสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม หนึ่งในประธานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ และนายกสมาคมมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่คนปัจจุบัน (2567) กล่าวว่า ในช่วงแรกเริ่ม ของการขอพระราชทานนามมหาวิทยาลัย ผู้ส่งหนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทาน คือ

ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์ โดยครั้งแรกได้ขอพระราชทานชื่อว่า “ราชพัฒนา” แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขัดด้วยลายพระหัตถ์พร้อมเขียนขึ้นใหม่ว่า “ราชภัฏ” ทรงแปลให้ได้ว่า “ภัฏ” แปลว่าคน เท่ากับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อสถาบันว่า “สถาบันราชภัฏ” ดังนั้น ราชภัฏก็แปลว่า “คนของพระราชฯ” ในด้าน ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์ มีความประสงค์จะเห็นต้นฉบับดังกล่าว จึงมีหนังสือถึงราชเลขาธิการคำแปลราชภัฏเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย สำนักราชเลขาธิการจึงให้คำแปลภาษาอังกฤษเป็น “RAJABHAT” และคำแปลตามพจนานุกรม “ราชภัฏ” แปลว่า ข้าราชการ หรือหมายถึงคนของพระราชฯที่ทำงานสนองพระมหากษัตริย์นั่นเอง

เรื่องเล่าจาก ดร. สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์ ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับตราสัญลักษณ์สถาบันราชภัฏ นั่นก็คือช่วง ต้นปี พ.ศ. 2538 อันจะเป็นช่วงเริ่มมีการนำพระราชลัญจกรประจำพระองค์ มาใช้เป็นตราประจำ สถาบันราชภัฏ แต่ปรากฏว่าราชภัฏได้มาเติมเปลวรัศมี ในตราสัญลักษณ์ซึ่งเดิมมี 32 เปลว ให้เปล่งประกายออกไปเป็น 36 เปลว จุดประสงค์เพื่อให้เท่ากับจำนวนสถาบันราชภัฏที่มีอยู่ 36 แห่งในขณะนั้น ซึ่งนับเป็นการผิดกฎระเบียบของทางสำนักพระราชวัง เหตุการณ์ดังกล่าวได้ทราบถึงพระเนตรพระกรรณ และทรงตรัสตอบในทำนองว่า ทำไมไปแก้ตราพระราชลัญจกร เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการแก้เปลวรัศมี ให้มีจำนวนเท่ากับพระราชลัญจกรประจำพระองค์ จวบจนปัจจุบัน แม้ว่าสถาบันราชภัฏจะถูกเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแล้วก็ตาม

แม้จะเห็นได้ว่าตราสัญลักษณ์ในเรื่องของบริบทการใช้ คือการบ่งบอก แสดงออกถึงตัวตนบางอย่าง แต่กระนั้น เรื่องราวของแต่ละตราสัญลักษณ์ ก็มีประวัติความเป็นมาที่สามารถแต่ขยายย่อยออกเป็นเรื่องราวอันมีแง่มุม

ทั้งทางประวัติศาสตร์ ทางความคิด ที่น่าสนใจอีกมาก 100 ปีที่ผ่านมาตั้งแต่การสถาปนาโรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจําณชลพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ จนกลายมาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ยังคงดำรงอยู่และพัฒนาคนอย่างต่อเนื่องเสมอมา ย่อมจะก่อให้เกิดเรื่องราวอื่น ๆ ตามมาอีกมากและคงจะไม่ได้จำกัดแต่เพียงแค่เรื่องจากตราสัญลักษณ์แต่เพียงเท่านั้นในอนาคต

ครบรอบ ๑๐๐ ปี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตราสัญลักษณ์เนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ปุมทางประวัติศาสตร์ดนตรีจนถึงบทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่”

การบันทึกเสียงบทเพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งดำเนินการโดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ร่วมกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา นับว่ามีความพิเศษเช่นเดียวกับหลายบทเพลงที่บันทึกเสียงในชุดนี้ นั่นคือการใช้วงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ในการบันทึกเสียง อย่างที่ระบุไว้ข้างต้นว่าส่วนของตัวทำนองบทเพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่คือบทเพลงลาวสมเด็จ บทเพลงไทยเดิมที่เรียบเรียงขึ้นใหม่สำหรับบรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลม

แท้จริงแล้วการบรรเลงเพลงไทยโดยวงดุริยางค์เครื่องลมซึ่งเป็นวงดนตรีตะวันตกนับว่ามีปูมความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งกองตรวจราชการครั้งแรกคือกองตรวจทหารมหาดเล็ก ในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่อย่างไรก็ตามการบรรเลงเพลงไทยโดยวงดุริยางค์เครื่องลมในยุคแรก หรือมักเรียกกันว่า แตรวง จะอยู่ในรูปแบบของการบรรเลงแบบไทยเดิม ตามแบบวงปี่พาทย์ กล่าวคือเป็นเหมือนกันถอดความดนตรีไทยปี่พาทย์มาใส่ไว้ในวงดุริยางค์เครื่องลมทั้งในเรื่องของการดำเนินทำนองไปจนถึงลีลาจังหวะบรรเลงออกมาแบบไทย ไม่ได้มีรูปแบบการเรียบเรียงเสียงประสานหรือกลั่นอายแบบตะวันตก การบรรเลงลักษณะนี้ปรากฏทั้งในแตรวงทหารและแตรวงชาวบ้าน หนึ่งในจุดที่การบรรเลงเพลงไทยโดยวงดุริยางค์เครื่องลมได้รับการยกระดับมากขึ้นคือการพัฒนาบทเพลงโดย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์

กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ที่มา: หนังสือทุนกระหม่อมบริพัตรกับการดนตรี

การบรรเลงเพลงไทยตามแบบแผนที่ได้ถูกกำหนดปรับปรุงขึ้นโดย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต หรือทูลกระหม่อมบริพัตร ทรงได้ทำการปรับปรุงแนวทางขึ้นเพื่อใช้กับ วงดุริยางค์เครื่องลมประจำกองทัพบกและกองทัพอากาศในอดีต การปรับปรุงครั้ง นั้นมีการเรียบเรียงสกอ์เพลงไทยสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมจำนวนมาก ใช้วัตถุดิบจากเพลงปี่พาทย์สำนักพาทย์โกสัลและเพลงพระนิพนธ์ของพระองค์ เอง ตัวอย่าง แขกมอญบางขุนพรหม เถา, โหมโรงเยี่ยมวิมาน เถา, โหมโรง มะลิเลื้อย เป็นต้น (อานันท์ นาคคง, 2564)

นอกจากนั้นพูนพิศ อมาตยกุล ยังกล่าวว่างานดนตรีที่ประพันธ์ และกำกับโดยทูลกระหม่อมบริพัตรนั้นมีความทันสมัย และมาตรฐานสูง ไม่ใช่ แค่เพลงไทยเดิมแต่รวมถึงเพลงฝรั่งในลีลาต่าง ๆ ด้วยทรงมีความรู้ในเรื่องเพลง ของฝรั่ง ทรงโปรดดนตรีคลาสสิก และการบรรเลงแตรวง ทรงเรียนวิชาการแยก เสียงประสานสำหรับแตรวงและทรงพระปรีชาสามารถเป็นอย่างดี เมื่อเสด็จ กลับมาถึงกรุงเทพฯ ก็ได้ทรงเริ่มพัฒนาแตรวงของทหารเรือก่อนที่อื่น ทำให้เกิด ความทันสมัยตามแนวของเยอรมนีเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2448 ทรงกำหนดให้ ทหารแตรวงทุกคนต้องเรียนอ่านเขียนโน้ตสากล และต้องบรรเลงด้วยโน้ตอย่าง เครื่องครี๊ด มีการนำแผ่นเสียงเพลงแตรวงของเยอรมันมาเปิดให้ทหารแตรวงฟังเป็น ประจำ ทรงแยกเสียงประสานเป็นโน้ตสำหรับใช้กับแตรวง เป็นรายชิ้นเฉพาะ ประเภทเครื่องดนตรี คือเครื่องเป่าทุกชนิด และเครื่องประกอบจังหวะ เมื่อบรรเลงรวมกันจึงเป็นแตรวงทหารขนาดใหญ่ ที่มีเสียงหนักแน่นไพเราะ เปรียบกับแตรวงทหารต่างชาติ ที่เคยยกวงเข้ามาบรรเลงอวดฝีมือคนไทย ในครั้งอดีต ทรงประพันธ์บทเพลงในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเพลงมาร์ช เพลงจังหวะ Polka , Waltz ประทานให้ให้ทหารเรือบรรเลงหลายเพลง

ตลอดจนเพลงไทยเดิมอีกหลายประเภทให้บรรเลงในงานพระราชพิธีต่าง ๆ ตลอดสมัยรัชกาลที่ 6 (พูนพิศ อมาตยกุล, 2545)

การบรรเลงเพลงไทยด้วยวงดุริยางค์เครื่องลม จะเห็นได้ว่ามีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จากแรกเริ่มที่รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา เกิดการปะทะทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก เมื่อคนไทยเริ่มสั่งสมความรู้ ที่จะประยุกต์ดัดแปลงบทเพลงไทยเข้าไปสู่การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีแบบตะวันตก ทำให้เกิดการแสวงหาแนวทางใหม่ และเกิดการประยุกต์ที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้งานได้ดังจะเห็นในกรณีของทูลกระหม่อมบริพัตรที่ยกมาข้างต้น

ถึงกระนั้นแม้ว่าการบรรเลงบทเพลงไทยเดิมโดยวงดุริยางค์เครื่องลมที่ยังคงอ้างอิงรูปแบบการบรรเลงตามขนบของดนตรีไทยเดิมจะได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น มีระบบและระเบียบมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของการบันทึกโน้ตเพลง การจัดแจงเครื่องดนตรี รวมไปถึงการที่เริ่มมีบทเพลงไทยเดิมบางเพลงได้รับการเรียบเรียงให้มีเสียงประสานแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้นโดยทูลกระหม่อมบริพัตร ช่วงเวลาหลังจากนั้นเป็นช่วงที่วงการดนตรีในประเทศไทย ได้เกิดบุคลากรทางดนตรีตะวันตก ขึ้นมาหลากหลายท่านมากยิ่งขึ้นจากการที่องค์ความรู้ดนตรีในด้านนี้แพร่กระจายกว้างขวางมากยิ่งขึ้นนั่นเอง หนึ่งในบุคคลสำคัญ ในช่วงเวลาต่อมาคือพระเจนดุริยางค์ หรือ ปิติ วาทยะกร ผู้สร้างสรรค์สิ่งที่เรียกว่าเพลงไทยประสานเสียง ออกเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป

มนตรี ตราโมท ผู้เป็นลูกศิษย์ ได้กล่าวถึงพระเจนดุริยางค์ว่าเป็นครูดนตรีสากลที่มีชื่อเสียงแพร่หลายที่สุดผู้หนึ่ง ในวงการดนตรีสากลแทบจะทุกสถาบันเคารพนับถือพระเจนดุริยางค์ เพราะบรรดาครูบาอาจารย์ของวงดนตรีนั้นๆ มักจะเป็นศิษย์ ถึงแม้บางท่านจะมิได้เป็นศิษย์ที่ได้รับการฝึกสอน

จากท่านโดยตรง ก็ได้ศึกษาจากตำรับตำราที่พระเจนดุริยางค์ได้แต่งไว้ในบรรดาครุดนตรีสากลตั้งแต่มีมาในเมืองไทยจนบัดนี้ พระเจนดุริยางค์เป็นครูที่มีความรู้ความสามารถยิ่งกว่าผู้ใดทั้งสิ้น ทั้งเป็นครูที่รักศิษย์ ต้องการเผยแพร่ความรู้อย่างแท้จริง หากท่านเห็นงานของศิษย์คนใดบกพร่อง ท่านจะต้องแนะนำตักเตือนทันที ซึ่งเป็นสมบัติของการเป็นครูอย่างแท้จริง (มนตรี トラโมท, 2516, หน้า 9-10)

แม้ว่าเราจะค้นเคยชื่อของพระเจนดุริยางค์ในฐานะผู้ประพันธ์เพลงชาติไทย (ทำนอง) ซึ่งถูกกล่าวซ้ำ ๆ ในแบบเรียนของไทย แต่หนึ่งในงานที่โดดเด่นของนักดนตรีเชื้อสายเยอรมันท่านนี้ คือ การเรียบเรียงดนตรีสำหรับวงดุริยางค์และวงดุริยางค์เครื่องลมจำนวนมหาศาล โดยเฉพาะบทเพลงไทยเดิมที่ถูกนำมาบันทึกในแนวทางโน้ตสากลและนำมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ ตามทฤษฎีการประสานเสียงดนตรีตะวันตก ซึ่งต่อมาบทเพลงเหล่านี้ได้ถูกเรียกว่า “เพลงไทยประสานเสียง”

พระเจนดุริยางค์ขณะควบคุมวงดนตรี

ที่มา: หนังสืองานสังคีตศิลป์ของกรมศิลปากร 2492-2494

พระเจนดุริยางค์ มีความคุ้นเคยกับดนตรีไทยตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงาน ในกรมมหรสพ สมัยรัชกาลที่ 6 เป็น หนึ่งในคณะกรรมการบันทึกโน้ตเพลงไทย ที่เต็มไปด้วยนักดนตรีไทยมากฝีมือและเป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะการบันทึกโน้ต ครั้งแรกเกิดขึ้นช่วงปี พ.ศ. 2473 มีการมอบให้พระเจนดุริยางค์เป็นหัวหน้าเลือก ผู้บันทึกโน้ต และหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นหัวหน้าเลือก ผู้บอกทางเพลงไทย ดำเนินการอย่างต่อเนื่องก่อนจะชะงักช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2

ในการบันทึกโน้ตครั้งที่ 2 ช่วงหลังสงครามโลก ปรากฏชื่อบุคคลสำคัญ ทางวงการดนตรีหลายท่านได้แก่ หลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากร เป็นประธานกรรมการ พระเจนดุริยางค์เป็นรองประธาน พระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) พระเพลงไพเราะ หลวงประดิษฐไพเราะ หลวงบำรุง จิตรเจริญ (รูป สาทนะวิลัย) ขุนสมานเสียงประจักษ์ จางวางทั่ว พาทยโกศล นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ นายโฉลก เนตตะสุด และนายมนตรี ตราโมท เป็นกรรมการ พระยาภูมิเสวิน (จิต จิตตะเสวี) เป็นเลขานุการฝ่ายไทย นายลิขิต จิตมั่นคง เป็นเลขานุการฝ่ายสากล ในฐานะผู้ตรวจสอบความถูกต้อง ของโน้ตตะวันตก ด้วยความรู้จักคุ้นเคยกับครูดนตรีไทยคนสำคัญหลายท่าน เช่น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) จางวางทั่ว พาทยโกศล ครูมนตรี ตราโมท เป็นต้น จึงจะเห็นได้ว่าพระเจนดุริยางค์อยู่รายล้อมไปด้วยสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการได้รับทางเพลงไทยมาทำการเรียบเรียงเสียงประสานอย่างตะวันตก ต่อไป ความคุ้นเคยกับบทเพลงไทยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากงานส่วน หนึ่ง มีการนำทำนองบทเพลงไทยเดิมมาเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ในลีลา ของตะวันตกสำหรับวงดุริยางค์ ก่อนที่ต่อมาจะมีการเรียบเรียงสำหรับ วงดุริยางค์เครื่องลมเพิ่มเติม บทเพลงเหล่านี้ ถูกเรียบเรียงขึ้นโดยอ้างอิงทำนอง

จากบทเพลงไทยเดิม แต่การประสานเสียงทั้งหมดลีลาและจังหวะต่าง ๆ จะอยู่ในรูปแบบของดนตรีตะวันตก เช่น เพลงต้นบรเทศ เพลงพม่ารำขวาน เพลงพม่าแปลง เพลงธรรณีกรรแสง เพลงปฐม เป็นต้น

เพลงไทยประสานเสียงของพระเจนดุริยางค์นับได้ว่าเป็นความไพเราะและเป็นที่นิยม เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่บทเพลง ไทยประสานเสียงถูกนำไปบรรเลงอย่างต่อเนื่องในโครงการสังคีตศาลา ดนตรีสำหรับประชาชน จัดขึ้นโดยกรมศิลปากร บรรเลงโดยวงดุริยางค์สากลกรมศิลปากร จนเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนั้น พระเจนดุริยางค์ยังได้มีการฝึกฝนลูกศิษย์หลายคนให้มีความสามารถในการเรียบเรียงเสียงประสานแบบเพลงไทยประสานเสียงในช่วงเวลานั้น ไม่ว่าจะเป็นครูโณลก เนตรสูตร ครูปรุง ประสานศัพท์ เป็นต้น

สังคีตศาลา จัดเป็นพื้นที่การแสดงดนตรีในประเทศไทย คิตรีเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 ภายใต้การนำของนายธนิต อยู่โพธิ์ หัวหน้ากองการสังคีตกรมศิลปากรในขณะนั้น แม้ว่าการแสดงดนตรีในพื้นที่ของสังคีตศาลานี้จะมีความหลากหลายไม่จำกัดแต่เพียงแตรวง หรือวงดุริยางค์สากล รูปแบบที่สังคีตศาลาปฏิบัตินั้นมีความคล้ายคลึงกับลักษณะของดนตรีในสวนของประเทศทางฝั่งตะวันตก คือเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจในวันหยุดพักผ่อนของผู้คน (จิตร กาวี, 2564)

7. Three Thai harmonized melodies :-
(The Glory and the Grandeur of Thai)
 a. Kridaphinlura
 b. Bhumi Plang
 c. Bhama Ram Kwin
(Burmese melody)
(Burmese Battle - Aye Dance)

CONDUCTOR :- *Nai Chaloke Notasuta*
 Voice under the supervision of Mrs. Vinaputra Mee Sukh

บางส่วนจากโปรแกรมการแสดงของวงดุริยางค์สากลกรมศิลปากร มีการระบุถึงบทเพลงชุดเพลงไทยประสานเสียง พร้อมคำอธิบายบทเพลงที่มา: หนังสือ ดนตรีสำหรับประชาชน เล่มที่ 2 พ.ศ. 2492-2493

พรากรำวาท
บทละครใน 5 องก์ 10 ตอน

Allegro moderato

CONCERT FLUTE & PICCOLLO

E[♭] CLARINET

OBOE

SOLO & 1st E[♭] CLARINET

2nd & 3rd E[♭] CLARINET

1st & 2nd BASSOON

E[♭] ALTO SAXOPHONE

B[♭] TENOR SAXOPHONE

E[♭] BARITONE SAXOPHONE

SOLO & 1st B[♭] CORNET

2nd & 3rd B[♭] CORNET

1st & 2nd HORN IN F

3rd & 4th HORN IN F

B[♭] BARITONE

1st & 2nd TENOR TROMBONE

BASS TROMBONE

EUPHONIUM

BASSES

DRUMS

TIMPANI

โน้ตเพลงไทยประสานเสียง “พม่ารำชวาน” สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม
เรียบเรียงโดยพระเจนดุริยางค์

ที่มา: ห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าโครงการสังคีตศาลา ดนตรีสำหรับประชาชน มีส่วนส่งเสริมอย่างมากในการที่ทำให้บทเพลงไทยประเภท “เพลงไทยประสานเสียง” ได้รับการเผยแพร่กันไปสู่วงกว้างมากยิ่งขึ้น ด้วยพื้นที่ของสังคีตศาลานั้นเป็นพื้นที่ทางดนตรีที่มีได้จำกัดช่วงวัย ไม่จำกัดเพศ เป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Space) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีความสนใจ ได้เข้ามาลิ้มรสทางสุนทรียที่แตกต่างกันในแต่ละสัปดาห์ นอกจากนั้นทางผู้จัดยังไม่มีการจัดทำสูจิบัตรเพื่ออธิบายบทเพลงที่นำมาแสดงในแต่ละครั้ง โครงการนี้จึงเปรียบเสมือนการมอบทั้งความรู้คู่ไปกับความบันเทิงพร้อม ๆ กัน และยังคงดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ถ่วงเลยมายังถึงศักราชปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) องค์ความรู้การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงไทย มีความเจริญรุดหน้าขึ้นเป็นอย่างมาก มีการสร้างสรรค์ต่อยอดจากงานของพระเจนดุริยางค์ รวมไปถึงนักประพันธ์ที่สร้างแนวทางใหม่เป็นของตนเอง จากการที่องค์ความรู้ต่าง ๆ ด้านการประสานเสียงได้แพร่กระจายไปสู่ระบบการศึกษาดนตรีอย่างเต็มที่ จนมาถึงบทเพลง “ลาวสมเด็จ” ที่ใช้ในการบันทึกเสียงครั้งนี้ ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของบทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่” ในวาระครบรอบ 100 ปี วันสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ก็ถือเป็นบทเพลงที่เรียบเรียงโดยนักประพันธ์รุ่นใหม่ ที่มีรากมาจากปมทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น มีคำอธิบายเกี่ยวกับบทเพลงดังนี้

เพลงลาวสมเด็จ เป็นเพลงเก่าไม่ปรากฏนามผู้ประพันธ์ ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ ได้กล่าวถึงประวัติของบทเพลง “ลาวสมเด็จ” นี้ว่า เพลงลาวสมเด็จสองชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มีสำเนียงลาว ประเภทหน้าทับลาว มีท่อนเดียวอยู่ในเพลงเรื่องลาวสมเด็จ นิยมบรรเลงในวงปี่พาทย์และเครื่องสายมาแต่โบราณ ต่อมา มีผู้นำไปบรรเลงประกอบการแสดงละคร เพลงลาวสมเด็จนี้

มีนักดนตรีนำทำนองในอัตรา 2 ชั้นไปแต่งขยายเป็นอัตรา 3 ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียวเรียบเรียงเป็นเพลงแถวหลายทาง (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์, 2557, หน้า 636) แม้กระทั่งในทางดนตรีตะวันตก บทเพลงลาวสมเด็จ ก็ถูกนำมาทำซ้ำหลายต่อหลายครั้งในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบดนตรีเต้นรำ (จังหวะชะชะซ่า โดย คณะศรีกรุง) เพลงลูกกรุง (เพลงคู่เสน่ห์ โดย คณะสุนทราภรณ์) เพลงลูกทุ่ง (เพลงแนวหน้าลาแฟน ศิลปิน หนู มิเตอร์) เป็นต้น ส่วนในฉบับที่ใช้ในการบันทึกเสียงนี้เป็นฉบับที่เรียบเรียงเสียงประสานโดยอาจารย์มานิตย์ บุชาชนก

อาจารย์มานิตย์ บุชาชนก ผู้เรียบเรียงบทเพลง “ลาวสมเด็จ”

ฉบับบันทึกเสียง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่”

ที่มา: อาจารย์มานิตย์ บุชาชนก

อาจารย์มานิตย์ บุชาชนก เป็นนักดนตรีเครื่องเป่าทองเหลืองประเภททูบา (Tuba) ชาวไทย เริ่มฝึกหัดเครื่องดนตรีทูบาที่โรงเรียนวัดสุทธิวาราม

ก่อนที่จะเข้าศึกษาและสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีและปริญญาโทด้านการประพันธ์ดนตรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผลงานทั้งการปฏิบัติดนตรี การประพันธ์และการเรียบเรียงดนตรีทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เป็นอดีตนักดนตรีวงดุริยางค์ซิมโฟนีกรุงเทพ (Royal Bangkok Symphony Orchestra: RBSO) (2537-2557) ปัจจุบันอาจารย์มานิตย์ บุชาชนก เป็น ข้าราชการดุริยางคศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, นักเรียบเรียงเสียงประสานประจำวงดุริยางค์สากล กรมศิลปากร (The National Symphony Orchestra) และอาจารย์พิเศษเครื่องเป่าทองเหลือง ทุบา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ได้ทำการติดต่อประสานงาน กับอาจารย์มานิตย์ บุชาชนก ผู้เรียบเรียง ช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 เพื่อขออนุญาตนำ “บทเพลงลาวสมเด็จ” ที่ได้ถูกเรียบเรียงสำหรับบรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมมาก่อนหน้าโดยอาจารย์มานิตย์ บุชาชนกเอง มาใช้ในการบันทึกเสียงครั้งนี้ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี

วงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (Chiangmai Rajabhat University Wind Orchestra) เป็นวงดุริยางค์เครื่องลมที่บริหารจัดการโดยหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ก่อตั้งเพื่อบริการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไปจนถึงวรรณกรรมดนตรีวงดุริยางค์เครื่องลมสู่สาธารณชน ทั้งยังร่วมบรรเลงกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องเป็นวందนตรี ที่บันทึกเสียง บทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่” ในครั้งนี้ โดยมีการดำเนินการตั้งแต่วันที่ 26-28 มีนาคม พ.ศ. 2567 และหอประชุมที่ปิงกรังศรีโขติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ศูนย์แม่ริม การบันทึกเสียง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่” ครั้งนี้ ผู้อำนวยเพลงวงดุริยางค์เครื่องลม คือ อาจารย์จิตร

กาวิ (ผู้เขียน) มีผู้ขับร้องคือครูรัตดาวัลย์ โพธิวงษ์ จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ และผู้เดี่ยวขลุ่ยคือผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย ซึ่งท่านยังเป็นผู้ประพันธ์คำร้องบทเพลงนี้เช่นกัน

วงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรเลงถวายแสดงเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า

กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการประชุม

วิชาการและนิทรรศการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนและฐานทรัพยากรท้องถิ่น

ระดับภูมิภาค ครั้งที่ 7 วันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

ที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จากที่กล่าวมาทั้งหมดตั้งแต่ต้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการบรรเลงเพลงไทยด้วยวงดุริยางค์เครื่องลม นั้น มีการส่งสมมุติปัญญาของครูบาอาจารย์มานานนับร้อยปี ย้อนไปไกลได้ถึง รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 หากขาดซึ่งความรู้ที่ครูบาอาจารย์ในอดีตได้ทิ้งไว้ให้ ก็ยากแก่การต่อยอดและสร้างสรรค์พัฒนาในช่วงเวลาปัจจุบันได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เองซึ่งมีเจตจำนงแน่วแน่ในการสร้างบุคลากร “ครู” ที่ดี ออกไปปรับใช้สังคมเช่นกัน ในวาระปีที่ครบ 100 ปี วันสถาปนา จากโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑลพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ สู่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ งานบันทึกเสียงบทเพลง “ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่” หนึ่งในบทเพลงเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อันดำเนินการโดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ร่วมกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา จึงไม่ได้เป็นเพียงการบันทึกเสียงเพื่อเฉลิมฉลองในวาระโอกาสมงคลนี้แต่เพียงประการเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างฐานความรู้ งานสร้างสรรค์ บันทึกความทรงจำ ความรู้สึกนึกคิด เพื่อที่ในภายภาคหน้าในวาระครบรอบ 120 ปี 150 ปี หรือ 200 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ กลุ่มคนในช่วงเวลานั้นจะหันกลับมามองและรับไม้ต่อเจตนารมณ์ทั้งหมดนี้ต่อไปอย่างภาคภูมิ

ลาวสมเด็จ

ฉบับบันทึกเสียงประกอบคำร้อง ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่
บรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Thai Traditional Music
Arranged by Manit Buchachanok

♩ = 76

The musical score is written for a large wind ensemble. It begins with a tempo marking of *♩ = 76*. The key signature has one sharp (F#). The score is divided into two main sections, with the second section marked 'A'. The instruments listed on the left are: Flute (2), Oboe, Clarinet in Bb (2), Bass Clarinet in Bb, Bassoon, 1st and 2nd Alto Saxophones, 1st and 2nd Tenor Saxophones, Baritone Saxophone, 1st and 2nd Trumpet in Bb, 3rd Trumpet in Bb, 1st, 2nd, and 3rd Horn in F, 1st, 2nd, and 3rd Trombone, Euphonium, Tuba, Timpani, Glockenspiel, and two Percussion parts. The score includes various musical notations such as notes, rests, dynamics (e.g., *mf*, *pp*, *f*), and articulation marks.

ตัวอย่างโน้ตเพลง ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่

ที่มา: มานิตย์ บุชาชนก

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2493). *ดนตรีสำหรับประชาชน เล่มที่ 2 พ.ศ. 2492-2493*. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- กรมศิลปากร. (2494). *งานสังคีตศิลป์ของกรมศิลปากร 2492-2494*. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- จิตร กาวี. (2564). *ตื่น! กระโจนแดร่ ข๊อเขียนประวัติศาสตร์ว่าด้วยสังคีตสถาน กระโจนแดร่*. อุดรธานี: ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์. (2557). *สารานุกรมเพลงไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอ และ พูนพิศ อมาตยกุล พระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง. (2524). *ทุนกระหม่อมบริพัตร กับการดนตรี*. กรุงเทพฯ: จัณวาณิชย์.
- พระยาอนูมานราชชน. (2493). *เรื่องพระราชลัญจกรและตราประจำตัวประจำตำแหน่ง*. พระนคร: กรมศิลปากร.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2545). *สังเขปประวัติกำเนิดแดร่งในประเทศไทย. งานสัมมนาทางวัฒนธรรมครั้งที่ 5 เรื่องแดร่งชาวบ้าน บทบาทในประเพณีท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี มหาวิทยาลัยรังสิต*. ปทุมธานี.
- มนตรี ตราโมท. (16 มกราคม 2516). พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) (พ.ศ. 2426-2511). *ประวัติครู*, หน้า 9-40.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2556). *มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 89 ปี*. เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วิทยาลัยครูเชียงใหม่. (2515). *วิทยาลัยครูเชียงใหม่ 2515*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์
กลางเวียง.

สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ (ทปอ. มรภ.).
(2564). *พระผู้ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ลว้าว คอร์
ปอเรชั่น.

อานันท์ นาคคง. (15 มีนาคม 2564). *แตรงชาวบ้าน*. เข้าถึงได้จาก Facebook:
<https://www.facebook.com/notes/469981953931413/>

ราชภัฏเชียงใหม่: เพลงเริ่มต้นถึงเพลงปัจจุบัน

บูรณพันธุ์ ใจหล้า

กว่าหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ผลิตบุคลากรออกสู่สังคมทุกระดับอย่างต่อเนื่อง มีศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และผู้คนมากมายที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สถาบันแห่งนี้มีความผูกพันกับผู้คนเป็นศูนย์รวมของความเป็นท้องถิ่น ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยคือ ดอกเสี้ยวขาว มีสีประจำมหาวิทยาลัยคือ สีดำ-เหลือง มีเพลงประจำมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นมาเริ่มตั้งแต่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ยังมีสถานะเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ประมาณปี 2510-2513 ประกอบด้วยเพลง 1. เพลงเทิดศักดิ์ 2. เพลงร่ำวงวิทยาลัยครู 3. เพลงวิทยาลัยงาม 4. เพลงลาวิทยาลัย (อาลัยอาวรณ์) โดยความเป็นมาในปีพ.ศ.2512 อาจารย์ประสิทธิ์ สุนทรโรทก เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยครูเชียงใหม่ ได้มีการดำเนินการติดต่อวงสุนทราภรณ์นำโดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ในการจัดแต่งเพลงที่เกี่ยวข้องกับทางวิทยาลัยครูทั้ง 4 เพลงดังกล่าว โดยมีรูปแบบการบันทึกเป็นแผ่นเสียง เพลงทั้ง 4 เพลงเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทางวิทยาลัยครูเชียงใหม่ในบริบท ณ เวลานั้น

วงสุนทราภรณ์เกิดจากกลุ่มนักดนตรีประจำกรมโฆษณา เมื่อปี พ.ศ. 2486 ได้รวมตัวกันเพื่อแสดงดนตรีในเวลานอกราชการ ลักษณะรูปแบบของวงมีรูปแบบเป็นวงบิ๊กแบนด์แบบดนตรีตะวันตกในยุค 1940 มีความคล้ายกับวงดนตรีแนวแจ๊ส มีเครื่องดนตรีประกอบไปด้วย กลองชุด ดับเบิลเบส กีตาร์ เปียโน เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เช่น ทรัมเปต ทรอมโบน คาริเน็ต แซกโซโฟน และมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายสากล เช่น ไวโอลิน ผลงานทางด้านดนตรีของวงสุนทราภรณ์ในบทบาทวงดนตรีของกรมโฆษณาการ มีหน้าที่รับใช้สังคมและตอบสนองนโยบายของรัฐบาล บทเพลงที่ใช้มีหลากหลายรูปแบบ เช่น เพลงปลุกใจ เพลงสถาบัน เพลงวรรณคดี เพลงเยาวชน เพลงเทศกาลและประเพณี

วงดนตรีกรมโฆษณาการ
(ที่มา: คีตาพญาไทย, 2555)

เพลงสถาบัน เป็นหนึ่งในประเภทบทเพลงที่วงสุนทราภรณ์ได้ดำเนินการประพันธ์ให้สถาบันต่าง ๆ เพื่อใช้บทเพลงเพื่อบ่งบอกถึงตัวตนและแสดงถึงความรักความสามัคคีในสถาบันนั้น ๆ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2512 เป็นหนึ่งในสถาบันที่ได้รับความอนุเคราะห์จากวงดนตรีสุนทราภรณ์ ในการประพันธ์บทเพลงทั้ง 4 บทเพลงขึ้นเพื่อให้เป็นเพลงประจำวิทยาลัยครูเชียงใหม่ บทบาทของบทเพลงตามเนื้อหาที่ปรากฏการสื่อความหมาย แต่ละเพลงที่ปรากฏความหมายตามสาระความเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่ โดยเพลงที่ 1. เพลงเทิดศักดิ์ เนื้อหาทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในสถาบันของตนเอง เพลงที่ 2. เพลงรำวงวิทยาลัยครู เนื้อหาตอบโต้กันระหว่างชายหญิง กิ่งแก้วพาราสีให้เกิดความรักความสามัคคี ด้วยจังหวะรำวง เพลงที่ 3. เพลงวิทยาลัยงาม เนื้อหาบรรยายถึงบรรยากาศ ความงามของผู้คนและดอกไม้หลากชนิดภายในวิทยาลัย 4. เพลงลาวิทยาลัย เนื้อหาบรรยายถึงการอำลาอาลัยต่อวิทยาลัย โดยเพลงที่ 4 นี้จนถึงปัจจุบันใช้เป็นเพลงประกอบงานบัณฑิตานุสรณ์ของทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในงานรับพระราชทานปริญญาบัตรของบัณฑิตทุก ๆ ปี

วงดนตรีสุนทราภรณ์พร้อมนักร้องยุคแรกและยุคกลาง

บทเพลงวิทยาลัยครูเชียงใหม่

เพลงเทิดศักดิ์

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ วิจิตรวรการ

ทำนอง ครูเอื้อ สุนทรสนาน

เทิดศักดิ์รักของข้า

นักศึกษาวิทยาลัย

เทิดศักดิ์ รักสูงส่ง

เสียศักดิ์ศรี พร้อมพลีชีวา

สูงลอยเลิศฟ้าอากาศไทย

ครูเชียงใหม่ พร้อมใจศรัทธา

เหมือนดั่งหมู่หงส์ ทรงศักดิ์ดา

ยังดีกว่า ด้านหน้าอยู่ไป

เรานักศึกษา
รักศักดิ์รักศรีวิไล
เรานักศึกษา
ไว้ให้ใครไหนเขาถือ

วิทยาลัยครูเชียงใหม่
จะยอมให้ใครเหยียดหรือ
วิทยาลัยครูชูขึ้น
ว่าเรานั้นคือครูดี

เพลงรำวงวิทยาลัยครู

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ วิจิตรวรการ
ทำนอง ครูเอื้อ สุนทรสนาน

(สร้อย) ข/ญ ขึ้นหน้าขึ้นตา
ขึ้นๆ ชูๆ
พี่ๆ น้องๆ
มากระชี้ กระเช้า

(หญิง) ม่วนเอ๋ย ม่วนจริง
ดอกเอ๋ย ดอกแคฝรั่ง

(ชาย) ขึ้นเอ๋ย ขึ้น ขึ้นตา
ดอกเอ๋ย ดอกทองกวาวเจ้า

(หญิง) ปากเอ๋ย ปากชาย
ดอกเอ๋ย ดอกขมิ้นโคร่ง

สาธุศิษย์วิทยาลัยครู
สู่ขวัญฮักมวลงหม่เฮา
รักมันร้อง มันร้องเรียกเรา
รำวงเว้าหวานใจ
ทั้งชายหญิง สุขจริงสุขจัง
ช่างบานสะพรั่ง พร่างพวงพวงไป
เจ้าสวญจริงหนา หน้าตาเพรศเพรา
ฉั้นเป็นบัว ขาดสาวอาลัย

(สร้อย)

เว้ามันหลาย ไม่วายหลอกลง
อกสาวมันห่วง และหวงทรงโน

(ชาย) แต่เธอ แต่ แต่เธอ

ดอกเอ๋ย ดอกดวงใจเจ้า

ตัวฉันเสนอ ชิดเธอแนบเนา

ตัวฉันจะเฝ้าฝันโลมฤทัย (สร้อย)

เพลงวิทยาลัยงาม

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ วิจิตรวรการ

ทำนอง ครูเอื้อ สุนทรสนาน

งามโฉม โฉมโฉมขวัญ ฝันเฟื่อง
วิทยาลัยเรื่อง เมลือง เมลือง มะลึง พังงา
งามศรี งามศักดิ์ นักศึกษา
งามวิชา สถาบัน อันมั่นคง

งามโฉม โฉมโฉมขวัญ ฝันไผ่
วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ไฉไลไฉตรงค์
ชูศรี ชูศักดิ์ สูงระหง
พระนาง ส่งสัญลักษณ์ สล้า่ง

งามสระอนินดาต ลาดเลา
งามเสลา ราชพฤกษ์ พราวพรั่ง
แคฝรั่ง หางนกยูง สนสูงคราง
ทองกวาวกาง อ้อมพฤกษ์ว้าง อย่างรอคอย

คอยขวัญ ขวัญอันร้าง รักใคร่

คอยเล่า คอยโลม ดวงใจให้ฝันเพลิน เห็นฟ้า ลาลอย

ชมไม้ ชมมิ่ง พริ้งพรายพร้อย

เพียงร่ำรวย สร้อยทิพย์ทอง คล้องหมู่เฮา

เพลงลาวิทยาลัย (อาลัยอาวรณ์)

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ วิจิตรวรการ

ทำนอง ครูเอื้อ สุนทรสนาน

จากเรือนจากรังสัจขวัญ	คอยคืนคอยวันขวัญไกล
ขวัญคนพราจากลาอาลัย	รำพึงไรให้หวานหากัน
จากไกล แต่หทัยเฝ่หา	เกณฑ์เดือนดาราฟ้ากัน
เห็นเพียงหน้าพร่ำพร่ำหมอกวัน	ปักสัมพันธ์ขวัญจิตขวัญใจ
ลา ลา วิทยาลัย ที่รัก	ลาหอพักที่พำนัก อาศัย
ลาเพื่อนพ้อง น้องพี่ ไปไกล พบกันใหม่ที่แดนใจ ในฝัน	
จากไกล จากไปถิ่นไหน	อาวรณ์ อาลัยไหวหวั่น
ขวัญเราพราจากไปไกลกัน	จิตสัมพันธ์นั้นไม่ร้างลา

การเปลี่ยนแปลงเนื้อร้อง

บทเพลงทั้ง 4 เพลงเป็นเพลงที่ใช้ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จนถึงปัจจุบันโดยมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาของบทเพลงบางเพลงหรือบางท่อน ถ้อยคำเพื่อให้เป็นไปตามบริบทของมหาวิทยาลัย การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบทเพลงที่สำคัญ ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสถานะของสถาบันดังนี้

1. โรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจักษ์มณฑลพายัพ ซึ่งสถาปนาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2467 (ยังไม่มีเพลง)
2. โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตร มณฑลพายัพ ปี พ.ศ. 2470 (ยังไม่มีเพลง)
3. โรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2474 (ยังไม่มีเพลง)
โรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2490 (ยังไม่มีเพลง)
4. วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2502 (เริ่มมีการจัดทำเพลงประจำวิทยาลัยครู 2510 - 2513)
5. สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2535 (ปรับเปลี่ยนเนื้อหาของเพลงจากวิทยาลัยครูเป็นสถาบัน)
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2547 (ปรับเปลี่ยนเนื้อหาของเพลงจากสถาบันเป็นมหาวิทยาลัย)

จากการเรียบเรียงลำดับสถานะของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ตั้งแต่มีการก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูกรรม ในปี พ.ศ. 2467 ยังไม่มีเพลงประจำสถาบัน เพลงประจำวิทยาลัยครูเริ่มมีการจัดทำอย่างเป็นทางการเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510-2513 เนื้อหาของบทเพลงประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ขณะนั้นสถานะเป็นวิทยาลัยครู จนมีการปรับเปลี่ยนสถานะจากวิทยาลัยครูมา

เป็นสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เนื้อหาของบทเพลงมีการปรับเปลี่ยนจากคำว่า วิทยาลัยเป็นราชภัฏ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมลงพระปรมาภิไธย ในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 อันมีผลให้ สถาบันราชภัฏ เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื้อหาบทเพลงจากคำว่า สถาบันราชภัฏจึงเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพลงประจำมหาวิทยาลัยจากสถานะบทเพลง ตั้งต้นเริ่มแรกทั้ง 4 บทเพลงมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางส่วนในแต่ละบทเพลง ดังนี้

เพลงเทิดศักดิ์ สถานะเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่ เนื้อเพลง “เทิดศักดิ์รักของข้า สูงลอยเลิศฟ้าอากาศไทย นักศึกษาวิทยาลัย ครูเชียงใหม่ พร้อมใจศรัทธา” “เรานักศึกษาวิทยาลัยครูเชียงใหม่ รักศักดิ์รักศรีวิไล จะยอมให้ใครเหยียดหรือ”

เพลงเทิดศักดิ์ สถานะเป็นสถาบันราชภัฏเชียงใหม่เชียงใหม่ เนื้อเพลง “เทิดศักดิ์รักของข้า สูงลอยเลิศฟ้าอากาศไทย นักศึกษาสถาบันใด หรือเทียมได้น้ำใจแห่งเรา” “เรานักศึกษาสถาบันคนดีมีชื่อ นามราชภัฏเกรียงไกร จะยอมให้ใครเหยียดหรือ”

เพลงเทิดศักดิ์ สถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เชียงใหม่ เนื้อเพลง “เทิดศักดิ์รักของข้า สูงลอยเลิศฟ้าอากาศไทย นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พร้อมใจศรัทธา” “เรานักศึกษามหาวิทยาลัย นามราชภัฏเกรียงไกร จะยอมให้ใครเหยียดหรือ”

เพลงร่ำวงวิทยาลัยครู สถานะเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่ เนื้อเพลง “ซ/ญ ขึ้นหน้าขึ้นตา สถานศิษย์วิทยาลัยครู ขึ้นๆ ซูๆ สู้ขวัญอักษรมวลหมู่เฮา”

เพลงรางวัลวิทยาลัครุ สถานะเป็นสถาบันราชภัฏเชียงใหม่เชียงใหม่
เปลี่ยนชื่อเป็น รางวัลราชภัฏ

เนื้อเพลง “ข/ญ ขึ้นหน้าขึ้นตา สานุศิษย์วิทยาเกรียงไกร ขึ้นๆ ขูใจ
ไผ่ฝืนสัมพันธ์หมู่เฮา”

เพลงรางวัลราชภัฏ (รางวัลวิทยาลัครุ) สถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่เชียงใหม่ เนื้อเพลง “ข/ญ ขึ้นหน้าขึ้นตา มหาวิทยาลัย ราชภัฏ
เชียงใหม่ ไผ่ฝืนสัมพันธ์หมู่เฮา”

เพลงวิทยาลัγγาม สถานะเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่ เนื้อเพลง “งาม
โฉม โฉมโฉมขวัญ ผันเฟื่อง วิทยาลัยเรื่อง” “งามโฉม โฉมโฉมขวัญ ผันไผ่
วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ไฉไลไฉรรงค์”

เพลงวิทยาลัγγาม สถานะเป็นสถาบันราชภัฏเชียงใหม่เชียงใหม่
เปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันงาม เนื้อเพลง “งามโฉม โฉมโฉมขวัญ ผันเฟื่อง สถาบัน
เรื่อง” “งามโฉม โฉมโฉมขวัญ ผันไผ่ ราชภัฏเชียงใหม่ ไฉไลไฉรรงค์”

เพลงสถาบันงาม สถานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เชียงใหม่
เปลี่ยนชื่อเป็น มหาลัยงาม เนื้อเพลง “งามโฉม โฉมโฉมขวัญ ผันเฟื่อง
มหาวิทยาลัยเรื่อง” “งามโฉม โฉมโฉมผัน ผันไผ่ มหาวิทยาลัยไทย ไฉไล
ไฉรรงค์”

เพลงลาวิทยาลัย สถานะเป็นวิทยาลัยครูเชียงใหม่ เนื้อเพลง “ลา ลา
วิทยาลัย ที่รัก ลาหอพักที่พำนัก”

เพลงอาลัยอาวรณ์ สถานะเป็นสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เนื้อเพลง “ลา
ลา สถาบัน ที่รัก ลาหอพักที่พำนัก”

เพลงอาลัยอาวรณ์ สถานะเป็นมหาวิทยาลัยสถาบันราชภัฏเชียงใหม่
เชียงใหม่ เนื้อเพลง เนื้อเพลง “ลา ลา มหาวิทยาลัย ที่รัก ลาหอพักที่พำนัก”

บทเพลง “ราชภัฏเชียงใหม่”

เนื่องในวาระครบหนึ่งร้อยปีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หลักสูตรดนตรีศึกษาได้มีแนวคิดในการจัดทำบทเพลงขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในการวาระสำคัญนี้ บทเพลง “ราชภัฏเชียงใหม่” ในแนวคิดตั้งต้นจากผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมัลย์ ซึ่งท่านเป็นผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองได้กำหนดให้บทเพลงอยู่ในจังหวะประเภทกัวราชา (Guaracha) ซึ่งมักปรากฏอยู่ในบทเพลงประเภทเต้นรำ ลีลาศ เช่นในงานเพลงของวงดนตรีสากล กรมโฆษณาการหรือวงสุนทราภรณ์ แต่เมื่อบทเพลงได้ถูกนำมาเรียบเรียงขึ้นใหม่สำหรับบรรเลงด้วยวงดุริยางค์เครื่องลมโดยอาจารย์จิตร กาวี เรียบเรียงดนตรีและเสียงประสาน ผู้เรียบเรียงได้คงไว้ในแนวคิดของจังหวะกัวราชา แต่ก็ยังสอดแทรกแนวคิดกันเรียบเรียงเสียงผสมในแนวทางของวงดุริยางค์และวงดุริยางค์เครื่องลม

แนวคิดในการเรียบเรียงบทเพลง “ราชภัฏเชียงใหม่” เป็นการใช้นแนวคิดเชิงผสมโดยใช้รูปแบบการประสานเสียงจากบทคีณิพนธ์วงดุริยางค์และวงดุริยางค์เครื่องลมเป็นแม่แบบ เนื่องด้วยเป็นการบรรเลงโดยใช้วงดุริยางค์เครื่องลมซึ่งมีสีสนทางเสียงดนตรีที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเสียงในเครื่องดนตรีกลุ่มเสียงโซปราโน (Soprano) ได้แก่ พิกโคโล (Piccolo), ฟลูต (Flute), คลาริเน็ต (Clarinet) และทรัมเป็ต (Trumpet) กลุ่มเสียงอัลโต (Alto) ได้แก่ อัลโตแซกโซโฟน (Alto Saxophone) และฮอร์น (Horn) กลุ่มเสียงเทเนอร์ (Tenor) ได้แก่ เทเนอร์แซกโซโฟน (Tenor Saxophone), ทรอมโบน (Trombone) และยูโฟเนียม (Euphonium) และกลุ่มเสียงสุดท้ายคือกลุ่มเสียงเบส (Bass) อันประกอบไปด้วยบาริโตนแซกโซโฟน (Baritone Saxophone)

และทูบา (Tuba) นอกจากนั้นยังมีการใช้เครื่องกระทบในการสร้างจังหวะให้กับเพลงมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

ด้วยความหลากหลายของโทนเสียงเครื่องดนตรีนี้เอง ทำให้ผู้เรียบเรียงเลือกใช้แนวคิดการประสานเสียง โดยอ้างอิงจากงานคีตนิพนธ์จะมีคีตกวีที่มีผลงานการประพันธ์เพลงสำหรับวงดุริยางค์ และวงดุริยางค์เครื่องลม แม้ว่าหลักการประสานเสียงในการเรียบเรียงดนตรีวงเรียงเครื่องลมของนักประพันธ์หลากหลายท่านจะมีความคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามในการเรียบเรียงเสียงผสมานบทเพลง “ราชภัฏเชียงใหม่” ครั้งนี้ ผู้เรียบเรียงได้เลือกใช้หลักการประสานเสียงจากงานเพลงของ 2 คีตกวีสำคัญ คือจอห์น ฟิลิป ซูซ่า (John Phillips Sousa) และ ปิออตร์ อิลิช ไชคอฟสกี (Pyotr Ilyich Tchaikovsky) โดยแนวคิดการใช้รูปแบบการประสานเสียงและจังหวะไปในทางของบทเพลงมาร์ช รวมถึงการสร้างสรรค์ทำนองสอดประสาน (Counter melody) ผู้เรียบเรียงได้ใช้แนวคิดที่ จอห์น ฟิลิป ซูซ่า มักใช้ยูโฟเนียมเป็นผู้บรรเลงทำนองสอดประสานมาเป็นแม่แบบในการเรียบเรียง รวมถึงลักษณะของการเดี่ยวฟิโกโล ที่มักจะโดดเด่นและเป็นที่คุ้นในงานของจอห์น ฟิลิป ซูซ่า เช่นในผลงานที่โด่งดังอย่าง Star and Stripes Forever March

จอห์น ฟิลิป ซูซ่า (John Phillips Sousa)

ในส่วนของแนวคิดที่ผู้เรียบเรียงได้มาจากการงานของปิอตร์ อิลิช ไซคอฟสกี นั่นคือลักษณะการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับเครื่องเป่าลมไม้ (Woodwind) ที่มีความพริ้วไหวสูง ซึ่งจะมีความกลมกล่อมเข้ากันกับการบรรเลงเครื่องเป่าทองเหลือง (Brass) ที่มีความหนักแน่นในเวลาเดียวกัน ตัวอย่างงานที่ได้รับแรงบันดาลใจมาอาทิ บทเพลง Symphony No. 4 in F minor, Op. 36

ปิอตร์ อิลิช ไซคอฟสกี (Pyotr Ilyich Tchaikovsky)

แม้ว่าแรกเริ่มบทเพลง “ราชภัฏเชียงใหม่” นี้จะถูกกำหนดขึ้นให้อยู่ในจังหวะประเภทสำหรับใช้ในการเต้นรำ หรือลีลาศ แต่เมื่อผ่านกระบวนการเรียบเรียงเสียงประสานขึ้นใหม่สำหรับบรรเลงด้วยวงดุริยางค์เครื่องลม ก็ก่อให้เกิดสีสันใหม่ทางดนตรี ผนวกกับคำร้องที่มีเนื้อหาในเชิงเพื่อเชิญชวนศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ครูบาอาจารย์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไปจนถึงประชาชนชาวเชียงใหม่ และชาวไทยทั้งมวล ให้เกิดความภาคภูมิใจและร่วมยินดีไปกับสถาบันการศึกษาแห่งนี้ การประพันธ์ขึ้นและการเรียบเรียงเสียงผสมบทเพลง “ราชภัฏเชียงใหม่” สำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมนี้ จึงเป็นอีกหนึ่งบทเพลงสำคัญที่ร่วม

เฉลิมฉลองในวาระครบรอบ 100 ปีวันสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่อย่างสมศักดิ์ศรี

การสื่อความหมายของบทเพลงราชภัฏเชียงใหม่เนื้อหาการประพันธ์โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย ในด้านเนื้อหาของคำร้องเชิญชวนให้ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ครูบาอาจารย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทางมหาวิทยาลัยสื่อความหมายโดยแสดงถึงการสื่อเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่อยู่ 3 ประการคือ 1. ประวัติอันยาวนานของทางมหาวิทยาลัย 2. ความรักสมัครสมานสามัคคีของมหาวิทยาลัย 3. ความภาคภูมิใจต่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของมหาวิทยาลัย

ภาษาวาทกรรมในบทเพลงแสดงให้เห็นถึงการเชิญชวนโดยใช้เนื้อหาในเนื้อร้องเป็นสื่อของการรวมตัวกันเพื่อการร้องรำทำเพลง เปิดโอกาสให้ผู้คนในองค์กรมีส่วนร่วม และหล่อหลอมให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคีกัน ลักษณะของท่วงทำนองก็มีความคล้ายคลึงกับแนวเพลงมาร์ช ทำให้เกิดความรู้สึกของความกระตือรือร้น มีความรักในมหาวิทยาลัย ประกาศเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยที่มีมายาวนานจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาครบรอบหนึ่งร้อยปี

แนวความคิดอุดมการณ์ในบทเพลงมหาวิทยาลัยที่มีประวัติอันยาวนานการเป็นแหล่งการศึกษาที่มีความสำคัญในระบบการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่และประเทศไทย มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับทางมหาวิทยาลัยเป็นระยะเวลาอันยาวนานทั้งผู้คนในองค์กร บุคลากร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยทุกระดับแสดงความรักสามัคคีและมีความภาคภูมิใจในเกียรติ ศักดิ์ศรีที่มีต่อมหาวิทยาลัย เพลงราชภัฏเชียงใหม่สามารถเป็นสื่อผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของทางมหาวิทยาลัยเป็นการบ่งบอกเอกลักษณ์ ตัวตนของมหาวิทยาลัย เพิ่มกำลังใจและความภาคภูมิใจ

ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา เพลงราชภัฏเชียงใหม่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบ่งบอกตัวตนละบทบาทหน้าที่ของชาวราชภัฏเชียงใหม่และผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

เพลงราชภัฏเชียงใหม่

คำร้อง-ทำนอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย

สร้อย (ร้องหมู่) มา มา มา มา มา

เชิญชวนกันบรรเลง

มาสมาน้องพี่

เทิดศักดิ์ศรี

(ร้องเดี่ยว) ราชภัฏเชียงใหม่

มุ่งมาดปรารถนา

หนึ่งร้อยปี

สถานศึกษาของไทย

(ร้องเดี่ยว) ราชภัฏเชียงใหม่

ฟุ้งเฟื่องรุ่งเรืองวิชา

ร่วมใจกัน

มหาวิทยาลัย

เชิญมาร้องร่วมรำทำเพลง

เพลงราชภัฏเชียงใหม่ (ร้องซ้ำ)

มาร่วมสามัคคี

ราชภัฏเชียงใหม่ (ร้องซ้ำ)

ร่วมจิตร่วมใจศรัทธา

สร้างปัญญาให้ชนชาวไทย

ศักดิ์ของชาวเชียงใหม่

จดจำไว้ชั่วกาลนาน (สร้อย)

แข็งแกร่งเกรียงไกรหนักหนา

สถานศึกษาของชนชาวไทย

สร้างสรรค์และกำลังใจ

ราชภัฏเชียงใหม่ ยิ่งใหญ่ตลอดกาล

ด้านดนตรีและลักษณะการบรรเลงจากแนวทำนองเริ่มต้นโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย ได้คิดแนวทำนองประกอบคำร้องโดย แนวทำนองเกิดจากประสบการณ์ที่เคยเรียนดนตรีในชั้นเรียนในระดับปริญญาตรีที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนดนตรี รายวิชาการสอนดนตรีสำหรับเด็ก ในชั้นเรียนอาจารย์ให้ลองแต่งแนวทำนอง เพลงสำหรับการทำกิจกรรมสำหรับเด็กโดยใช้แนวทำนองที่คุ้นหู สั้น ๆ ง่ายต่อการจดจำ ภายใต้แนวคิดนี้จึงได้มาซึ่งทำนองประกอบเนื้อร้องเพลง ราชภัฏเชียงใหม่ เพลงราชภัฏเชียงใหม่ด้านแนวทำนองมีการจัดทำแบบวลีสั้น ๆ กำหนดวรรคตอนของภาษาในบทเพลง ช่วงเสียงให้อยู่ในระยະที่ผู้ร้องออกเสียง ได้ทุกกลุ่มเสียงร้องทั้งชาย หญิง การเคลื่อนที่ของทำนองเป็นไปอย่างเหมาะสม กับเสียงร้อง คำร้องแต่ละท่อนสร้างจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของคำร้องแบบ ร้อยกรอง มีคำคล้องจองและสื่อความหมายอารมณ์ของเนื้อหาในบทเพลงได้ อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย การเรียบเรียงเสียงประสานโดยอาจารย์จิตร กาวี จากแนวคิดข้างต้น การสร้างท่อนนำ การเชื่อมต่อของแนวทำนอง การวางคอร์ด ให้เข้ากับทำนองเพลง การสร้างพื้นหลังรวมถึงการใช้สีสันทันของเครื่องดนตรี ให้มีความกลมกลืนทั้งทำนองและเนื้อหาของบทเพลงผสมผสานออกแบบการ เรียบเรียงโดยจัดแบ่งตั้งแต่ลำดับเนื้อหาของบทเพลง ภาพรวมในโครงเรื่องของ บทเพลง การกำหนดรูปแบบทั้งหมด ในส่วนของดนตรีและโครงสร้างตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การกำหนดโครงสร้างของบทเพลงราชภัฏเชียงใหม่

Chorus	Pre - Chorus	Verse	Chorus	Pre - Chorus	Verse
เนื้อหา หลัก A	นำพาสู่ เนื้อหา B	พัฒนา เนื้อหา C	เนื้อหา หลัก A	นำพาสู่ เนื้อหา B	พัฒนา เนื้อหา D

จากโครงสร้าง (Song Form) ของบทเพลงราชภัฏเชียงใหม่ อธิบายและสรุปเนื้อหาของบทเพลงเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนเนื้อหาหลักท่อน A (Chorus) คือ ตอนขึ้นต้นเป็นเนื้อหาหลักสำคัญของบทเพลง เป็นจุดที่แสดงอารมณ์หลักของบทเพลง และเป็นท่อนที่จำเนื้อหาของบทเพลงได้ดีที่สุด ท่อนนำพาสู่เนื้อหา B (Pre – Chorus) คือ เนื้อหาของบทเพลงที่เพิ่มจากเนื้อหาหลักมีรายละเอียดของความหมายคล้ายคลึงแล้วเพิ่มรายละเอียดขึ้น ท่อนพัฒนาเนื้อหา C (Verse) คือ เพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาพร้อมทั้งภาพรวมของบทเพลง ท่อนพัฒนาเนื้อหา D (Verse) คือ เสริมความรู้สึกทั้งหมดไว้ในท่อนนี้ให้เป็นบทสรุปของเนื้อหาทั้งหมด เรียงลำดับในการบรรเลงเนื้อหาของบทเพลงดังนี้ A B C A B D บรรเลงรวมทั้งหมด 2 รอบ ภาพรวมของรูปแบบมีความคล้ายคลึงกับแบบฟอร์มรอนโดของทางดนตรีตะวันตกแต่มีการย่อลงมาเพื่อให้บทเพลงมีความกระชับง่ายต่อผู้ฟัง เนื้อหาในบทเพลงแต่ละท่อนเป็นการสื่อถึงความสำคัญเข้าใจง่าย กระชับ จดจำได้ง่าย สื่ออารมณ์ความรู้สึกคึกคักสดใสและเข้มแข็ง ขั้นตอนในบทเพลงตามคำร้องและทำนองแต่ละท่อนที่ปรากฏสามารถขยายเห็นรายละเอียดดังนี้

1. ท่อน A เนื้อหาหลัก มีความยาวของเนื้อหาสี่วรรคถือเป็นเนื้อหาหลักและเป็นท่อนฮุคของเพลง ในเนื้อหามีการสัมผัสนอกของร้อยกรองแบบเข้าใจง่ายและจดจำ เป็นการสื่อสารสื่อความหมายเชิญชวน โน้มน้าวและบ่งบอกตัวตนของความเป็นราชภัฏเชียงใหม่ ทำนองภายในบันไดเสียง F เมเจอร์ จากโน้ตต้นฉบับ ทำนองเคลื่อนที่ในระยะช่วง 5 เสียงเป็นหลัก

2. ท่อน B นำพาสู่เนื้อหา มีความยาวสี่วรรคมีเนื้อหาที่เสริมจากท่อน A คือสื่อความหมายชัดเจนมากขึ้น ชักชวน โน้มน้าวเพื่อสร้างจิตสำนึกความรัก ความสามัคคี ความมีศักดิ์ศรีต่อมาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3. ท่อน C พัฒนาเนื้อหานอกจากความรักความสามัคคีแล้ว เป็นเรื่องของการให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สร้างภูมิปัญญาให้คนในสังคมตลอดระยะเวลาหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา

4. ท่อน D เสริมเนื้อหาจากท่อน C เน้นย้ำถึงการเป็นสถานศึกษาที่ให้ความรู้และภูมิปัญญาต่อสังคมไทยอย่างสม่ำเสมอไม่ลดละและยังดำเนินการดังเช่นที่ผ่านมาตลอดไป

ราชภัฏวชิรเวศน์ไทย

♩ = 105
Guaicha

ทำนองและท่วงทำนองโดยคุณครู วชิร เวชชีวัน
เรียบเรียงสำหรับวงเครื่องลมไม้ โดย ศรัณยู

A) ส่วนที่ 1

B) ส่วนที่ 2

C)

D)

ส่วนที่ 1

ส่วนที่ 2

E) Finales

BAND ADLIB

♩ = 60
rit.

วงเครื่องลมไม้ - วงดุริยางค์ไทย

โน้ตเพลงราชภัฏเชียงใหม่

ที่มา: จิตร กาวิ

ด้านการเรียบเรียงเสียงประสานและลักษณะการบรรเลงบทเพลง ราชภัฏเชียงใหม่ภายใต้การควบคุมวงของอาจารย์จิตร กาวี ได้ดำเนินการ เรียบเรียงเสียงประสานเป็นการบรรเลงโดยใช้วงดุริยางค์เครื่องลม การฝึกซ้อม เพื่อการบันทึกเสียงโดยนักดนตรีที่บรรเลงบทเพลงทั้งหมดเป็นนักศึกษา คณะครุศาสตร์ สาขาดนตรีศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มเครื่องลมไม้ ทำหน้าที่บรรเลงแนวทำนองและแนวเสียงประสานพื้นหลังสอดแทรกให้ บทเพลงมีความไพเราะมากขึ้น 2. กลุ่มเครื่องทองเหลืองทำหน้าที่บรรเลงแนว ทำนองและแนวเสียงประสานพื้นหลังสอดแทรกให้บทเพลงมีความไพเราะ เหมือนกับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3. กลุ่มเครื่องกระทบ เครื่องดนตรีกลุ่มนี้

สร้างจังหวะทำหน้าที่บรรเลงเป็นพื้นหลังสร้างลีลาให้เข้ากับอารมณ์ของทำนอง และเสียงประสานของบทเพลง ส่วนกลุ่มของนักร้องประกอบไปด้วยนักศึกษา ครุศาสตร์สาขาวิชาดนตรีศึกษา สาขาวิชาภาษาจีน สาขาวิชาสังคมศึกษา รวมทั้งหมดจำนวนประมาณ 10 คน ช่วงเสียงของบทเพลงได้สร้างแนวทำนอง ให้ได้ทั้ง 4 กลุ่มเสียงหลักของการร้องคือ กลุ่มผู้หญิงเสียงสูง กลุ่มผู้หญิงเสียงต่ำ กลุ่มผู้ชายเสียงสูงและกลุ่มผู้ชายเสียงต่ำ แนวทำนองในการร้องของเพลงราชภัฏ เชียงใหม่จึงสามารถขับร้องได้ทุกกลุ่มแนวเสียงหลักหรือสามารถใช้ในการ ขับร้องเป็นหมู่คณะได้ สามารถใช้บทเพลงนี้เพื่อภารกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ ทั้งคณาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา

บทเพลงราชภัฏเชียงใหม่ได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการ ภายใต้การ อำนาจการของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยอยู่ลำดับที่ 1 ของบทเพลงในการจัดทำทั้งหมดจำนวน 8 บทเพลง ได้แก่ 1. เพลงราชภัฏเชียงใหม่ 2. เพลงร่ำวงเสเลเมาร้อยปีราชภัฏ (อ้อม รัตนะ - ขับร้อง) 3. เพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่ 4. เหลือง - ดำร่วมใจพัฒนา 5. เพลงร่ำวงเสเลเมาร้อยปีราชภัฏเชียงใหม่ (ขับร้องหมู่) 6. ร่ำวงศรีราชภัฏ 7. เพลงประกอบการแสดง “เมียง หมาก รัก ลาน” 8. เทิดนามราชภัฏเชียงใหม่ (ระบำขอ) บทเพลงทั้งหมดได้รับการบันทึกเสียงโดยอาจารย์พิชิต พลหาญ และอาจารย์อรรณพ ภิรมย์ประเมศ ณ หอประชุมที่ปิงกรณ์รัศมีโชติ ศูนย์แมริม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณานุกรม

- คิตา พญาไทย. (2555). *ตำนานครูเพลงไทยสากล ลูกกรุง*. กรุงเทพฯ: พงษ์วรินทร์
การพิมพ์.
- จิตร กาวิ. (2567). เพลงราชภัฏเชียงใหม่. สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2567.
- จิระพันธ์ อ่อนเถื่อน. (2565). *ชงโคบาน: บทประพันธ์เพลงที่มีแนวคิดจาก
ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ชัยวัฒน์ หอวรรณภากร (2544). *การสื่อความหมายและอุดมการณ์ในเพลง
มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณิธาน บรรณาธรรม. (2558). *การสื่อความหมายในเพลงประจำมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา. เอกสารประกอบการประชุมสวนสุนันทา
วิชาการระดับชาติครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2561). *ภาษากับอุดมการณ์เกียรติภูมิในวาทกรรมเพลง
มาร์ชโรงเรียนประจำของไทย. วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8(3), 44-65.
- รณชิต แม้นมาลัย . (2567). เพลงราชภัฏเชียงใหม่. สัมภาษณ์. 20 เมษายน
2567.
- สมชาย รัตมี. (2559). *การเรียบเรียงเพลงสมัยนิยม*. กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.

เพลงรำวงร้อยปีศรีราชภัฏเชียงใหม่

รณชิต แม้นมาลัย

“เพลงรำวงร้อยปี ศรีราชภัฏเชียงใหม่” เป็นบทเพลงรำวงที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย อาจารย์พิเศษ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้เฉลิมฉลองเนื่องในวาระครบหนึ่งร้อยปีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้ทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดี่ยว ของครูมนตรี ตราโมท มาปรับปรุงใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อร้องและลีลาอารมณ์ของบทเพลง

ในการนี้ได้ยึดรูปแบบการขับร้องและบรรเลงตามแบบวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์และวงสุนทราภรณ์เป็นหลัก มีการร้องนำด้วย “สร้อย” โดยใช้การร้องหมู่ชายหญิง ต่อด้วยการร้องเดี่ยวชาย และคั่นด้วย “สร้อย” ตามด้วยการร้องเดี่ยวหญิง สลับกันไปมา จำนวน 3 รอบ จบลงท้ายด้วยการร้อง “สร้อย” (ย้อนกลับ 2 รอบ รอบสุดท้ายเร่งจังหวะเร็วขึ้นจนจบการบรรเลง) จึงเป็นการจบเพลงโดยสมบูรณ์

เพลงร่ำวงร้อยปีศรีราชภัญ

(สร้อย)	ร่ำวงวันนี้มีสุข มาร่วมร้องรำไป	ปลดเปลื้องเรื่องทุกข์สุขกายใจ เปล็ดเพลินจิตใสสดใสเบิกบาน
(ชาย)	ร้อยปีศรีราชภัญ ดាំเลื่องเลื่องเรื่องรอง	เชิงใหม่เร่งรัดจัดงานฉลอง มวลหมู่พี่น้องร่วมใจศรัทธา (รับ สร้อย)
(หญิง)	ของค์พระพิฆเนศ สรรพสิทธิ์และวิทยา	ร่มเกศปกเกล้าเกศา เจริญก้าวหน้าทั่วฟ้าแดนไทย
(รับ สร้อย)		
(ชาย)	ร้อยปีที่เวียนมาครบ รักเจ้ายิ่งกว่าชีวิต	ได้ประสบพบยอดจอมขวัญ ทั้งเธอและฉันสัมพันธ์ไม่คลาย (รับ สร้อย)
(หญิง)	องค์พระธาตุเจดีย์ ศูนย์รวมจิตใจ	เป็นศักดิ์ศรีแห่งชนชาวไทย ราชภัญเชิงใหม่ชวนจินนิรันดร์ (รับ สร้อย)
(ชาย)	ให้ชื่อตรงดำรงศักดิ์ ร่วมจิตผูกสัมพันธ์	ด้วยความรักต่อกัน ทั้งเธอและฉันมั่นคงสืบไป (รับ สร้อย)
(หญิง)	ขอคุณพระเจ้าทันใจ เทพเทวาช่วยบันดาลดล	ประสิทธิพรชัยให้เป็นมงคล ให้ประสบผลทุกคนเอย (รับ สร้อย)

รูปแบบการบรรเลง

สำหรับรูปแบบการบรรเลงเพลงร่ำวงร้อยปีศรีราชภัฏมีดังนี้

1. การบรรเลงดนตรีนำ (Intro)

(บรรเลงดนตรีล้วนด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 1 ของเดิม)

2. สร้อย

(ขับร้องหมู่ชาย หญิง ทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 1 ของเดิม)

3. ร้องเดี่ยวชาย 1

(ร้องเดี่ยวชาย 1 ด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 2 ปรับปรุงใหม่)

4. ร้องสร้อย (ร้องหมู่ชาย หญิง)

5. ร้องเดี่ยวหญิง 1

(ร้องเดี่ยวหญิง 1 ด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 2 ปรับปรุง)

6. ร้องสร้อย (ร้องหมู่ชาย หญิง)

7. ร้องเดี่ยวชาย 2

(ร้องเดี่ยวชาย 2 ด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 2 ปรับปรุงใหม่)

8. ร้องสร้อย (ร้องหมู่ชาย หญิง)

9. ร้องเดี่ยวหญิง 2

(ร้องเดี่ยวหญิง 2 ด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 2 ปรับปรุงใหม่)

10. ร้องสร้อย (ร้องหมู่ชาย หญิง)

11. ร้องเดี่ยวชาย 3

(ร้องเดี่ยวชาย 3 ด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 2)

12. ร้องสร้อย (ร้องหมู่ชาย หญิง)

13. ร้องเดี่ยวหญิง 3

(ร้องเดี่ยวหญิง 3 ด้วยทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 2

ปรับปรุง)

14. ร้องสร้อย (ร้องหมู่ซ้ำ 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 2 เร่งจังหวะเพื่อจบเพลง)

การบรรจุเนื้อเพลง

การบรรจุเนื้อเพลงลงในทำนองเพลงที่ได้จัดทำไว้มีรายละเอียด ดังนี้

1. เนื้อร้องสร้อย (ร้องหมู่) ได้บรรจุเนื้อร้องลงในทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อนที่ 1 ตรงตามลูกตกของทำนองด้วยเนื้อเต็ม

2. เนื้อร้องเดี่ยวชาย 1, 2 และหญิงเดี่ยว 1, 2, 3 ได้บรรจุเนื้อร้องลงในทำนองที่ปรับปรุงจากเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียว ท่อน 1

3. เนื้อร้องชายเดี่ยว 3 ได้บรรจุลงในทำนองที่ได้ปรับปรุงใหม่จากเพลงมอญรำดาบชั้นเดียวท่อน 1 เพื่อให้เสียงร้องของผู้ชายมีความโดดเด่น เหมาะสมกับเนื้อร้องที่ฝ่ายชายได้แสดงเจตจำนงถึงความมั่นคงในความรักที่มีต่อฝ่ายหญิง อันเป็นที่รักโดยคงรักษารูปแบบของเพลงปฏิพากย์ของไทยไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน

โน้ตเพลงแสดงการเปรียบเทียบทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดียวของครุมนตรี ตราโมท กับเพลงร่ำวงร้อยปีศรีราชภักดิ์ที่ปรับปรุงใหม่ และการบรรจุเนื้อร้องลงในทำนองที่ปรับปรุงใหม่ ดังนี้

ร้อยสร้อย (ร้องหมู่ชายหญิง) ทำนองเพลงมอญรำดาบ ชั้นเดี่ยว ท่อน 1

ทำนองเดิม	- ช ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท ท ท	- ฟ ช ล	- ท - ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง	- ช - ช	- ช - รี้	- - - ตี	- ท - -	- ฟ - ช	- ท - ตี	- ท - ตี	- รี้ - -
เนื้อร้อง	- รำ - วง	- วัน - นี้	- - - มี	- สุข - -	- ปด - เปื่อง	- เรือง - หุ่	- สุข - กาย	- ใจ - -
ทำนองเดิม	- ช ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท ท ท	- รี้ - ตี	- ท - ตี	ท ล ช ฟ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง	- ช - ช	- ช - รี้	- - - ตี	- ท - -	- รี้ - ตี	- ท - ตี	- ช - ล	- ฟ - ช
เนื้อร้อง	- มา - ร่วม	- - - ร้อง	- - - รำ	- ไป - -	- เพ็ญ - เพลิน	- จิต - ใจ	- สด - ใจ	- เบิก - บาน

ร้องเดี่ยวชาย 1

ทำนองเดิม	ช ล ช ช	ช ล ช ช	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	- - - -	ฟ ช ท ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง	- - - ล	- - - ช	- ท - ม	- ด - ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ตี - รี้
เนื้อร้อง	- - - ร้อย	- - - ู	- ศรี - ราช	- - - ัญ	- เขียง - โหม	- เริง - รัต	- จัด - งาน	- - - ฉลอง
ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท - ท	- รี้ - ตี	- ท - ตี	ท ล ช ฟ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง	- ช - รี้	- ช - รี้	- - - ท	- ตี - ตี	- รี้ - ตี	- ท - ตี	- ช - ล	- ฟ - ช
เนื้อร้อง	- - - -	- คำ - เหลือง	- - - เลื่อม	- เรือง - ร่อง	- มวล - หมู่	- พิ - น่อง	- ร่วม - ใจ	- ศรีท - ษา

ร้องเดี่ยวหญิง 1 (ทำนองมอญรำดาบชั้นเดี่ยวท่อน 2 ปรับปรุง)

ทำนองเดิม	ช ล ช ช	ช ล ช ช	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	- - - -	ฟ ช ท ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง	- - - ล	- - - ช	- ล - ล	- - - ช	- - - ฟ	- - - ช	- ฟ - ท	- ตี - รี้
เนื้อร้อง	- - - ขอ	- - - องค์	- พระ - พิม	- - - เนศ	- - - ้ม	- - - เกศ	- ปก - แก้ว	- นก - คา
ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท - ท	- รี้ - ตี	- ท - ตี	ท ล ช ฟ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง	- - - ช	- - - ช	- - - รี้	- - - ตี	- รี้ - ตี	- ท - ตี	- ช - ล	- ช - ช
เนื้อร้อง	- - - สรรพ	- - - สิทธิ์	- - - และวิท	- - - ยา	- - - เจริญ	- ก้าว - หน้า	- ทวี - ฟ้า	- แดน - ไทย

ร้องเดี่ยวชาย 2 (ทำนองมอญรำดาบชั้นเดียวท่อน 2 ปรับปรุง)

ทำนองเดิม	ช ล ช ช	ช ล ช ช	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	- - -	ฟ ช ท ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง เนื้อร้อง	- - - ล	- - - ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ฟ	- - ฟ ฟ	- ฟ - ท	- ตี - รี้
	- - - ร้อย	- - - ปี	- ชี - เวียน	- มา - ครบ	- - - ได้	- - ประสบ	- พบ - ยอด	- จอม - พญู
ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท - ท	- รี้ - ตี	- ท - ตี	ท ล ช ฟ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง เนื้อร้อง	- - - รี้	- - - ท	- ท - ตี	- ตี - ตี	- รี้ - ตี	- ท - ตี	- ท - ล	- ฟ - ช
	- - - รัก	- - - เจ้า	- ถึง - กว่า	- ชี - วัน	- ทั้ง - เหน	- แล - อัน	- สัม - พันซ์	- ไม่ - คลาย

ร้องเดี่ยวหญิง 2 (ทำนองมอญรำดาบชั้นเดียวท่อน 2 ปรับปรุง)

ทำนองเดิม	ช ล ช ช	ช ล ช ช	- ด ร ม	ร ม ฟ ช	- - -	ฟ ช ท ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง เนื้อร้อง	- - - ช	- ล - ร	- - - ฟ	- - - ช	- - - ฟ	- ร - ช	- ฟ - ท	- ตี - รี้
	- - - องค์	- พระ - ธาตุ	- - - เจ	- - - ศิย์	- - - เป็น	- ศักดิ์ - ศรี	- แห่ง - ขน	- ชาว - ไทย
ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท - ท	- รี้ - ตี	- ท - ตี	ท ล ช ฟ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง เนื้อร้อง	- - - ฟ	- - - ตี	- - - ท	- ตี - -	- รี้ รี้ ตี	- ท - ฟ	- ตี - ท	- ล - ช
	- - - ศูนย์	- - - รวม	- - - จิต	- ใจ - -	- ราชภักดิ์	- เชียง - ใหม่	- ชั่ว - นิจ	- นิ - รันตร์

ร้องเดี่ยวชาย 3 (ทำนองปรับปรุงจากเพลงมอญรำดาบชั้นเดียวท่อน 1)

ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท ท ท	- ฟ ช ล	- ท - ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง เนื้อร้อง	- ช - ช	- - - รี้	- - ตี ตี	- ท - -	- - - ช	- ท - รี้	- - - ท	- ตี - -
	- ให้ - ชื่อ	- - - ตรง	- - ดำรง	- ศักดิ์ - -	- - - ด้วย	- ความ - รัก	- - - ต่อ	- กัน - -
ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท ท ท	- ฟ ช ล	- ท - ตี	ท ล ช ฟ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง เนื้อร้อง	- - - ช	- - - ช	- ช - ท	- ตี - -	- รี้ - ตี	- ท - ตี	- ท - ล	- ฟ - ช
	- - - ร่วม	- - - จิต	- ยุก - สัม	- พันซ์ - -	- ทั้ง - เหน	- แล - อัน	- มั่ง - คง	- สิบ - ไป

ร้องเดี่ยวหญิง 3 (ทำนองมอญรำดาบท่อน 2 ปรับปรุง)

ทำนองเดิม	ข ล ช ช	ข ล ช ช	- ด ร ม	ร ม พ ช	- - -	พ ช พ ตี	- ท - ตี	- รี้ รี้ รี้
ทำนองปรับปรุง	- - - ล	- - - ช	- ล - ร	- พ - ช	- - ด ร	- พ - ช	- พ - ท	- ตี - รี้
เนื้อร้อง	- - - ขอ	- - - คุณ	- พระ - เจ้า	- หัน - ใจ	- - ประสิทธิ์	- พร - ชัย	- ให้ - เป็น	- มง - คล
ทำนองเดิม	- ช ช ช	- รี้ รี้ รี้	- ตี ตี ตี	- ท - ท	- รี้ - ตี	- ท - ตี	ท ล ช พ	ช ล - ช
ทำนองปรับปรุง	- - - ช	- รี้ - รี้	- ท - ตี	- ตี - ตี	- รี้ - ตี	- ท - ตี	- ท - ล	- - - ช
เนื้อร้อง	- - - เทพ	- เท - วา	- ช่วย - บัน	- คาล - คล	- ให้ - ประ	- สบ - สล	- พก - คน	- - - เอย

ความโดดเด่นของเพลงร่ำวงศรีราชภัฏเชียงใหม่ มีดังนี้

1. ทำนองเพลง นำมาจากเพลงมอญรำดาบท่อนเดียวของเดิมที่ประพันธ์โดยครูมนตรี ตราโมท เป็นเพลงที่มีความไพเราะและคุ้นหูผู้ฟังเป็นเดิมอยู่แล้วนำมาปรับปรุงเสียงตกเพื่อให้สอดคล้องกันเพื่อเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่และทำให้ร้องได้สะดวก การร้องแบบเนื้อเต็มจึงทำให้ร้องได้ง่ายขึ้น

2. รูปแบบของการประพันธ์ มีลักษณะเป็นกลอนสุภาพ (กลอนแปด) ซึ่งมีฉันทลักษณ์สัมผัสอย่างมีระบบ อีกทั้งเนื้อร้องที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ได้เน้นการสัมผัสทางภาษาที่มากขึ้น โดยเฉพาะการสัมผัสอักษรและสัมผัสเสียงสระเป็นต้น

การสัมผัสฉันทลักษณ์

1. สร้อย (ร้องหมู่)

จากตัวอย่างดังกล่าวมีสัมผัสในรูปแบบกลอนสุภาพ (กลอนแปด ดังนี้)

สัมผัสอักษรได้แก่

อักษร ว คำว่า วง - วัน

อักษร ป คำว่า ปลด - เปลื้อง

อักษร ร คำว่า ร่วม - ร้อง - รำ

อักษร พ คำว่า เพลิด - เพลีน

อักษร จ คำว่า จิต - ใจ

อักษร ส คำว่า สด - ไส

อักษร บ คำว่า เบิก - บาน

สัมผัสเสียงสระได้แก่

สระอิ คำว่า นี้ - มี

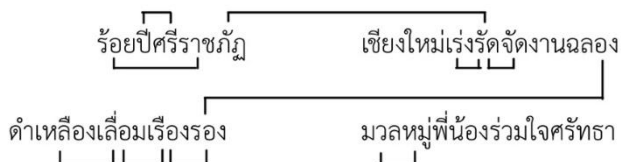
สระอุ คำว่า สุข - สุขย์

สระไอ คำว่า ใจ - ไป - ไส

สระเอือ คำว่า เปลื้อง - เรื่อง

สระเออ คำว่า เพลิด - เพลีน

2. ร้องเดี่ยวชาย 1

สัมผัสอักษรได้แก่

อักษร ร คำว่า ร้อย - ราช

อักษร ล คำว่า เหลือง - เลื่อม

อักษร ร คำว่า เร่ง - รัต

อักษร ม คำว่า มวล - หมู

อักษร ร คำว่า เรือง - รอง

อักษร ส คำว่า สด - ใส่

สัมผัสเสียงได้แก่

สระอี คำว่า ปี - ศรี

สระอะ คำว่า รัต - จัด

สระเอือ คำว่า เหลือง - เลื่อม - เรือง

3. ร้องเดี่ยวหญิง 1

สัมผัสอักษรได้แก่

อักษร ก คำว่า เกळा - เกศา

อักษร ส คำว่า สรรพ - สิทธิ

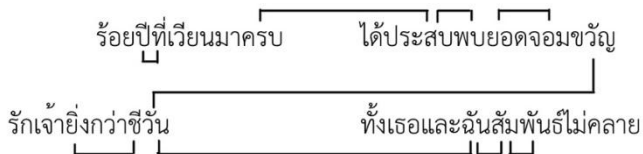
สัมผัสเสียงได้แก่

สระเอ คำว่า เนศ - เกศ - เก

สระอิ คำว่า สิทธิ - วิท

สระอา คำว่า ศา - ยา - หน้า - ฟา

4. ร้องเดี่ยวชาย 2

สัมผัสเสียงได้แก่

สระอี คำว่า ปี - ที่

สระโอะ คำว่า ครบ - พบ - ขวัญ

สระออ คำว่า ยอด - จอม

สระอะ คำว่า วัน - ฉัน - สัมพันธ์

สระอิ - อี คำว่า ยิ่ง - ชี

หมายเหตุ: เพลงท่อนนี้เน้นการสัมผัสเสียงเป็นหลัก

5. ร้องเดี่ยวหญิง 2

สัมผัสอักษรได้แก่

อักษร ศ คำว่า ศักดิ์ - ศรี

อักษร ช คำว่า ชน - ชาว

อักษร จ คำว่า จิต - ใจ

อักษร น คำว่า นิจ - นรินันตร์

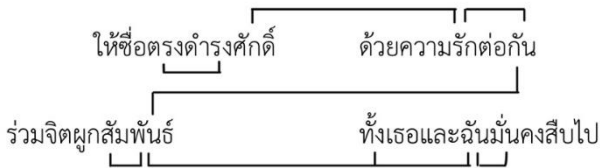
สัมผัสเสียงได้แก่

สระอิ คำว่า ตี๋ - ศรี

สระเอ คำว่า ไทย - ไจ - ใหม่

สระอิ คำว่า นิจ - นิรันดร์

6. ร้องเดี่ยวชาย 3

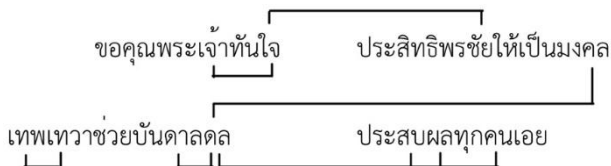
สัมผัสเสียงได้แก่

สระโอะ คำว่า ตรง - รง

สระอะ คำว่า ศักดิ์ - รัก - กัน

สระอำ คำว่า สัมพันธ์ - ทั้ง - ฉัน - มัน

7. ร้องเดี่ยวหญิง 3

สัมผัสอักษรได้แก่

อักษร จ คำว่า เจ้า - ไจ

อักษร ท คำว่า เทพ - เทวา

อักษร ด คำว่า ดาล - ดล

สัมผัสเสียงได้แก่

สระไอ คำว่า ใจ - ชัย

สระโอะ คำว่า ตล - สบ - ผล

ความสอดคล้องระหว่างทำนองกับเสียงของวรรณยุกต์

จากการสังเกตเพลงร่ำวงร้อยปีศรีราชภัฏ ผู้ประพันธ์ได้พยายามแต่งเพื่อร้องให้มีเสียงวรรณยุกต์ที่เหมาะสมกับเสียงตกในทำนองเพลงตรงทำยวรรคที่สำคัญโดยที่รักษาความหมายของเนื้อร้องไว้ได้อย่างถูกต้อง

ตัวอย่างทำนองกับเนื้อร้องที่มีความสอดคล้องกับเสียงวรรณยุกต์

	คู่ 3				คู่ 5			
ทำนองเพลง	- ซุ - ซุ	- ซุ - ริ	- - - ดิ	- ทุ - -	- พ - ซุ	- ท - ดิ	- ท - ดิ	- ริ - -
เนื้อร้อง	- ร้า - วง	- วัน - นี	- - - มี	- สุข - -	- ปด - เปื่อง	- เรือง - ทุกซ์	- สุข - กาย	- ใจ - -
	เอก				ตรี			

	คู่ 3				Tonic			
ทำนองเพลง	- ซุ - ซุ	- ซุ - ริ	- - - ดิ	- ทุ - -	- ริ - ดิ	- ท - ดิ	- ซุ - ล	- พ - ซุ
เนื้อร้อง	- มา - ร่วม	- - - ร้อง	- - - ร้า	- ไป - -	- เพ็ค - เพ็ค	- จิต - ใจ	- สด - ใจ	- เป็ก - บาน
	เอก				สามัญ			

จากตัวอย่างสังเกตในท้องที่ 5 ของทำนองเสียงตกที่ ท เป็นเสียงคู่ 3 ของ Tonic ซึ่งคำร้องใช้คำว่า “สุข” ตรงกับวรรณยุกต์เสียง เอก จึงทำให้เสียงร้องกับคำร้องตรงกันและคงรักษาความหมายไว้ได้ ในโน้ตท้องที่ 8 เสียงตก ริ เสียงร้องตรงกับคำว่า “ใจ” (เสียงสามัญ) แต่ทำนองในเพลงต้องการใช้เสียงตก

สูงขึ้นเป็นคู่ 5 ตรงกับโน้ต ริ ดังนั้นต้องผันเสียงคำว่า โจ ให้สูงขึ้นไปเป็นเสียงตรี แต่ก็ยังสามารถคงความหมายเดิมไว้ได้

เนื้อหาของเพลงร่ำวร้อยปีศรีราชภัฏ

เพลงนี้ประพันธ์ขึ้นในรูปแบบของเพลงร่ำวซึ่งมีลักษณะเป็นเพลง ปฏิพากย์ ร้องโต้ตอบกันระหว่างชาย หญิง ดึงมีลักษณะเด่นในด้านการให้ความรู้สึกสนุกสนาน สดชื่น มีการกล่าวถึงความรักระหว่างชาย หญิง คำมั่นสัญญา และจะขาดเสียมิได้คือประเด็นหลักของการเฉลิมฉลองในวาระ 100 ปี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทเพลงนี้มุ่งเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพของ บุคลากรและบุคคลภายนอกที่มีศรัทธา ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้มาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ได้แก่

1. องค์พระพิฆเนศ เป็นตราสัญลักษณ์ของโรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ มาตั้งแต่ พ.ศ.2490 และใช้พุทธภาษิตที่ว่า “นตฺถิปญฺญา สมาอาภา” เป็นคติ พจน์ประจำสถาบันมาตั้งแต่ครั้งนั้น

ในปี พ.ศ. 2492 ได้มีการสร้างศาลพระพิฆเนศไว้ที่บริเวณหน้าหอพัก ชาย 1 ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2531 รองศาสตราจารย์ ดร.มังกร ทองสุตี่ อธิการบดี ในสมัยนั้นได้จัดสร้างพระพิฆเนศขึ้นมาใหม่อีกหนึ่งองค์โดยให้นายช่างชื่อประชุม เกิดนพคุณ และคณะซึ่งเป็นชาวบ้านช่างหล่อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้จัดสร้าง ด้วยโลหะสำริดผิวเนื้อรมดำ และใช้ทับทิมประดับเป็นพระเนตร ทั้งสองข้างตลอดจนได้รับความเมตตาจากสมเด็จพระญาณสังวร (ขณะนั้น ยังไม่ได้ดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระสังฆราช) เป็นองค์ประธานในพิธีเททอง หล่อองค์พระพิฆเนศองค์ใหม่เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2531 ณ หอประชุมของ

วิทยาลัยครูเชียงใหม่พร้อมด้วยการสร้างศาลขึ้นใหม่ตรงตำแหน่งที่ตั้งศาลพระพิฆเนศตามเดิม

ในปี พ.ศ.2552 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช วงศ์หล้า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในขณะนั้นได้จัดสร้างศาลพระพิฆเนศขึ้นใหม่โดยย้ายจากตำแหน่งเดิมซึ่งเป็นเส้นทางสัญจรคับแคบเข้าไปด้านในบริเวณด้านหน้าอาคารเทพรัตน์ (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม) ศาลพระพิฆเนศหลังใหม่มีความโดดเด่นเป็นสง่าซึ่งเมื่อผ่านเข้าประตูมหาวิทยาลัย ด้านถนนหมื่นด้ามพร้าคตมองตรงไปจะเห็นศาลพระพิฆเนศได้ชัดเจน

การจัดทำมณฑปพระพิฆเนศองค์ใหม่ได้รับความเมตตาจากครูบาแอ (พระครูสุวัตต์ ปัญญาโสภิต เจ้าอาวาสวัดแสนเมืองมา) เป็นผู้ออกแบบและดูแลการก่อสร้าง ลักษณะของมณฑปเป็นศิลปะล้านนาประยุกต์มียอดเดียวลดหลั่นลงมาเป็นสามชั้น แต่ละชั้นมีชั้มจรน้า ชั้นละ 4 ชั้ม ประดิษฐานพระพิฆเนศองค์เล็กปั้นด้วยปูนชั้มละ 1 องค์ รวมเป็น 12 องค์ ตัวมณฑปประดับด้วยปูนปั้นลายดอกสะบันงาปิดทองเกษรดอกสะบันงาประดับด้วยทับทิมสีแดงและแก้วอั้งจะมีบันไดขึ้น 3 ด้าน ที่ชั้มประธานประดิษฐานพระพิฆเนศ 2 องค์องค์เดิมสีทองมีขนาดเล็กประดิษฐานอยู่บนแท่นที่สูงกว่าองค์ด้านล่างมีขนาดใหญ่กว่าเป็นโลหะสำริดรมดำอยู่บนแท่นด้านหน้า

ด้านล่างของมณฑปเป็นห้องโถงสำหรับจัดเก็บอุปกรณ์สิ่งของที่ใช้จัดพิธีกรรมต่าง ๆ มีประตูปิดด้านหลังอย่างมิดชิด มณฑปหลังนี้จัดสร้างโดยนายนิคม ใจอ้าย และนายสมศักดิ์ ใจอ้าย (บุตรชาย) พร้อมด้วยนายอินคำ ศรีวิลัย (ช่างปูนปั้นศิษย์ของช่างไล) ช่างทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้นเป็นช่างประจำการก่อสร้างถาวรวัตถุของวัดแสนเมืองมา (วัดหัวข่วง)

2. องค์พระธาตุเจดีย์ศรีราชภัฏเชียงใหม่ เป็นพระธาตุเจดีย์ที่สร้างขึ้นในสมัย ผศ.ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า เป็นอธิการบดี โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นศูนย์รวมแห่งความผูกพันและศรัทธาในพระพุทธศาสนาประจำไว้ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ศูนย์แม่ริม (สะलग-ซีเหล็ก) องค์พระธาตุที่บรรจุภายในเจดีย์ได้รับความเมตตาจากพระพรหมมงคล (ทอง สิริมงคล) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทอง เป็นผู้มอบให้พร้อมทั้งได้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ในเจดีย์แห่งนี้ นับได้ว่าเป็นพระธาตุเจดีย์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นเจดีย์สถานที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3. พระเจ้าทันใจ เป็นพระพุทธรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์ของชาวล้านนาทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้จัดสร้างขึ้นในสมัย รศ.ดร.ชาตรี มณีโกศล รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในปัจจุบันเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในพระพุทธศาสนาของบุคคลากร นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และผู้มีความศรัทธาโดยทั่วกัน

สรุป

จากเพลงร่ำวร้อยปีศรีราชภัฏดังที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่าเป็นเพลงที่มีความโดดเด่นในด้านทำนองซึ่งมีความไพเราะทั้งทำนองเดิมและทำนองที่ได้ปรับปรุงใหม่มีเสียงวรรณยุกต์ทำยวรรคสอดคล้องกับเสียงตกของทำนองเพลงทำให้คงความหมายของภาษาได้ดี มีความงดงามทางภาษาด้วยการใช้ฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพทให้มีการสัมผัสอักษรและสัมผัสเสียงต่อเนื่องกันไปอย่างราบรื่นลงตัว ได้แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการเฉลิมฉลองวาระ 100 ปีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ไว้ได้อย่างชัดเจนนอกจากนั้น

ยังได้เสนอความเชื่อและความศรัทธาถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อีกทั้งยังรักษาวัฒนธรรมทางดนตรีของเพลงป๊อปปูล่าไว้ด้วย

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2556). *มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 89 ปี*.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

“เพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา” กับอุดมการณ์ พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ

ทรงพล เลิศกอบกุล

บทนำ

เมื่อเข้าสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในต้นพุทธศตวรรษที่ 24 สังคมสยามกำลังมุ่งหน้าสู่ความเป็นรัฐสมัยใหม่ที่ต่างไปจากเดิม กรุงรัตนโกสินทร์เป็นที่รู้จักและเติบโตในฐานะเมืองการค้าสำคัญหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของผลอันเกี่ยวเนื่องจากความแปรเปลี่ยนของสังคมโลก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้สยามจำเป็นต้องพยายามพัฒนาเพื่อก้าวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงแวดล้อมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ความพยายามปรับตัวที่เกิดขึ้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สยามยังคงเติบโตและพัฒนาเรื่อยมา กระทั่งเข้าสู่ยุคสมัยแห่งความเป็นรัฐชาติอย่างสมบูรณ์ในที่สุด การเกิดขึ้นของ “ประเทศไทย” จึงดำเนินอยู่ภายใต้สภาวะความเปลี่ยนแปลงจากสังคมโลกที่บีบคั้นให้ต้องพัฒนาภาคส่วนต่าง ๆ ของรัฐเสมอมา ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าการปรับตัว ปรับปรุง และพัฒนาระบบ ตลอดจนภาคส่วนต่าง ๆ ของรัฐตั้งแต่แรกเริ่มกรุงรัตนโกสินทร์ มาเป็นประเทศสยาม จนถึงประเทศไทยนั้น พลั้งและ

บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์คือหนึ่งในส่วนสำคัญที่ผลักดันให้สังคมสยามเกิดการเปลี่ยนแปลงเสมอมา ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่มของกรุงรัตนโกสินทร์ ที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทเป็นศูนย์กลางอำนาจการบริหารของรัฐ จนกระทั่งเข้าสู่ปัจจุบันที่มีการแยกส่วนบริหารจากสถาบันพระมหากษัตริย์ออกมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการเสนอแนวทางและสนับสนุนการดำเนินงานในการพัฒนาประเทศตลอดมา

การพัฒนาสังคมไทยที่ก้าวหน้ากระทั่งปัจจุบันจึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามาจากส่วนหนึ่งใดเพียงอย่างเดียว หากแต่ทั้งหมดทั้งสิ้นนี้เกิดขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์ทั้งประชน สถาบันพระมหากษัตริย์ และรัฐบาล อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสังคมเปลี่ยนไปเมื่อมีรัฐบาลหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หากแต่ในด้านของการขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมต่อมาจนถึงปัจจุบันนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาอยู่ไม่น้อย ดังที่ปัจจุบันยังมีหน่วยงานอย่างสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ทำหน้าที่ประสานงานเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ จำนวนมากที่ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวง โครงการชั่งหัวมัน ตามพระราชดำริ เป็นต้น ซึ่งบทบาทของโครงการเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาวิธีคิดของคนในชุมชนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ห่างไกลที่ผลการดำเนินงานของภาครัฐเข้าถึงได้ยาก บทบาทดังกล่าวนี้คืองานที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาสังคมอีกส่วนนอกเหนือจากหน่วยงานตามระบบของรัฐบาล

อุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นใน “การพัฒนา” ประเทศจึงเป็นสิ่งที่หยั่งรากลึกในกระบวนคิดของชนชั้นนำของประเทศเสมอมาจากแรงบีบคั้นอันเป็นผลพวงมาจากบริบทของสังคมโลก ดังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีการปฏิรูปการปกครองมาแล้วหลายครั้ง อาทิ การปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีการรวมศูนย์อำนาจและการแบ่งเขตปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เกิดรัฐชาติสมัยใหม่และสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การพัฒนาและปรับเปลี่ยนเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าสยามในช่วงเวลาดังกล่าวกำลังอยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยนจากรัฐจารีตเข้าสู่รัฐชาติสมัยใหม่ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างเต็มรูปแบบ ชนชั้นนำตั้งแต่พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ จนถึงสามัญชนที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศมาจึงตระหนักดีถึงความจำเป็นในทำให้ประเทศให้ก้าวหน้าขึ้น การสมานานอุดมการณ์พัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ตามแนวทางที่สอดคล้องกับอารยะประเทศในยุโรปจึงแสดงออกอย่างชัดเจนตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา เช่น การส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การสร้างเรือกลไฟลำแรกในสยามของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2390 (วิลาส นิรันดร์สุขศิริ, 2548, หน้า 112) การเลิกทาสในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น ด้วยประการดังกล่าวเหล่านี้ “อุดมการณ์” ที่เกี่ยวข้องกับการต้องเร่งพัฒนาประเทศให้เท่าทันนานาอารยะประเทศจึงผูกอยู่กับชนชั้นนำเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่อุดมการณ์แห่งการพัฒนาเหล่านี้เป็นพันธกิจสำคัญหนึ่งที่พระมหากษัตริย์ต้องทรงกระทำ

ตั้งสะท้อนผ่านการถวายพระราชมัญญาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่าทรงเป็น “กษัตริย์นักพัฒนา” และพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศของพระที่กล่าวถึงมูลนิธิชัยพัฒนา เมื่อ 4 ธันวาคม 2537 ว่า

“...มูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งมีหน้าที่ที่เราตั้งไว้สำหรับมูลนิธิ ให้พัฒนาประเทศจนมีชัยชนะ.ชัยชนะของประเทศนี้ โดยงานของมูลนิธิชัยพัฒนานั้นก็คือ ความสงบ ไม่เป็นบอสเนีย เป็นไทยแลนด์ เป็นเมืองไทยที่จะมีความเจริญก้าวหน้า จนเป็นชัยชนะของการพัฒนา ตามที่ได้ตั้งชื่อ “มูลนิธิชัยพัฒนา”. ชัยของการพัฒนานี้ มีจุดประสงค์คือ ความสงบ ความเจริญ ความอยู่ดีกินดี...” (สำเนาพระราชเลขาธิการ, 2538)

ด้วยอุดมการณ์เกี่ยวกับการพัฒนา และรากฐานการปกครองที่เดิมพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางของการปกครองทำให้แม้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นใน พ.ศ. 2475 ที่มีการแยกอำนาจการบริหารประเทศออกจากพระมหากษัตริย์แล้วนั้น พระมหากษัตริย์ก็ยังคงมีบทบาทในการช่วงสนับสนุนในการพัฒนาประเทศต่อไปและดูเหมือนว่าในระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงที่รัฐบาลยังไม่ได้มีเสถียรภาพมากนักการมีสถาบันพระมหากษัตริย์ช่วยทำงานพัฒนาสังคมก็เป็นอีกส่วนสำคัญที่ช่วงขับเคลื่อนสังคมเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาสาธารณสุขปโภคพื้นฐานและการพัฒนาคนในพื้นที่ห่างไกลการยอมรับและความเชื่อมั่นในพระมหากษัตริย์ทำได้ง่ายกว่าด้วย

รากฐานจากการปกครองแบบเดิมที่มีมายาวนาน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสัมพันธ์ต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยอย่างต่อเนื่องจากแรงขับเคลื่อนของอุดมการณ์การพัฒนาที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต

สำหรับปัจจุบันนั้นหนึ่งในแนวทางพัฒนาประเทศที่ดำเนินและได้รับความสำคัญเสมอมาคือการพัฒนาสังคมจากรากฐาน “การพัฒนาคน” ที่มุ่งให้การศึกษา ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงตรัสถึงการพัฒนากับการศึกษาไว้ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2546 ว่า

“...ต้องพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอาชีพไม่ใช่เพียงแต่ปลูกผัก ถั่ว งามให้หลานเฝ้า แต่เป็นเรื่องของความอยู่ดีกินดี ความรู้ การศึกษาที่กล่าวว่า ต้องช่วยให้การศึกษาดีขึ้น เพราะถ้าการศึกษาไม่ดี คนไม่สามารถทำงาน การศึกษาต้องได้ทุกระดับ ถ้าพูดถึงระดับสูง หมายความว่า นักวิทยาศาสตร์ชั้นสูง ถ้าไม่มีการเรียนชั้นประถม อนุบาล ไม่มีทางที่จะให้คนไทยขึ้นไปเรียนชั้นสูง หรือเรียนชั้นสูงไม่ได้ ซึ่งเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่ได้ เพราะชั้นสูงนั้นต้องมีรากฐานจากชั้นต่ำ ถ้าไม่มีก็เรียนชั้นสูงไม่รู้เรื่อง...” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

ซึ่งชี้ให้เห็นพระราชดำริที่ว่าการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาคน เมื่อคนพัฒนาแล้วจึงสร้างสังคมให้เจริญก้าวหน้าขึ้นได้ การศึกษาจึงถูกให้ความสำคัญเสมอมาทั้งจากส่วนงานของรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์

ด้วยมีจุดหมายเดียวกันคือการสร้างคนเพื่อพัฒนาสังคมไทย การเกิดขึ้นและขยายตัวของโรงเรียนจึงเกิดมาขึ้นเรื่อย ๆ และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญในช่วงทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา

อุดมการณ์พัฒนาคนผ่านการศึกษาเป็นแนวทางตามพระราชดำริที่ชัดเจนมากเมื่อสังเกตจากการขยายตัวของวิทยาลัยครูที่เติบโตสถาบันราชภัฏกระทั่งเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏในที่สุด ซึ่งนอกจากแรงผลักดันโดยตรงจากนโยบายการศึกษาของรัฐบาลแล้วการสนับสนุนจากบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มุ่งให้กลุ่มวิทยาลัยครูเป็นกำลังในการ “พัฒนาท้องถิ่น” ก็เป็นอีกปัจจัยที่ส่งเสริมตัววิทยาลัยครูและกระตุ้นนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยการที่โรงเรียนฝึกหัดครูค่อย ๆ พัฒนาขึ้นจากโรงเรียนย่อย ๆ ในหัวเมืองสำคัญทั่วประเทศและเติบโตเรื่อยมากระทั่งเป็นวิทยาลัยครูนั้นมีบทบาทในฐานะแหล่งผลิตปัญญาชนและบุคลากรทางการศึกษาสู่ท้องถิ่นโดยไม่ต้องพึ่งพาสถานศึกษาจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้คนในพื้นที่ห่างไกลด้วย ดังปรากฏว่าใน พ.ศ. 2470 ที่มณฑลพายัพมีการนำหลักสูตรการฝึกหัดครู สามัญชั้นต่ำ ประจำมณฑลแผนกชายซึ่งเดิมอยู่ที่โรงเรียนประจำมณฑล (โรงเรียนยุพราชในปัจจุบัน) มารวมไว้ที่โรงเรียนฝึกครูสภากิจการประจำมณฑลและเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรมณฑลพายัพ” ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดทศวรรษด้วยเหตุผลที่ว่าเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในทศวรรษนั้นที่ยังคงขาดแคลนครูสายสามัญ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2556, หน้า 10) การเติบโตขึ้นของการศึกษาและโรงเรียนฝึกหัดครูตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 25 และต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันจึงชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ความต้องการพัฒนาประเทศจากรากฐานโดยมุ่งมาที่ท้องถิ่น

บทบาทการสนับสนุนจากสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้วิทยาครุตามภูมิภาคเติบโตขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ ด้วยการที่แนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริมุ่งสู่ท้องถิ่นการส่งผ่านแนวคิด รูปแบบ วิธีการพัฒนาผ่านวิทยาลัยครูที่กระจายตัวทั่วทุกภูมิภาคอยู่แล้วนั้นกระตุ้นให้เกิดโอกาสสำหรับการศึกษาที่มากขึ้นด้วย เพราะก็ต้องยอมรับว่าหากเปรียบเทียบงบประมาณจากภาครัฐระหว่างการศึกษาในศูนย์กลางของประเทศกับส่วนภูมิภาคแล้วไม่อาจเทียบกันได้ ดังนั้นการเข้ามา มีบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อการศึกษาในภูมิภาคจึงเป็นพลังที่ช่วยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานนามว่า “ราชภัฏ” ให้ใช้แทนชื่อ “วิทยาลัยครู” เดิม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 จนเกิด “สถาบันราชภัฏ” ขึ้นมาทั่วประเทศนั้นยิ่งย้าให้เห็นอุดมการณ์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงมุ่งส่งแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศจากท้องถิ่นผ่านการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังแสดงให้เห็นพลังสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นผ่านสถาบันดังกล่าวอย่างชัดเจนดังความหมายของคำว่า “ราชภัฏ” แปลงตรงตัวว่า “คนของพระราชฯ” หรือหมายถึง “ข้าราชการ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งมีนัยความหมายคนเหล่านี้คือผู้ทำงานตามแนวพระราชดำริในการพัฒนาท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งยังมีพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์เป็นตราประจำสถาบันด้วย ทั้งหมดนี้ยิ่งย้าให้เห็นถึงอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นจากสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกิดขึ้นและเป็นเสมือนแรงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนของเกิดความสนใจ ตลอดจนตระหนักถึงการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้นด้วย

ด้วยความสัมพันธ์ดังกล่าวในด้านอุดมการณ์พัฒนาตามแนวพระราชดำริที่มุ่งพัฒนาจากรากฐานของท้องถิ่นผ่านการให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้ตัวตนหนึ่งของความเป็นราชภูมินั้นคือการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางพระราชดำริดังปรากฏในปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” และมีการอธิบายความหมายของสี่ในพระราชลัญจกรที่สัมพันธ์กันว่า สี่น้ำเงิน แทนพระมหากษัตริย์ สี่เขียว แทนแหล่งที่ตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏและสิ่งแวดล้อม สี่ทอง แทนความรุ่งเรืองของปัญญา สี่ส้ม แทนศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2556, หน้า ค.) ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นการรับต่ออุดมการณ์ในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่มุ่งพัฒนาคนผ่านระบบการศึกษาเด่นชัดในปัจจุบันและยังคงสะท้อนผ่านกิจกรรมและปฏิบัติการทางการศึกษาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับการสานต่ออุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ

แน่นอนว่า จุดมุ่งหมายของการสร้างสถานศึกษาในส่วนภูมิภาคนั้นเป็นความต้องการของรัฐให้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ามากขึ้น หากแต่แรงสนับสนุนนั้นมีภาพชัดเจนว่า เป็นส่วนของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่แสดงให้เห็นความสำคัญจำเพาะของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ ว่าเป็นสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นเป็นแนวพระราชดำริของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ดำเนินต่อเนื่องมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงแสดงให้เห็นผ่านการพระราชทานนาม พระบรมราชโองการ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ที่กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏมีส่วนร่วม ตลอดจนรัชกาลปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อเนื่อง ดังใจความในพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ว่า “อยากให้ทุกคนมีกำลังใจที่จะทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏของเรา เป็นประโยชน์ กับประชาชน เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาค และท้องถิ่นจริง ๆ จัง ๆ” (ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ, 2565) ทั้งยังทรงมีการแต่งตั้งให้มอมนตรียาตุแลงานเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นการเฉพาะด้วย ซึ่งการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นส่วนหนึ่งในงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นของสถาบันพระมหากษัตริย์ทำให้ทั้งมหาวิทยาลัยและท้องถิ่นต่างพัฒนาและเติบโตไปพร้อม ๆ กันด้วย

อุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำรินี้ถูกส่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏตลอดมาและมีการเน้นย้ำถึงอุดมการณ์เหล่านี้ผ่านงานและวาระต่าง ๆ สม่่าเสมอ สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่เดิมก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2467 ก็ยังคงดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นสืบเนื่องเรื่อยมา ตั้งแต่เริ่มแรกของการก่อตั้งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจำมณฑลพายัพ โดยความร่วมมือของมหาเสวกโท พระยาสุรพดินทร์สุรินทรภุไชย (พร จารุจินดา) อุปราชภาคพายัพและสมุหเทศาภิบาลมณฑลพายัพ อำมาตย์เอก พระยาพายัพพิริยะกิจ (เป้า จารุเสถียร) ปลัดมณฑลพายัพ และอำมาตย์ตรีหลวงวิสนธ์ดรุธการ ศึกษาธิการมณฑลพายัพ ที่มุ่งมั่นให้เป็นหน่วยของ

การพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของกระทรวงธรรมการก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การสร้างโรงเรียนขึ้นตามแนวคิดดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นรากฐานความคิดของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่มีความใกล้ชิดกับอุดมการณ์การพัฒนาท้องถิ่นตั้งแต่ต้นและยังคงสืบทอดเรื่อยมากระทั่งปัจจุบันที่เข้าสู่ยุคของการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลากหลายสาขาวิชาตามสภาวะการณ์ปัจจุบัน

อุดมการณ์ที่มุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางพระราชดำริของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จึงกล่าวได้ว่าเป็นรากฐานทางอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เป็นเสมือนการทำงานตามแนวพระราชดำริเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตั้งแต่ต้นและยังคงสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน ดังปรากฏอยู่ในพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง 5 ข้อ ได้แก่ 1. เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง 2. ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน 3. สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมที่มีคุณภาพ ด้วยการวิจัยและการบริการวิชาการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน น้อมนำแนวพระราชดำริ 4. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ 5. พัฒนาระบบบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งยังแสดงออกให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการปฏิบัติงานในหน่วยย่อยต่าง ๆ เช่น ศูนย์ความเป็นเลิศด้านดนตรี และนาฏศิลป์ล้านนา ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชา ศูนย์ประสานงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นต้น ตลอดจนการขยายพื้นที่จัดการศึกษา อย่างวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนที่มุ่งให้ผู้คนในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าถึงการศึกษามากขึ้น ตามแนวทางพระราชดำริ ดังปรัชญาของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนที่ว่า “การศึกษา คือหัวใจของการพัฒนา”

ร่องรอยอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่ปรากฏ เรื่อยมาในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่แสดงให้เห็นอย่าง ชัดเจนว่าสถาบันแห่งนี้เติบโตขึ้นมาจากฐานอุดมการณ์ที่มั่นคงและยังคง ดำเนินงานสืบเนื่องมากระทั่งปัจจุบันครบ 100 ปี กระนั้น การพัฒนาก็ยังคง เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างคนไปพัฒนาสังคมต่อไป ดังในวาระครบรอบ 100 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีโครงการและบทเพลง ต่าง ๆ ที่เน้นย้ำให้ตระหนักและภาคภูมิใจในอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนว พระราชดำริ ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงว่าอุดมการณ์เหล่านี้จะยังคงดำเนิน สืบต่อไปในภายหน้าแม้กระทั่งล่วงเลย 100 ปีไปแล้วก็ตาม

เพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา

การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่ยืนหยัดบนหลักการ ของการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านทั้งแนวคิด วิธีการ ตลอดจนการสร้างสำนึกร่วมกันของผู้ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยให้ตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นจากฐานรากอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งตลอด มามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้สร้างบุคลากรสายต่าง ๆ เข้าสู่ท้องถิ่นที่ ไม่จำกัดแต่เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น หากแต่เป็นท้องถิ่นของภาคเหนือ ทั้งหมดด้วย จากอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่มุ่งให้ การศึกษากับผู้คนในภาคเหนือและส่งต่อแนวคิดอุดมการณ์ไปสู่ผู้เรียนแต่ละรุ่น

เหล่านี้คือการสร้างคนท้องถิ่นให้เติบโตและอยู่ช่วยพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ความรับรู้ภูมิการณ์เหล่านี้จึงซึมซาบในโน้มนของศิษย์จากรุ่นสู่รุ่นกระทั่งปัจจุบัน

ในวาระครบรอบ 100 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ร่วมกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จัดโครงการบันทึกเสียง บทเพลงสำหรับเฉลิมฉลองเนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี ของมหาวิทยาลัย เพื่อเสนอและส่งเสริมความภาคภูมิใจ ตลอดจนอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่สืบเนื่องมา มีการแต่งเพลงและบันทึกเสียงบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่นมิติต่าง ๆ จำนวน 8 เพลง ได้แก่ 1. เพลงร้อยปีราชภัฏเชียงใหม่ 2. เพลงร่างเสเลเมาร้อยปีราชภัฏ เชียงใหม่ (ฉบับดนตรีพื้นเมือง) 3. เพลงร่างเสเลเมาร้อยปีราชภัฏเชียงใหม่ (ฉบับดนตรีสมัยนิยม) 4. เพลงศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่ 5. เพลงร่างศรีราชภัฏ เชียงใหม่ 6. เพลงเมียง หมากรัก ลาน 7. เพลงเทิดนามราชภัฏเชียงใหม่ และ 8. เพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา โดยมีเพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา เป็นเพลงที่หยิบยกประเด็นการสร้างคนเพื่อสานต่ออุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่น ผ่านการศึกษาตามแนวพระราชดำรินเป็นความภาคภูมิใจของมหาวิทยาลัย มานำเสนอ

เพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนา ประพันธ์และบันทึกเสียงโดยมุ่งเน้น การมีส่วนร่วมทำงานทั้งคณาจารย์ ศิษย์เก่า และนักศึกษาปัจจุบัน โดยเพลง ดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนาประพันธ์คำร้องและทำนองโดยนายอุทัยธนา มหามิตร รองผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดศรีดอนไชย ศิษย์เก่าหลักสูตรครุศาสตร- บัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ปรับแก้ไขเนื้อร้อง โดยอาจารย์เมธิณี อ่องแสงคุณ แนวคิดในการประพันธ์บทเพลงดำ - เหลือง

ร่วมใจพัฒนา เบื้องต้นประพันธ์โดยเน้นให้ฟังเข้าใจได้ง่ายเพื่อให้สามารถสื่อสารกับคนทุกกลุ่มทุกวัยได้อย่างทั่วถึง เพลงต้นฉบับนำเสนอทำนองและเนื้อร้องในรูปแบบเพลงสมัยนิยม (Popular Music) ประกอบด้วยคอร์ด (Chord) ในเพลงที่ไม่ยากนัก สามารถบรรเลงและขับร้องได้ง่าย ๆ ด้วยเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว เมื่อเข้าสู่กระบวนการทำเพลงจึงมีการปรับเนื้อหาบทเพลงให้สอดคล้องตรงกับข้อมูลมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมากขึ้น ตลอดจนมีการเรียบเรียงแนวบรรเลงเพลงขึ้นใหม่ให้มีความเป็นเพลงมาร์ช (Marching) มากขึ้น เพื่อเสนออารมณ์ความรู้สึกภาคภูมิใจและใช้สำหรับเป็นเพลงเดินแถวของนักศึกษาได้ด้วยการเรียบเรียงแนวดนตรีและเสียงประสานขึ้นใหม่นี้เป็นผลงานของนายสุทิน แก่มจันทร์ และ นายวงศ์ตะวัน จันทรโสภา นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ตรวจสอบแก้ไขแนวประสานเสียงโดยอาจารย์จิตรี กาวี อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ซึ่งบทเพลงมีเนื้อร้อง ดังนี้

มุ่งสร้างสรรค์สร้างศิษย์ร่วมศตวรรษ

จิตผูกมัดเกียรติประวัติยังยืนนาน

องค์ภูมิพลพระองค์พระราชทาน

ชื่อเสียงลือนามว่าราชภัฏเกริกไกร

ปลูกปัญญาพัฒนาให้เรืองโรจน์

สร้างประโยชน์ให้เจริญก้าวหน้า

สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เป็นขวัญใจแห่งปวงชน

เกียรติภูมิร้อยปีผ่าน
เกียรติยศยาวนานทั่วแห่งหน
ต้นहुวางร่มเย็นชื่นกมล
ดอกเลี้ยวขวาน่ายลช่างสุขล้นชื่นใจ
ชื่อลือนามสมนามล้ำค่า
เพื่อประชาท้องถิ่นแผ่นดินไทย
สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนา
สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
สมเป็นนักปราชญ์แห่งพระราชา”

เพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนา

กับความภาคภูมิใจในอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่น

จากเนื้อร้องของเพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนาในขั้นต้นนั้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเพลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการส่งต่ออุดมการณ์ของการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่มุ่งพัฒนาคน - สร้างคนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป แต่ตัวบทเพลงเองจึงเป็นทั้งสิ่งที่สะท้อนอุดมการณ์ที่ต่อเนื่องมา ขณะเดียวกันก็ยังเป็นส่วนหนึ่งในการส่งต่ออุดมการณ์เหล่านั้นไปยังผู้รับสารด้วย ดังชื่อเพลงที่ประจักษ์ชัดว่า “ดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา” ที่สี “ดำ - เหลือง” นี้เป็นสีประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งใช้เป็นตัวแทนของบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่ “ร่วมใจพัฒนา” สื่อความหมายถึงการรื้อสืบทอด - ส่งต่อ

อุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ ขณะเดียวกันก็ยังมีนัยความหมายถึงการพัฒนาตนเองให้เติบโตมั่นคงพร้อมจะเป็นเสาหลักแห่งการพัฒนาท้องถิ่นต่อไปด้วยเช่นกัน

ด้วยบทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่บนหลักคิดของการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนและเติบโตคู่กับสังคมเมืองเชียงใหม่และสังคมไทยมายาวนานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นั้นเป็นสิ่งควรค่าแห่งการยกย่องและเป็นสิ่งที่น่ายกย่องสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะศิษย์ที่จบจากสถาบันแห่งนี้ถือเป็นผู้ทำหน้าที่สานต่ออุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่น เป็นผู้ที่ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมตนเองให้ก้าวหน้า ซึ่งในบทเพลงแทนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานและศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยเป็นเสมือน “ดอกเสี้ยวขาว” ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัยสื่อความหมายผู้ที่มาบ่มเพาะความรู้ให้เกิดความแบ่งบานทางปัญญา มีคุณถึงพร้อมกลับไปพัฒนาท้องถิ่นตนเองต่อไป ขณะที่เปรียบมหาวิทยาลัยเป็น “ต้นहुกวาง” ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยเป็นเสมือนแหล่งเรียนรู้และพักพิงให้ความร่มเย็นอยู่เสมอแม้อันลุ่มมาแล้ว 100 ปี ทั้งหมดนี้คือเกียรติภูมิอันน่ายกย่องของทั้งผู้ปฏิบัติงานทำงานและศิษย์ที่บทเพลงได้เสนอไว้ ดังวรรคที่กล่าวว่า

“เกียรติภูมิ 100 ปีผ่าน

เกียรติยศยาวนานทั่วแห่งหน

ต้นहुกวางร่มเย็นชื่นกมล

ดอกเสี้ยวขาวน่ายลช่างสุขล้นชื่นใจ”

ความภาคภูมิใจในบทบาทการสานต่ออุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยในบทเพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนานอกจากปรากฏในส่วนของเนื้อหาบทเพลงแล้ว ทำนองดนตรีและการเรียบเรียงเสียงประสานยังเป็นอีกส่วนที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความภาคภูมิใจอย่างเด่นชัด โดยมีการปรับรูปแบบทำนองขงบทเพลงจากเดิมที่ต้นฉบับของการประพันธ์เป็นเพลงสมัยนิยม (Popular Music) ให้เป็นเพลงที่ใช้จังหวะมาร์ช (Marching) เพื่อสร้างความรู้สึกของท่วงทำนองให้ห้าวหาญและปลุกเร้าความภาคภูมิใจยิ่งขึ้น โดยเฉพาะวรรคที่ร้องว่า “เกียรติภูมิ 100 ปีผ่าน” มีการเน้นให้เนื้อร้องเด่นชัดด้วยจังหวะกลองและเครื่องดนตรีน้อยชิ้นด้วย เพื่อเปลี่ยนอารมณ์และความรู้ให้สัมผัสกับข้อความจากคำร้องที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจที่ชัดเจน โดยการปรับทำนองเพลงจากฉบับเดิมให้มีลักษณะเป็นเพลงมาร์ช (March) นี้ยังคงรักษาแนวคิดพื้นฐานของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้เพลงสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วย ซึ่งการรักษาแนวคิดส่วนนี้ไว้ยังสะท้อนให้เห็นพื้นฐานความคิดของทั้งผู้ประพันธ์และผู้เรียบเรียงที่มีความเข้าใจอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นที่เพลงต้องเป็นสิ่งที่สามารถสื่อสารได้ไม่ยากเกินไปเพื่อให้สามารถสื่อสารกับคนท้องถิ่นได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด

“เพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา”

กับอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ

“เพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนา” นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพันธกิจในด้านการพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่ง “การพัฒนา” ในที่นี้ไม่ใช่พัฒนาการของตัวมหาวิทยาลัย หากแต่เป็นเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่น

อันเป็นอุดมการณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ส่งต่อสืบเนื่องมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยมีหน่วยของการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาสังคมด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวหน้าต่อไป แม้ว่าหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 บทบาทและอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์จะเปลี่ยนไปบ้าง หากแต่อุดมการณ์การพัฒนาประเทศก็ยังคงมีสืบเนื่องมาและเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและสนับสนุนที่นอกเหนือจากภาครัฐ ซึ่งการพัฒนาท้องถิ่นเป็นจุดเน้นสำคัญของแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริของพระมหากษัตริย์เสมอมาทุกพระองค์

การพัฒนาท้องถิ่นในเพลงดำ – เหลืองร่วมใจพัฒนานำเสนออย่างเจาะจงในด้านการพัฒนาคนผ่านการศึกษาเป็นหลัก อันเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ด้านของการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่พระมหากษัตริย์ทรงแสดงให้เห็นตลอดมาทุกพระองค์ โดยการพัฒนาคน – สร้างคนเพื่อต่อยอดในการพัฒนาท้องถิ่นส่วนอื่น ๆ เป็นหลักรากฐานสุดที่ถูกเน้นย้ำเสมอมา การพัฒนาคนด้วยการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องใส่ใจรายละเอียดอย่างมาก ดังพระราโชบายของ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีไว้ว่า “การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม 3. มีงานทำ - มีอาชีพ 4. เป็นพลเมืองที่ดี” (มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2564) ดังนั้น พันธกิจพื้นฐานของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จึงเป็นการพัฒนาคนด้วยการให้การศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่อาจปฏิเสธโอกาสทางการศึกษาเพียงเพราะเป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้

(พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547, หน้า 3) หลักใหญ่ใจความการนำเสนอเนื้อหาในเพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนา จึงเน้นนำเสนอการพัฒนาท้องถิ่นที่พัฒนาคนผ่านการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่ดำเนินการต่อเนื่องยาวนานครบ 100 ปี

เพลงวรรคแรกนำเสนอและชี้ให้เห็นความสำคัญและความมุ่งมั่นของการพัฒนาคนผ่านการศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูกรรมประจำมณฑลพายัพต่อเนื่องมากระทั่งปัจจุบันที่เป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” ซึ่งมีการปรับตัวและรูปแบบการเรียนการสอนตามช่วงเวลา ดังวรรคที่ร้องว่า “มุ่งสร้างสรรค์สร้างศิษย์ร่วมศตวรรษ” คือการที่สถาบันแห่งนี้มุ่งสร้างศิษย์ (คน) มาเป็นเวลากว่า 100 ปีแล้ว ซึ่งศิษย์ที่ว่าเหล่านี้คือหนึ่งในกำลังของการพัฒนาท้องถิ่นโดยเฉพาะการผลิต “ครู” ไปสู่ท้องถิ่นทั่วภาคเหนือเป็นการพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำที่ครูนอกจากเป็นผู้สร้างคนที่มีความรู้ส่งจากรุ่นสู่รุ่นแล้วให้กับสังคมแล้ว “ครู” ยังเป็นผู้กระจายความรู้ กระจายโอกาสการเรียนรู้ให้กับคนในสังคมด้วย เพราะครูคือคนในทางสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ส่วนอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ครูจึงไม่ได้สอนเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น หากแต่ครูในบทบาทของท้องถิ่นเป็นเสมือนปัญญาชนผู้ที่คอยให้คำตอบความรู้ วิธีแก้ปัญหา ตลอดจนใช้ความรู้ที่มีเชื่อมต่อชุมชนท้องถิ่นกับความรู้จากภายนอกอีกด้วย การเน้นย้ำหลักการสร้างศิษย์ที่เป็นครูมาร่วมศตวรรษในบทเพลงจึงสอดคล้องพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาตราที่ 8 ข้อที่ 5 ที่ว่า “สร้างเสริมความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง” (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547, หน้า 3) ด้วยการทำหน้าที่กระจายโอกาสทางการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพของการเรียนรู้เพื่อสร้างคนให้เป็นส่วน

หนึ่งในพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้าตามแนวพระราชดำริ ทำให้ตลอด 100 ปีที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ผูกพันกับท้องถิ่น เหล่านี้ย่อมเป็นเกียรติประวัติที่เป็นความภาคภูมิใจร่วมกันของชาวเชียงใหม่และผู้คนในภาคเหนือ ดังวรรณคดีที่ชื่อว่า “จิตผูกมัดเกียรติประวัติยั่งยืนนาน”

การเน้นย้ำเรื่องอุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริผ่านการศึกษาที่ดี นั้นเป็นแนวพระราชดำริที่ปรากฏมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เกิดโรงเรียนโรงเรียนวัดมหรณพารามเป็นโรงเรียนราษฎร์แห่งแรกขึ้น หลังจากนั้นจึงเกิดโรงเรียนอื่น ๆ ตามมา จนเมื่อเข้าสู่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีทั้งโรงเรียนเฉพาะทางและโรงเรียนสามัญกระจายตัวตามหัวเมืองต่าง ๆ ของประเทศ อุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นผ่านการศึกษานี้ขยายตัวและส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างลุ่มลึกขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานนามว่า “ราชภัฏ” อันมีความหมายโดยนัยยะว่าเป็น “คนของพระราชา” ให้กับวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ใช้ เป็นสิ่งที่แสงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางดังกล่าว ส่วนนี้กล่าวได้ว่าจากการพระราชทานนามดังกล่าว นอกจากเป็นการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นจากสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรงแล้วยังมีพลังในการกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่ช่วยขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย ทั้งยังยืนยันให้เห็นถึงการส่งต่ออุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริไปสู่มหาวิทยาลัยราชภัฏอีกด้วย ดังพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ มาตราที่ 8 ข้อที่ 8 ที่กล่าวว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏมีวัตถุประสงค์ในการ “ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจาก

แนวพระราชดำริในการปฏิบัติการกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547, หน้า 3) โดยส่วนนี้เพลงดำ - เหลือง ร่วมใจพัฒนาแสดงให้เห็นแนวความคิดการสืบต่ออุดมการณ์และพลังสนับสนุนจากสถาบันพระมหากษัตริย์ในการทำงานพัฒนาท้องถิ่นที่กล่าวถึงการพระราชทานนาม “ราชภัฏ” ว่า “องค์ภูมิพลพระองค์พระราชทาน ชื่อเสียง ลือนามว่าราชภัฏเกริกไกร” ทั้งยังมีการนำเสนอความหมายย้ำความสำคัญไว้ในท่อนจบของเพลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการทำงานพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชดำริของชาวนครราชสีมาว่าเป็น “นักปราชญ์แห่งพระราชฯ” ด้วย

การทำงานเพื่อสานต่ออุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริที่มุ่งเน้นส่งต่อความรู้และให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงเสมือนการทำงานในพื้นที่ทางไกลต่างพระกรที่ทุ่มเทเพื่อทำให้ประเทศพัฒนาอย่างยั่งยืนจากระดับท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาคนดังกล่าวนี้ในเพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนากล่าวชี้ว่าการศึกษาคือหัวใจของปัญหาซึ่งปัญหาคือแนวทางแก้ปัญหา ดังนั้นการสร้างคนให้เป็นผู้มีปัญญาจะช่วงพัฒนาสังคมและชุมชนให้ก้าวหน้าต่อไป ดังวรรคที่ว่า “ปลูกปัญญาพัฒนาให้เรืองโรจน์ สร้างประโยชน์ให้เจริญ ก้าวเดินไป” ซึ่งการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนผ่านการศึกษาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานตามพระราชดำรินี้ในด้านอื่น ๆ อาทิ ศาสตร์พระราชฯ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อีกด้วย ความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาท้องถิ่นทั้งหมดอย่างเป็นระบบนี้คือส่วนหนึ่งตามแนวพระราชโองบายที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นที่ทุกภาคส่วนมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นให้ดีขึ้นต่อไป ดังความหมายของเนื้อร้องท่อนหนึ่งที่กล่าวว่าชื่อราชภัฏนั้นนอกจากล้ำค่าแล้วยังเป็นไปเพื่อพัฒนา

ท้องถิ่นของไทย ดังนี้ “ชื่อลือนามสมนามล้ำค่า เพื่อประชาท้องถิ่นแผ่นดินไทย” ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ดำเนินการภายใต้อุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริตลอดมาและต่อเนื่อง ดังชื่อเพลงและเนื้อร้องท่อนสำคัญที่ว่า “สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คำ – เหลืองร่วมใจพัฒนา”

ตลอดระยะเวลา 100 ปี แห่งการดำเนินงานตามพันธกิจเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการผ่านการศึกษาและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องอันเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานอันสืบเนื่องกับงานตามพระราชดำริ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จึงมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับชุมชนคนเชียงใหม่และพื้นที่ภาคเหนือ ในฐานะหน่วยงานที่สร้างคน สร้างครู มีส่วนในการแก้ปัญหา พัฒนาท้องถิ่น และเป็นแหล่งความรู้ต่าง ๆ สถาบันแห่งนี้จึงเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นสืบมา ดังตอนหนึ่งของเนื้อเพลงที่ย้ำว่า “สถาบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นขวัญใจแห่งปวงชน”

บทสรุป

เนื่องในวาระ 100 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ร่วมกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา สร้างสรรค์ผลงานเพลงที่เน้นย้ำให้เห็นถึงจุดยืนและอุดมการณ์สำคัญของมหาวิทยาลัย ที่สะท้อนให้เห็นความภาคภูมิใจของชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่ดำเนินงานมาร่วมศตวรรษ โดย เพลงคำ – เหลืองร่วมใจพัฒนา อันเป็นเพลงใหม่ที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองในวาระนี้เป็นการสื่อสารผ่านดนตรีจากการมีส่วนร่วมของทั้งคณาจารย์ ศิษย์เก่า และนักศึกษาปัจจุบันที่เน้นย้ำความเป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” โดยการนำเสนอเนื้อหาบทเพลงที่กล่าวถึงรากฐานของการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการศึกษาอันเป็น

อุดมการณ์พัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริ แนวคิดและอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานตามพระราชดำริที่เชื่อมโยงกับโครงการและแนวทางด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางและแรงสนับสนุนให้การพัฒนาท้องถิ่นเจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งปรากฏให้เห็นทั้งในส่วนของเนื้อร้องเพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนา และกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานต่อเนื่องมากกว่าศตวรรษ

การประพันธ์และนำเสนอเพลงดำ - เหลืองร่วมใจพัฒนานอกจากเป็นการเน้นย้ำจุดยืนของการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการศึกษาตามแนวพระราชดำริ อันเป็นอุดมการณ์แห่งการพัฒนาที่สานต่อจากสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว บทเพลงนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจและการประกาศเจตนารมณ์ ตลอดจนถึงความมุ่งมั่นในการสร้างคนไปพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไปจากนี้ ดังคำขวัญประจำมหาวิทยาลัยที่ว่า “คนดีสร้างชาติไทย ราชภัฏเชียงใหม่สร้างคนดี”

บรรณานุกรม

- ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ. (2565). การบรรยายพิเศษสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ. สืบค้น 6 มิถุนายน 2567, จาก <https://ar.kpru.ac.th/contents/edms/EDMS-General-201805301527658130.pdf>
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547, 24 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 121, ตอนพิเศษ 23 ก, หน้า 1 – 26.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม. (2564). พระบรมราชโบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10. สืบค้น 6 มิถุนายน 2567, จาก

https://op.chandra.ac.th/plan/images/pdf/plan_law%20R10.pdf

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2556). *มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 89 ปี*.

เชียงใหม่: หจก. เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.

สืบค้น 6 มิถุนายน 2567, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

วิลาส นิรันดร์สุขศิริ. (2548). พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตกเป็นข่าวเรื่อง เรือกลไฟลำแรกของสยาม. *ศิลปวัฒนธรรม*, 26(9), 112 - 124

สำนักราชเลขาธิการ. (2538). *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท*.

สืบค้น 6 มิถุนายน 2567, จาก

<https://www.rdpb.go.th/th/King/%E0%B8%9B%E0%B8%A-c26/>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *พระบรมราโชวาท*

พระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษา. สืบค้น 6 มิถุนายน 2567, จาก

<https://www.thaihealth.or.th/%E0%0B8%B3-13/>

**จากขอเจี้ยวถึงเสเลเมา: พัฒนาการ
ทางดนตรีสู่การสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี
เฉลิมฉลอง 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**

สงกรานต์ สมจันทร์

บทนำ

“ม่ง แซะ ม่งแซะ แซะม่ง ตะลุ่มตุ้มม่ง ฮิ้ว”

คำร้องในทำนองดังกล่าวข้างต้นเป็นที่คุ้นหูคนไทยเป็นอย่างดี และมีความรับรู้ร่วมกันว่า เป็นท่วงทำนองจากล้านนาอีกทำนองหนึ่ง ทำนองดังกล่าวเป็นท่อนสร้อยของเพลงพ็อนเจี้ยว ตามประวัติกล่าวว่า เป็นเพลงที่ชาวล้านนารับมาจากชาวไทใหญ่อีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม คำว่า “เจี้ยว” ที่ชาวล้านนาเรียกนั้น เป็นการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในเชิงที่ไม่ให้เกียรติ (พจนานุกรมภาษาล้านนา, 2550, หน้า 103) แต่ก็มีปรากฏการเรียกเช่นนี้มานานหลายร้อยปีแล้ว ดังปรากฏในเอกสารโบราณล้านนาทั้งตำนานเมืองและบันทึกต่าง ๆ หลายชิ้นที่ต่างเรียกชาวไทใหญ่ว่าเจี้ยวเช่นกัน

ในดนตรีล้านนา ปรากฏชื่อเพลงเจี้ยวแตกต่างกัน เช่น เพลงเจี้ยว เพลงเจี้ยวเสเลเมา เพลงเสเลเมา เพลงเจี้ยวลา เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของชื่อเพลงนี้เป็นที่น่าสนใจในความสัมพันธ์ระหว่างชาวล้านนาและไทใหญ่ ดังเป็นที่ทราบกันดีว่า วัฒนธรรมไทใหญ่หลายอย่างได้แพร่กระจายและกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมล้านนาด้วยโดยเฉพาะดนตรี เช่น กลองกันยาวหรือกลองปู่เจ๋ และกลองมองเซิง เป็นต้น การที่มีชื่อเพลงเจี้ยวที่หลากหลายนี้ จึงมีความน่าสนใจโดยเฉพาะชื่อเจี้ยวและเสเลเมา ซึ่งนายเอกพงษ์ กันธารักษ์ ช่างปีที่มิมีชื่อคนหนึ่งในวงการปี่ซอจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ทรรศนะกับผู้เขียนว่า น่าจะเป็นเพลงเดียวกัน อีกทั้งเมื่อนำมาพิจารณากับความนิยมดนตรีไทยในช่วงสมัยพระราชชายา เจ้าดารารัศมีของชนชั้นนำในล้านนาและการแพร่กระจายไปสู่ดนตรีไทยภาคกลางแล้ว จึงมีมุมมองบางประการที่เกี่ยวข้องและมีความน่าสนใจ

ขอเจี้ยวในล้านนา ประวัติความเป็นมาและทำนองเพลง

“ขอเจี้ยว” เป็นขอลีกทำนองหนึ่งที่เป็นที่นิยมในวงการปี่ซอ ประกอบไปด้วยสองทำนองด้วยกัน คือ ทำนองเจี้ยวเสเลเมา และทำนองเจี้ยวสิบชาติ สำหรับการศึกษาที่ผ่านมา เช่น มณี พยอมยงค์ (2524) สิงฆะ วรรณสัย (2524) สิริกร ไชยมา (2543) และสนั่น ธรรมธิ (2550) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของทำนองขอเสเลเมาเห็นว่า เป็นทำนองที่ชาวล้านนารับมาจากชาวไทใหญ่นอกจากนี้ สนั่น ธรรมธิ (2550) ยังจำแนกทำนองเจี้ยวว่า มี 3 ทำนอง คือ ทำนองเจี้ยวลา ทำนองเจี้ยว และทำนองเสเลเมา สำหรับทำนองเจี้ยวลา เป็นทำนองที่ใช้ประกอบในการขับขอลีกทำนองหนึ่ง นิยมใช้ในเนื้อหาหรือบทที่เศร้าสลด ปิดเคราะห์ อวยชัยให้พร และขับซอลาเจ้าภาพ ส่วนทำนองเสเลเมา เป็นทำนองที่ตัดตอนมาจากทำนองเจี้ยวลา กล่าวคือตัดตอนเอาท่อนแรกมา

เท่านั้นและได้ชื่อว่า “เสเลเมา” เพราะคำร้องมักขึ้นต้นด้วยคำว่า เสเลเมา เสมอ (สนั่น ธรรมธิ, 2550, หน้า 134)

แผ่นเสียง ขอเพลงเงี้ยวลา นายน้อยอ้าย นางเฮือนคำ เป็นผู้ขับขอ
(ที่มา: Ronald D. Renard)

ทำนองเงี้ยวเสเลเมาในปัจจุบัน ประกอบไปด้วย ท่อนสร้อย ท่อน 1 และท่อน 2 ในการบรรเลงนั้น จะเริ่มขึ้นด้วยสร้อยก่อน แล้วจึงบรรเลงท่อน 1 แล้วออกสร้อย แล้วบรรเลงท่อน 2 สำหรับท่อนสร้อยนั้นในการขับขอจริง ๆ อาจบรรเลงเดี่ยวหรือสองเที่ยวก็ได้ มีโน้ตดังนี้

สร้อย

ท่อน 1

6

11

16

สร้อย

21

ท่อน 2

26

31

36

โน้ตเพลงขอเจี้ยว หรือทำนองเสเลเมา

เพลงเจี้ยว หรือทำนองขอเจี้ยวถูกบันทึกเสียงครั้งแรก ๆ ใน พ.ศ. 2468 เป็นต้นมา ดังปรากฏในหลักฐานแผ่นเสียงตราสุนัขหน้าเหลือง (His Master Voice) ของห้างรัตนมาลา แยกถนนพาหุรัด กรุงเทพฯ ปัจจุบันนี้เป็นศูนย์การค้า

ดิโอลด์ สยาม อย่างไรก็ตาม หลักฐานการเดินทางเข้าไปขอในกรุงเทพของช่างขอชาวเชียงใหม่ นั้น เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2428 แล้ว คราวที่ราชสำนักต้องการช่างขอไปงานนิทรรศการที่ประเทศอังกฤษ แต่จากการล่องเรือไปกรุงเทพที่ต้องใช้เวลาหลายวันนั้น ทำให้กลุ่มช่างขอดังกล่าวพลาดงานดังกล่าว แต่ก็ได้ขับขอลถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2428 หลักฐานนี้แสดงว่า ชาวสยามรู้จักขอของชาวล้านมานานับแต่นั้น จึงมีการผลิตแผ่นเสียงจำหน่ายในช่วงเวลาต่อมา ดังปรากฏในบัญชีรายชื่อแผ่นเสียงเข็มเหล็ก ตราสุนัข กับแผ่นเสียงเข็มเพชรตราไก่ ของบริษัทรัตนมาลา จำกัด ที่พิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2469 ดังภาพประกอบ

วงขอเมืองเชียงใหม่ สมัยรัชกาลที่ 5 ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2428

(ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

รายชื่อเพลงลาวเชียงใหม่ ท่อไปนี้

ราคาแผ่นละ ๑ บาท ๒๕

ร้องส่งพิณ, ขอ, ปี่

P. 6833/34	เพลงบูบูน	น้อยฮ้าย, ตาคำ	๒ แผ่น
P. 6835/38	เพลงเกยวสาวทำนองเชียงใหม่	น้อยฮ้าย, ตาคำ	๔ ,,
P. 6839/40	เพลงแม่ฮาดอนหลาน	เฮือนคำ, ตาคำ	๒ ,,

ร้องส่งไป

P. 6808/09	เพลงหงษ์หิน (ปี่ ๓ เต็ม)	น้อยเตจา, เฮือนคำ	๒ แผ่น
P. 6810	เพลงเกยวสาว (ปี่ ๓ เต็ม)	น้อยฮ้าย, ตาคำ	๓ ,,
P. 6845/48	เพลงเกยวเกยวสาว (ปี่ ๓ เต็ม)	,, ,,	๔ ,,
P. 6886/87	เพลงแม่มรดก (ปี่ ๓ เต็ม)	,, ,,	๒ ,,
P. 8008/11	เพลงเกยวสาว (ปี่ ๔ เต็ม)	จำปี, ทูมมา	๔ ,,
P. 8295/96	เพลงฮ้อนลูกแก้ว (ปี่ ๔ เต็ม)	จำปี	๒ ,,
P. 8307/10	เพลงเกยวสาว (ปี่ ๔ เต็ม)	จำปี, ทูมมา	๔ ,,
P. 8547/50	เพลงเกยวสาวทำนองดั่งน่านเชียงใหม่
(ปี่ ๓ เต็ม)	จำปี, คำหมอก	๔ แผ่น
P. 8551/54	เพลงมหาวิบาก—เพลงดา	(ปี่ ๓ เต็ม) จำปี	

รายชื่อเพลงลาวเชียงใหม่ ของห้างรัตนมาลา พิมพ์ราว พ.ศ. 2469

(ที่มา: เอนก นาวิกมูล, 2549, หน้า 69)

พ่อนเงี้ยว

นอกจาก “ซอเงี้ยวเสเลเมา” ในดนตรีล้านนาแล้ว มีเพลงไทยจำนวนหนึ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “เงี้ยว” เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะเพลงพ่อนเงี้ยวที่เป็นที่นิยมและคุ้นหูคนไทย สำหรับเพลงพ่อนเงี้ยวที่รู้จักกันในดนตรีไทยนั้น ต่างเป็นที่รับรู้ว่าเป็นที่สร้างขึ้นโดยพระราชชายา เจ้าดารารัศมี โดยทรงมอบหมายให้ครูหลวงบุญชูหลง ร่วมกับครูพ่อนในคุ้มคิดทำรำโดยมีครูรอด อักษรทับเป็นผู้คิดคำร้องเข้ากับทำนองซอเงี้ยว (สนั่น ธรรมธิ, 2550, หน้า 195) ซึ่งเป็นชุดการแสดงที่สนุกสนานของชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยว ในรัฐฉาน สหภาพพม่า ซึ่งมีถิ่นฐานติดกับดินแดนภาคเหนือของประเทศไทย มีการติดต่อไปมาหาสู่กันอยู่เป็นปกติ จึงเกิดการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมขึ้น พ่อนเงี้ยว ได้แพร่หลายเข้ามาในคุ้มเจ้าหลวง เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ โดยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี โปรดให้นางหลวง บุญชูหลง นำรูปแบบการแสดงชุดพ่อนเงี้ยวของเดิมมาปรับปรุงใหม่เรียกว่า เงี้ยวบนเมือง และได้ฝึกซ้อมจดจำสืบมา ต่อมานางลมุล ยมะคุปต์ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร มีโอกาสไปเป็นครูอยู่ในคุ้มเจ้าหลวง ครั้นกลับมาสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ จึงนำมาถ่ายทอดให้เป็นชุดการแสดงของกรมศิลปากร

การเดินทางของเพลงนี้นั้นเป็นผลมาจากช่วงที่พระราชชายา เจ้าดารารัศมีทรงเสด็จกลับคืนสู่นครเชียงใหม่เป็นการถาวรในปี พ.ศ. 2457 การดนตรีสยามและล้านนาต่างได้เกิดการปะทะสังสรรค์แลกเปลี่ยนกันโดยเฉพาะการที่พระราชชายาฯ ได้รับเอาครูดนตรีจากภาคกลางขึ้นมาอยู่สอนการดนตรีในคุ้มของพระองค์ที่เชียงใหม่ ตลอดจนเกิดการสร้างสรรค์งานดนตรีและนาฏศิลป์เป็นจำนวนมาก เช่น เพลงม่านมุขเชียงตา เพลงม่านแม่เล่ เพลงโยคีถวายไฟ เพลงพ่อนเงี้ยว และดูเหมือนว่าเพลงพ่อนเงี้ยวนี้เองที่ถูกผลิตซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ

และเป็นทำนองที่คุ้นหูจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะท่อนที่ว่า “ม่ง แซะ ม่งแซะ แซะม่ง ตะลุ่มดุ่มม่ง” อย่างไรก็ตาม ในช่วงสมัยพระราชชายา เจ้าดารารัศมี มีเอกสารร่วมสมัยหลายชิ้นที่แสดงถึงความพยายามในการหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “เจี้ยว” โดยใช้คำว่า “ไทใหญ่” แทน ดังปรากฏในเอกสารร่วมสมัยบางชิ้น ด้วยเหตุผลเรื่องการดูถูกดั่งกล่าวมาแล้ว แต่กระนั้นการใช้คำว่า “เจี้ยว” ก็ยังคงเป็นที่แพร่หลายจวบจนปัจจุบัน เนื้อร้องฟ้อนเจี้ยว มีดังนี้

เจี้ยวลายสันถสมเนอ
 ปู้หย่อนเมียงนาง น่องโลม
 ยาลำดัมตวยสุปั้เมา หล่า
 อะโหลโลโล ไปเมืองโกตวยปู้เจี้ยว
 หนตางกิดเลี้ยว ชำน้อยจะเหลียวถาม
 หนตางเส้นนี้ เป็นถนนเมืองพาน
 เฮยป้อเฮย ผ้าสีปูเลยปาดเก็งดุ่มเก็ง
 เสเลเมา บ่าเดี้ยวเป็กเซ็ก
 ชำมน้ำเล็ก ปู้ได้ขอดสายถง
 หนามเก็ดเก้า มาจ่องชนแมงพง
 ปอต้าวันลง เจ้นจะแพวตำฝั่ง
 เสเลเมา บ่าเดี้ยวป็อกซ็อก
 เล่นฟ้ายป็อก เสตึงลูกตึงหลาน
 เล่นไปแถมน้อย จะเสตึงปิ่นตึงลาน
 นอปปี้เนาะ ขี้เฮือเหาะขึ้นบนอากาศ

อะโหลโลโล สัมปาโอจิน้ำพริก
เหน็บดอกปึกซึก แบ่งตำเหลือกตำแหล
ไปตางปุ่น ตั้ประตุ้ตำแป
งามนั๊กแก อะโหลโลโล แม่ฮ้างแม่หม้าย

(อินทร์หล่อ สรรพศรี, 2512, หน้า 45-46)

นอกจากเนื้อร้องดังกล่าวแล้ว ยังมีเนื้อร้องของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เชียงใหม่ โดย เจ้าเครือแก้ว ณ เชียงใหม่ (ผู้ชำนาญการขับร้องพื้นเมือง) เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ (ผู้ชำนาญการดนตรีพื้นเมือง) และนางสมพันธ์ โชตนา (ผู้ชำนาญการฟ้อนพื้นเมือง) ของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ได้ร่วมกันฟื้นฟูขึ้น ทั้งนี้ เนื้อร้องในท่อน “ขออวยชัย พุทธิไกรช่วยค้ำ” เป็นเนื้อร้องของ ครูลมูล ยมะคุปต์ วิทยาลัยนาฏศิลปกรุงเทพที่ได้ปรับปรุงเพื่อใช้แสดงมาก่อนหน้านี้ โดยมีเนื้อร้องดังนี้

เหล่ เล เล เล เล้ เล เล เล บึงจ้อ บึงจ้อ (ข้า)
(รับ) เฮาะอะปู่เลว เฮาะอะปู่เลว หกเปเปี้ยว อะมองโย้ววา (ข้า)
นิก่อปู่ นิก่อปา (ดนตรีรับ)
ขออวยชัย พุทธิไกร ช่วยค้ำ
ทรงคุณเลิศล้ำ ไปทุกทั่ว ตัวตน
จงได้รับ สรรพมิ่ง มงคล
นาทานนา ขอเทวา ช่วยรักษาเดื่อะ

ขอหื้ออยู่ สุขขา ด้วยธรรมานภาพเจ้า
เทพดาช่วยเรา หื้อเป็นมิ่งมงคล
สังขานภาพเจ้า ช่วยแนะนำตน
สรรพมิ่งทั่วไปเนอ มงคล
เทพดาทุกแห่งหน ขอบันดาลช่วยค้าจิม
เจี้ยวลาย สานถั่วต้มเน้อ ปับหย่อนเลียงนางน้องโลม
ยาล่าต้มโดยสุบี่เล่า แหน่นลา
ฮักกัน ปัดโลมลา โคเงินใส่ ถงปา หมูเฮามาจากเชียงใหม่ ลา
เสเลเมา บ่าเตี้ยว ปั่นกว้าง
ไปเซาะซ้อข้าง ก่อได้ปู้เอก งาขาว
เอาไปลากไม้ ที่เชียงแสน เชียงดาว
เฮย ปี่เฮย ผ้าสีปูเลยปาดเก็งตุ้มเก็ง
เสเลเมา บ่าเตี้ยว ป็อกซ็อก
ไปเล่นพายก๊อก ก่อเสียงดังลูกตึงหลาน
เล่นไปแถมหน้อย ก็เสียงตึงปิ่น ตึงลาน
นอ ปี่เนาะ จะชีเฮื้อเหาะขึ้นบนอากาศ
อะโหลโลโล ไปเมืองโก ตวยปี่เจี้ยว
หนตางกิดเลี้ยว ข้าน้อยจะเหลียวถาม
หนทางเส้นไป ไปถนนก่อเมืองพาน
เฮย ปี่เฮย ตัวข้านี้เฮย

(ดิษฐ์ โพธิารมย์, 2558)

จะสังเกตได้ว่า เนื้อร้องมี มีการใช้คำว่า “อะโหล” ซึ่งมาจากภาษาไทใหญ่ และกล่าวถึงเรือเหาะหรือเครื่องบินแล้วนั่นเอง สำหรับเนื้อร้องตามประวัติกล่าวว่า ผู้แต่งคือ ครูรอด อักษรทับ ครูดนตรีในวังพระราชชายาเจ้าดารารัศมี นอกจากท่านจะมีความรู้ด้านดนตรีไทยแล้ว ยังมีความรู้ด้านดนตรีล้านนาอีกด้วย ดังที่พ่อครูมานพ ยาระณะ ศิลปินแห่งชาติเล่าว่า เมื่อครั้งอายุ 18 ปี (พ.ศ. 2492) ได้เรียนกลองมอญเชิงจากครูรอด อักษรทับด้วย (วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่, 2554, หน้า 5)

ทำนองเสเลมาจากทำนองขอเจี้ยวและการผลิตซ้ำ

ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อของเพลงทั้งสองนั้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า หากครูรอดแต่งเนื้อร้องเพลงนี้แล้วนั้น น่าจะเป็นผู้แต่งทำนองโดยใช้ “ขอเจี้ยวเสเลมา” ซึ่งเป็นที่นิยมในการขับขอของดนตรีล้านนาเป็นวัตถุดิบในการแต่งเพลง “พ่อนเจี้ยว” ด้วย โดยผู้เขียนนำท่อน 1 ของทั้งสองมาเปรียบเทียบกัน เพื่อวิเคราะห์ลูกตก ดังนี้

ขอเจี้ยว

พ็อนเจี้ยว

7

12

ลูกตกทำนองขอเจี้ยวและเพลงพ็อนเจี้ยวเสเลเมา

เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างทำนองระหว่างทำนองขอเจี้ยวและเพลงพ็อนเจี้ยวนั้น พบว่าทำนองพ็อนเจี้ยวได้ใช้ลูกตกสำคัญจากทำนองขอเจี้ยว ท่อน 1 มาเป็นแกนหลัก ดังปรากฏเสียงลูกตกหรือเสียงโครงสร้างสำคัญ (structural pitch) ในห้องที่ 1, 2, 3, 4, 6, 10, 12, 13, 14, 15 และ 16 ซึ่งล้วนเป็นโครงสร้างสำคัญของเพลงทั้งหมด การสร้างทำนองใหม่จากลูกตกเช่นนี้แสดงให้เห็นภูมิรู้ทางดนตรีไทยของผู้แต่ง นอกจากนี้ เพลงพ็อนเจี้ยวยังมีการนำทำนองกลองมอชิงของชาวไทใหญ่มาใช้ทำเป็นท่อนสร้อยอย่างน่าสนใจอีกด้วย

หลังจากที่มีการนำทำนอง “ขอเจี้ยว” มาทำเป็นเพลง “พ็อนเจี้ยวแล้ว” เพลงนี้ได้ถูกผลิตซ้ำและส่งออกจากล้านนาไปใช้ในดนตรีไทยและเป็นที่

นิยมกันเป็นอย่างมาก ดังพบว่า ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้นำเพลงเงี้ยวรำลึก 2 ชั้น ซึ่งเป็นเพลงทำนองเก่าในชุดพ่อนเงี้ยว มีสำเนียงภาคเหนือ มาแต่งขยายเป็นอัตรา 3 ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ชื่อ “เงี้ยวรำลึก เถา” พ.ศ. 2495 ขณะเมื่อรับราชการสังกัดแผนกดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยบทร้อง ครูคงศักดิ์ คำศิริ เป็นผู้แต่ง ส่วนทางร้อง ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์เป็นผู้แต่ง (ณรงค์ชัย ปิฎกริษฐ์, 2557, หน้า 136)

หลังจากการสิ้นสุดยุคเจ้าหลวงของเมืองเชียงใหม่แล้ว เพลงพ่อนเงี้ยวก็ยังคงได้รับความนิยมและถูกผลิตซ้ำอยู่เป็นระยะ เนื่องจากท่วงทำนองที่จดจำง่ายและมีท่อนสร้อยที่เป็นเอกลักษณ์ หลัง พ.ศ. 2500 นั้นได้เริ่มมีการนำดนตรีสากลเข้ามาผสมกับดนตรีล้านนา ประกอบกับการเกิดขึ้นของ “เพลงลูกทุ่งคำเมือง” โดยผู้ที่ทำให้เพลงคำเมืองเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปในหมู่ประชาชนทั่วไป ได้กว้างขวางที่สุด คือศิริพงษ์ ศรีโกสโย (ย่าบุญ) นักจัดรายการเพลงในสถานีวิทยุในเชียงใหม่กว่า 30 ปี (เสียชีวิตเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2541) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวงดนตรีศรีสมเพชร ร่วมกับประสิทธิ์ ศรีสมเพชร (พรพรรณ วรรณ, 2542) นอกจากนี้ เขายังได้นำเพลงขอพินเมืองมาประยุกต์ร้องร่วมกับดนตรีไทยสากลเป็นคนแรกของเชียงใหม่ คือ เพลงหนุ่มซอรอแพน โดยให้ แสงจันทร์ สายวงศ์อินทร์ เป็นผู้แต่งเนื้อร้องจากทำนองขอเดิม คือ ขอเงี้ยว หรือ ขอเสเลมา เมื่อ พ.ศ. 2513 โดยมี วีระพล คำมงคล เป็นผู้ขับร้อง

แต่ยุคที่เพลงเสเลมาเป็นที่รู้จักกว้างขวางที่สุด เห็นจะเป็นอัลบั้มเพลงโพล์คของคำเมือง ชุดอมตะของศิลปินล้านนาแห่งยุค จรัล มโนเพ็ชร ซึ่งอัลบั้มนี้เองที่เป็นผลงานแจ้งเกิดในวงการดนตรีของเขาที่ออกมาในปี พ.ศ. 2521 โดยมีเพลงรวมทั้งหมดในอัลบั้มนี้ 9 เพลง ซึ่งรวมถึงเพลงเสเลมาด้วย แต่จรัลได้เปลี่ยนเนื้อร้องท่อนนำใหม่ ดังนี้

ไก่แจ้ขันเหนอกุ้ง
นกยูงขันเหนอฮ้อย
ก้อยขำนี้ไผจะมาตัดบ่ม แห่

การผลิตซ้ำของจรัส มโนเพ็ชรนั้น นับว่าทำให้ชนชั้นกลางขึ้นไปในสังคมกลับให้ความสนใจและตอกย้ำสำนึกร่วมในแผ่นดินล้านนาอีกครั้ง หลังจากนโยบายรัฐก่อนหน้านี้ได้สร้างภาพให้ล้านนาเป็นดินแดนแห่งดอกไม้ ผู้หญิงสวย ผู้คนใจดี และมีวัดวาอารามที่สวยงามและสะท้อนภาพความเป็นเมืองพุทธ การผลิตซ้ำครั้งนี้ จรัสได้หยิบเพลงเสเลเมา หรือพ็อนเจี้ยวที่เป็นที่รู้จักอยู่แล้วมาใช้ และเรียบเรียงเป็น “โพล์คของคำเมือง” อันเป็นที่รู้จักมาจวบจนปัจจุบัน

การสร้างสรรคผลงานทางดนตรีเฉลิมฉลอง 100 ปี

จากท่วงทำนองเพลงเสเลเมาที่นอกเหนือไปจากความสนุกสนานของท่อนสร้อยแล้ว ยังเป็นท่วงทำนองที่ติดหูผู้คนมายาวนานดังได้กล่าวไปแล้วในเชิงประวัติของบทเพลงนี้ ในวาระที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีอายุครบ 100 ปี พ.ศ. 2567 จึงได้มีการประพันธ์และเรียบเรียงบทเพลงเพื่อเฉลิมฉลองในวาระดังกล่าวโดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มีคณาจารย์ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษาอำนวยการผลิตผลงานบทเพลงเพื่อเฉลิมฉลอง ทั้งนี้ ในส่วนของการใช้ทำนองเพลงเสเลเมานั้น เป็นผลงานการประพันธ์เนื้อร้องของอาจารย์ ว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ ซึ่งมีหลักการคือ เป็นทำนองที่ติดหู เนื้อร้องมีความหมายสื่อถึงการเฉลิมฉลอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสามารถนำไปจัดการแสดงหรือนาฏศิลป์ ประกอบบทเพลงได้ ดังรายละเอียดในบทความ เรื่อง การสืบสานงานด้าน ศิลปวัฒนธรรมผ่านบทเพลงร่ำวงเสเลเมา ฉลอง 100 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่

ในส่วนของผู้เขียนได้ร่วมจัดนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาบรรเลง ดนตรีพื้นเมือง (สะล้อ ซึง) ในการบันทึกเสียง โดยพยายามให้สำเนียงการ บรรเลงมีความ “เมือง” หรือเป็นแบบพื้นเมืองมากที่สุด กล่าวคือ อาจจะมีเสียง หรือทำนองที่ไม่ตรงกับดนตรีตะวันตกบ้าง เพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางเสียง ของดนตรีล้านนา และได้ใช้แนวคิดจากการใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองประกอบ เพลงลูกทุ่งคำเมืองดังผลงานการบันทึกเสียงของวงดนตรีศรีสมเพชร วงดนตรี ชื่อดังของเชียงใหม่ในอดีต ที่อาศัย “เสียงหนาว” หรือเสียงที่เครื่องดนตรีหลาย ชิ้นบรรเลงร่วมกันก็พอที่จะกลมกลืนกันไปได้ ซึ่งเพลงเสเลมานี้เป็นภาพสะท้อน ของภูมิปัญญาทางดนตรี และการสะท้อนประเด็นทางการเมืองจากสถานการณ์ ในช่วงระยะเวลาแรกเริ่มของการประพันธ์ ที่นำไปสู่หนึ่งในกระบวนการสร้าง ภาพความเป็นล้านนาที่เริ่มตั้งแต่ผลงานเพลงของจรัส มโนเพชร ได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (2557). *สารานุกรมเพลงไทย*. นครปฐม: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดิษฐ์ โพธิ์ยามย์. (2558). *พ่อนเจี้ยว ผลงานการแสดงพื้นบ้านล้านนาของ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่*. เชียงใหม่: วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่.

พรพรรณ วรรณ. (2542). เพลงคำเมือง. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

พูนพิศ อมาตยกุล. (2530). ดนตรีไทยในล้านนา. ใน เอื้องเงิน ที่ระลึกในงานบรรจุอัฐิ เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่. กรุงเทพฯ: รักษ์ศิลป์.

มณี พยอมยงค์. (2524). เพลงพื้นบ้านล้านนาไทย. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง เพลงพื้นบ้านล้านนาไทย. เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และวิทยาลัยครูเชียงใหม่.

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่. (2554). พ้อนสาวไหมแมงบ้ง เอกสารผลงานสร้างสรรค์การแสดงชุดใหม่ ประจำปีการศึกษา 2554. เชียงใหม่: วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่.

สงกรานต์ สมจันทร์. (2558). ดนตรีล้านนา: บางบท. กรุงเทพฯ: จรัสนิทวงศ์การพิมพ์.

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2550). พจนานุกรมภาษาล้านนา. เชียงใหม่: สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สนั่น ธรรมธิ. (2550). นาฏดุริยการล้านนา. เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิริกร ไชยมา. (2544). ซอ เพลงพื้นบ้านล้านนา ภูมิปัญญาชาวเหนือ.แพร่:แพร่ไทยอุตสาหกรรมพิมพ์.

สิงฆะ วรรณสัย. (2524). เพลงพื้นบ้านล้านนาไทย. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง เพลงพื้นบ้านล้านนาไทย. เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และวิทยาลัยครูเชียงใหม่.

- อินทร์หล่อ สรรพศรี. (2512). สมุดเพลงไทยเดิม ตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3. พระนคร: อักษรสาสน์.
- เอนก นาวิกมูล. (2549). หมายเหตุประเทศสยาม เล่ม 5. กรุงเทพฯ: 959 พับ
ลิซซิง.

**การสืบสานงานด้านศิลปวัฒนธรรม
ผ่านบทเพลงร่างเสเลเมา จลอง 100 ปี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**

สรายุทธ อ่องแสงคุณ

บทนำ

จากคำกล่าวที่ว่า “คนดีสร้างชาติไทย ราชภัฏเชียงใหม่สร้างคนดี” เป็นวลีที่ใครหลาย ๆ คน คงเคยได้ยิน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้พัฒนาโดยมีต้นกำเนิดมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม ประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งได้ก่อตั้งและสถาปนาขึ้นเมื่อ พุทธศักราช 2467 โดยได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบ การเรียนการสอน การบริหารจัดการ จนอย่างกล่าวเข้าสู่รูปแบบสถาบันมาโดยลำดับ เป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 99 ปี มาแล้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จึงอาจจะถือได้ว่าเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นในทุก ๆ ด้านทั้งงานด้านวิชาการ การวิจัย การบริการวิชาการความรู้ แก่สังคม และชุมชนรวมทั้งงานศิลปวัฒนธรรม เพื่อมุ่งเน้นและสร้างอัตลักษณ์ เพื่อเป็นสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาท้องถิ่น

พันธกิจ หลักเพื่อให้การพัฒนามหาวิทยาลัยนำไปสู่วิสัยทัศน์ ได้มีการกำหนดพันธกิจหลักไว้ 5 ด้าน ซึ่งหนึ่งในพันธกิจ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการเชิดชูศิลปวัฒนธรรมอยู่ใน ข้อที่ 4 คือ “ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในศิลปะ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ”

โครงการต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดการส่งเสริมและสอดแทรก ให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เช่น โครงการหนึ่งครูดี หนึ่งศิลปวัฒนธรรม ก็ถือได้ว่าเป็นอีกโครงการหนึ่งที่ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ดำเนินงานมาเพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาหลักสูตรครูหรือหลักสูตรอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัย ก็สามารถมาเข้าร่วมงานได้ ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่าง งานกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมประจำปีที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรม การประกวดรถกระทงใหญ่เนื่องในงานประเพณียี่เป็งเมืองเชียงใหม่ ที่จัดขึ้นโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้เชิญชวนให้หน่วยงาน สถาบันการศึกษา ห้างร้าน ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดงาน ในทุก ๆ ครั้ง เทศบาลนครเชียงใหม่จะเป็นหัวแรงใหญ่ในการสนับสนุนกิจกรรมเหมือนในทุก ๆ ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้เข้าร่วมงานกิจกรรมโดยไม่ขาด ถือได้ว่าเป็นงานประเพณีที่ได้รับความสนใจจากบุคคลต่าง ๆ ชุมชน นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ด้วยในการประกวดในแต่ละปีจะมีสถาบันการศึกษาเพียงไม่กี่สถาบัน ที่จะเข้าร่วมประกวด อาทิเช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ส่วนขบวนอื่น ๆ ก็จะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เล็งเห็นความสำคัญในงาน

ด้านศิลปวัฒนธรรม ก็จะจัดส่งขบวนเข้าร่วม หรือเข้าประกวดด้วย อาทิเช่น สถานกงสุลใหญ่แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำนครเชียงใหม่ สถานกงสุลใหญ่ญี่ปุ่น ณ นครเชียงใหม่ สถานกงสุลอินเดียประจำจังหวัดเชียงใหม่ สายการบินแอร์เอเชีย และอีกหลากหลายขบวน โดยในทุก ๆ ปี ก็จะมีขบวนรถกระทรงใหญ่เข้าร่วมโดยประมาณ 22 – 38 ขบวน หรือมากกว่านั้นในทุก ๆ ปี

ราชภัฏกับงานศิลปวัฒนธรรมที่นักศึกษามีส่วนร่วม

การจัดขบวนและการจัดทำรถกระทรงใหญ่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นั้น จะมีหน่วยงานหลายหน่วยงาน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญในการดำเนินโครงการ ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ทำหน้าที่ในการดูแลทุกขั้นตอนของการผลิต รวมไปถึงจนถึงวันประกวดจริงด้วย ในการประกวดรถกระทรงใหญ่นั้น จะมีเกณฑ์การให้คะแนนเกณฑ์การตัดสินเกณฑ์ต่าง ๆ ตั้งไว้เป็นหลักที่ทุกหน่วยงานจะต้องรับรู้ร่วมกัน โดยผู้เข้าร่วมประกวดนั้นจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์การประกวดอย่างเคร่งครัด ในการสร้างสรรค์รถกระทรงใหญ่ สำนักศิลปะและวัฒนธรรมจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีความสนใจได้ส่งรูปแบบร่างภาพรถกระทรงใหญ่ โดยเปิดรับสมัครให้ออกแบบร่าง ส่งผลงาน และนำเสนอต่อคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วก็จะต้องทำการนำแบบนั้น มาสร้างสรรค์ตัวรถขบวนกระทรงใหญ่ในลำดับต่อไป

เมื่อได้แบบร่างตัวรถกระทรงใหญ่แล้ว ก็จะนำแบบร่างนั้นมาออกแบบขึ้นโครงสร้างโดยส่วนใหญ่แล้ว เกณฑ์ที่ได้จากทางเทศบาลนครเชียงใหม่กำหนด

จะเป็นเกณฑ์ที่ไม่อนุญาตให้ใช้วัสดุทำจากโฟม หรือวัสดุที่ย่อยสลายได้ยาก จัดทำตัวรถกระทง เพื่อเป็นการลดมลพิษและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในการจัดสร้างนั้นสำนักศิลปะและวัฒนธรรมจะเปิดรับนักศึกษาที่มีความสนใจ เข้าร่วมทำกิจกรรมโดยเป็นพลังมด ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ทางผู้เขียนเรียกนักศึกษา กลุ่มทำงานในโครงการนี้ โดยกลุ่มพลังมด จะมีหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายแตกต่างกันไป อาทิเช่น ในระหว่างช่วงเวลาการจัดสร้างตัวรถกระทงใหญ่ ก็จะทำหน้าที่ เป็นผู้ประดับแผ่นเลื่อม แผ่นกระจกลงบนตัววัสดุเพื่อให้เกิดความแวววาว สะท้อนแสงไฟ ส่วนนักศึกษาพลังมดที่มาจากหลักสูตรศิลปะที่มีความถนัด ในด้านงานที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ ก็มักจะทำหน้าที่เป็นคนทาสี ติดกระดาษ วาดลวดลายต่าง ๆ ตามโครงร่างที่ได้วางไว้ โดยส่วนใหญ่พลังมดที่แฉะเวียน เข้ามาทำกิจกรรมตลอดระยะเวลา 3 เดือน โดยส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษา ที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนมาเข้ากิจกรรม บางคนอาจจะมาทำหน้าที่ไม่กี่วันเมื่อเสร็จ หน้าที่ตามความถนัดก็จะมีคนอื่นมาทำต่อ บางคนอาจจะเสนอตัวมาทำหน้าที่ ตั้งแต่ต้นจนจบด้วยมีใจรักในงานศิลปะ บางคนมาทำหน้าที่ในส่วนอื่น ๆ ซึ่งทำตามที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวัน เมื่อถึงวันจริงก็จะมีในส่วนของการจัดทำขบวน โดยจะใช้นักศึกษาจากหลักสูตรนาฏศิลป์ หลักสูตรดนตรีศึกษา และนักศึกษาที่มีความสนใจเข้าร่วมเดินในขบวน ขบวนกระทงใหญ่ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในทุก ๆ ปี จะอยู่ภายใต้การควบคุมของ อาจารย์ผู้รับผิดชอบ โดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบนั้นจะออกแบบรูปแบบขบวน ให้สอดคล้องกับแนวคิด (concept) ของตัวรถกระทงใหญ่ ออกแบบเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายการแสดง อุปกรณ์ประกอบตกแต่งภายในขบวน เพื่อให้เกิดความ สวยงามรูปแบบขบวนทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตัวรถกระทงใหญ่ทำจากตอกไม้ไผ่สาน

(ที่มา: ผู้เขียน)

ซึ่งในวันการประกวดจริง ภาพบรรยากาศสะท้อนความงดงามของงานภูมิปัญญา ผ่านขบวนกระทงและรถกระทงใหญ่ถือได้ว่าเป็นวันสำคัญที่จะได้เห็นภาพความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจของบุคลากรทางการศึกษา นักศึกษา เจ้าหน้าที่ทุกคนภายในมหาวิทยาลัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นจำนวนกว่า 500 คนต่างมาช่วยกันสร้างสรรค์ขบวนกระทง และตัวรถกระทงใหญ่ออกสู่สายตาประชาชน ขบวนและตัวรถกระทงใหญ่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ถือได้ว่าเป็นขบวนตัวเต็งในการที่จะเข้าชิงและสามารถคว้ารางวัลใหญ่ในทุก ๆ ปีมาโดยตลอด โดยประวัติการเข้าร่วมประกวดที่ผ่านมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จะได้รับรางวัลหนึ่งในสามอันดับต้น และรางวัลสูงสุดของงานที่ถือว่าเป็นรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ คือรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เคยได้รับถ้วยรางวัลพระราชทานกระทรวงยุติธรรมในการประกวดกระทงใหญ่ ยี่เป็งเชียงใหม่ใน พ.ศ. 2561 และ พ.ศ. 2562 ซึ่งถ้วยรางวัลพระราชทานนั้นจะเป็นถ้วยเพียงใบเดียวเป็นการตัดสินโดยใช้คะแนนรวม กล่าวคือ คะแนนจากการตัดสินขบวน ผู้เดินขบวน อุปกรณ์ประกอบขบวน การแสดงประกอบขบวน ที่บอกเล่าเรื่องราวความงามงดงาม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของล้านนา และคะแนนอีกส่วนหนึ่ง คือ คะแนนจากการตัดสินตัวรถกระทงใหญ่ อย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวในข้างต้น เมื่อนำคะแนนทั้ง 2 ส่วนมารวมกัน ก็จะเกิดผลคะแนนกระทงใหญ่รางวัลยอดเยี่ยมต่อไป

ตารางรางวัลการประกวดขบวนกระทงใหญ่ พ.ศ. 2552-2562

ที่	รางวัลที่ได้รับ	วัน เดือน ปี
1	รางวัลที่ 3 ประเภทกระทงใหญ่ (สวยงามกลุ่มที่ 1) การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	3 พฤศจิกายน 2552
2	รางวัลที่ 1 ประเภทกระทงใหญ่ (สวยงามกลุ่มที่ 1) การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	22 พฤศจิกายน 2553

ที่	รางวัลที่ได้รับ	วัน เดือน ปี
3	รางวัลที่ 2 ประเภทกระทงใหญ่ (สวยงามกลุ่มที่ 1) การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	11 พฤศจิกายน 2554
4	รางวัลที่ 3 ประเภทกระทงใหญ่ (สวยงามกลุ่มที่ 1) การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	พฤศจิกายน 2555
5	รางวัลชนะเลิศ ประเภทสวยงามกลุ่มที่ 1 การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	7 พฤศจิกายน 2557
6	รางวัลชนะเลิศ ประเภทสวยงามกลุ่มที่ 1 การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	26 พฤศจิกายน 2558
7	รางวัลกระทงยอดเยี่ยม การประกวดกระทงใหญ่ในงานประเพณียี่เป็ง จังหวัดเชียงใหม่	4 พฤศจิกายน 2560

ที่	รางวัลที่ได้รับ	วัน เดือน ปี
8	ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รางวัลยอดเยี่ยม การประกวดกระทงใหญ่ ในงานประเพณียี่เป็งจังหวัดเชียงใหม่	23 พฤศจิกายน 2561
9	ถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รางวัลยอดเยี่ยม การประกวดกระทงใหญ่ ในงานประเพณียี่เป็งจังหวัดเชียงใหม่	12 พฤศจิกายน 2562

จากงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสู่การสร้างสรรค์บทเพลง

จากประสบการณ์ในการทำงานและความผูกพันเกี่ยวข้องกับงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาที่ได้มีโอกาสมาทำงานที่สถาบันการศึกษาแห่งนี้ เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีวาระครบรอบ “หนึ่งศตวรรษ” หรือการก้าวเข้าสู่ในวาระครบรอบ 100 ปีแห่งการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้เขียนจึงมีแรงบันดาลใจที่อยากจะสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อจารึกและเป็นที่ระลึกไว้เป็นให้กับมหาวิทยาลัยแห่งนี้ จึงได้มีแนวคิดทำการสร้างสรรค์ผลงาน โดยได้แรงบันดาลใจจากทำนองเพลงเสเลเมา ซึ่งเมื่อครั้งที่ผู้เขียนยังไม่ได้เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ก็เคยได้ยินทำนองเพลงเสเลเมานี้คุ้นชินมาอย่างเนื่อง ๆ

ทำนองเพลงเสเลเมา จากเอกสารต่าง ๆ ที่มีการกล่าวถึงประวัติการกำเนิดของทำนองเพลงนี้ โดยส่วนใหญ่จะเขียนไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นเพลงพื้นเมืองล้านนาดั้งเดิมที่ไม่ปรากฏนามของผู้แต่ง สันนิษฐานกันว่ามาจากการขับ “เฮ็ดความ” ของชาวไทใหญ่ ที่มีชื่อว่า เสเลเมา เพราะมีคำ

ขั้นต้นของเห็ดความว่า เสเลเมา (ศตวรรษ พงษ์เจริญ, 2535, หน้า 11) โดยก่อนหน้านี้มีการนำทำนองเพลงนี้ แต่งเนื้อร้องเป็นเพลงโฟล์คของคำเมือง โดยไม่ปรากฏนามผู้แต่งเนื้อร้อง ขับร้องโดย คุณจรัล มโนเพ็ชร และคุณสุนทรี เวชานนท์ ศิลปินเพลงโฟล์คของคำเมืองล้านนา ซึ่งทำให้ผู้เขียนและคนส่วนใหญ่รู้จักทำนองเพลงเสเลมามากยิ่งขึ้น ด้วยเป็นทำนองเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน เนื้อหาของบทเพลงที่นำมาขับร้อง ก็จะเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิตสังคมเมืองเชียงใหม่ ตลอดจนการล้อเลียนเสียดสีสังคมในยุคนั้น จากการเข้าถึงเพลงทำนองเสเลมาในรูปแบบเพลงคำเมืองแล้วนั้น ยังปรากฏทำนองเพลงเสเลมาในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ล้านนา ชุด ฟ้อนเงี้ยวเมืองอีกด้วย

ศิลปินล้านนา จรัล มโนเพ็ชรและสุนทรี เวชานนท์

ฟ้อนเงี้ยว เป็นศิลปะการแสดงที่สืบทอดวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่ ผสมผสานวัฒนธรรมภาคเหนือ บทร้องมีความไพเราะและมีเนื้อหาที่กล่าวถึงการอวยพรขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง สะท้อนถึงความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประกอบกับทำรำตามทำนองเพลงที่สนุกสนาน โดยนิยมแสดงในงานรื่นเริงให้เด็กนักเรียนรุ่นเล็กได้แสดง เนื่องจากเป็นชุดที่สนุกสนาน เคลื่อนไหวด้วยท่าทางที่เรียบง่าย คุณค่าของวัฒนธรรมและอรรถรสของเพลงฟ้อนเงี้ยวทำให้ครูดนตรีของไทยนำมาเป็นแรงบันดาลใจสร้างสรรค์ผลงานด้านดนตรีไทยมากมาย ปัจจุบันฟ้อนเงี้ยวเป็นบทเรียนหลักสูตรในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และสถาบันการศึกษาด้านนาฏศิลป์ทั้งภาครัฐและเอกชนโดยได้รับการสืบทอดทำรำจากรุ่นสู่รุ่นตามลำดับ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559)

ฟ้อนเงี้ยว หรือฟ้อนเงี้ยวเมือง เป็นฟ้อนที่พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงดัดแปลงมาจากการฟ้อนเล่นเพื่อความสนุกสนานของชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยว ในรัฐฉานซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ติดกับภาคเหนือของไทย ซึ่งมีการติดต่อไปมาหาสู่กันในยุคก่อน ด้วยความที่เป็นการละเล่นฟ้อนที่สนุกสนานรื่นเริง จึงมักพบในงานวัด งานบุญปอยหลวง งานแห่ครัวทานงานบุญทั่วไป สันนิษฐานว่า เมื่อเป็นที่นิยมนำมาร้องเล่นสนุกสนานในพื้นที่มากขึ้น พระราชชายา เจ้าดารารัศมี ทรงเล็งเห็นถึงความสนุกสนานและความสำคัญของวัฒนธรรมการแสดงออกของคนพื้นถิ่น จึงมีพระดำริโปรดให้ครูฟ้อนประจำคุ้มหลวง คือ คุณครูหลวง บุญจุหลง ร่วมกับครูฟ้อนประจำคุ้มหลวง นำรูปแบบเก่ามาปรับปรุงทำฟ้อนให้เหมาะสม มีแบบแผนมากขึ้น ให้มีลีลากระบวนท่าของนาฏศิลป์ไทยปะปนอยู่ด้วย แต่ไม่ทิ้งกระบวนท่าที่แบบของเก่าไว้ ทำให้ลีลาการฟ้อนเงี้ยวของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี มีความเป็นเอกลักษณ์ของการแสดง มีลีลางดงาม และสนุกสนานอยู่ในที โปรดให้ ครูรอด อักษรทับ เป็นผู้ปรับแต่งทำนองเพลง

ซึ่งมีทำนองเพลงหลายทำนอง นอกจากทำนองเพลงเสเลเมา ที่เป็นทำนองเดิมแล้ว ในส่วนของคำร้อง ครูรอด อักษรทับ เป็นผู้คิดคำร้องให้เข้ากับทำนองเพลงภาษาคำร้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาไทยใหญ่แทรกบางคำ ส่วนความหมายเนื้อร้อง บทแรกมีความหมายการอวยชัยให้พร บทต่อมาเป็นคำร้องที่มีความหมายสนุกสนานล้อเลียน ไม่ต่อเนื่องปะติดปะต่อกันในบางบท มีลักษณะเป็น “เงี้ยวปนเมือง” ต่อมา คุณครูลมูล ยมะคุปต์ ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เป็นครูท่านหนึ่ง ที่มีโอกาสเป็นครูนาฏศิลป์ให้ช่างฟ้อนของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี และคุ้มเจ้าหลวงได้นำเอาการแสดงฟ้อนเงี้ยวของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี มาปรับปรุงใหม่เลือกเอาบทร้องบทแรกมาร้องประกอบการแสดง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอวยพร ให้เป็นการแสดงฟ้อนเงี้ยว ชุดการแสดงของกรมศิลปากร

ฟ้อนเงี้ยว ตามรูปแบบพระราชชายา เจ้าดารารัศมี จึงนิยมเรียกว่า ฟ้อนเงี้ยวเมือง เพื่อให้แตกต่างกันกับของ ฟ้อนเงี้ยวที่คุณครูลมูล ยมะคุปต์ นำมาปรับปรุงขึ้นใหม่ นักแสดงแต่เดิมใช้ผู้ชายแสดง ต่อมาได้มีการฝึกนักแสดงหญิง ซึ่งเข้าใจว่าการฝึกหัดการฟ้อนเด็กหญิงจะฝึกง่ายกว่า ซึ่งพบว่าคุณครูหลง บุญจุหลง ได้เป็นผู้ถ่ายทอดการแสดงฟ้อนเงี้ยวเมืองให้แก่ลูกศิษย์หลายท่าน เช่น คุณครูนวนลวี เสนาคำ คุณครูchimทอง ณ เชียงใหม่ คุณครูทองย้อย วาฤทธิ์ คุณครูพลอยสี สรรพศรี รวมทั้ง คุณครูสมพันธ์ โชตนา ในเวลาต่อมาเมื่อวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เชิญคุณครูสมพันธ์ โชตนา มาเป็นครูนาฏศิลป์พื้นเมือง ก็ได้ถ่ายทอดศิลปะการฟ้อนเงี้ยวเมืองให้แก่นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดการฟ้อนประเภทนี้อีกหนึ่งชุดการแสดง (สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2567)

“ฟ้อนเงี้ยวเมือง” ซึ่งเป็นการแสดงที่เกิดขึ้นในวังของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ตามประวัติกล่าวว่า ทรงมอบหมายให้ครูหลง บุญชูหลง ร่วมกับ ครูฟ่อนในคุ้มของพระองค์คิดทำรำ โดยมีครูรอด อักษรทับเป็นผู้คิดคำร้องเข้ากับ ทำนองซอเงี้ยว (สนั่น ธรรมธิ, 2550, หน้า 195)

แม่ครูนวลฉวี เสนาคำ ช่างฟ้อนในคุ้มหลวง แต่งกายชุดฟ้อนเงี้ยว
(ที่มา: ฟ้อนเมืองในคุ้มหลวง)

เนื้อหาจากงานเอกสารทั่วไป จากการศึกษาผู้เขียนได้ให้ข้อสังเกต เนื้อเพลงประกอบการแสดงชุด ฟ้อนเงี้ยวเมือง จะมีลักษณะเนื้อร้องที่พรรณนา

บรรยาย ตลอดจนมีการสอดแทรกภาษาคำเมืองเอาไว้ในการแสดง ตลอดจนมี
เนื้อหาที่บอกเล่าเรื่องราว สะท้อนภาพประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ตลอดจนการ
เสียสละ หยอกล้อสังคมไว้ในการแสดงฟ้อนเงี้ยวแบบเมืองดั่งเนื้อร้องที่ว่า

เหล่ เลเลเลเลเลเล

เฮาะอะปู่เลว

หกเปเปียว

นิก่อปู่

ป้งอ ป้งอ (ข้า/คนตรีรับ)

เฮาะอะปู่เลว

อะมองไย้ว (ข้า)

นิก่อปา

ขออวยจ้ยพุทธิไกรจ้วยก้า

จงได้ฮับสรรพมิ่งมงคล

ขอหื้ออยู่สุขขา

เตพดาจ้วยเฮา

สังฆา

จ้วยแนะนำผล

มงคล

ขอบันดลจ้วย

ทรงคุณเลิศล้ำไปทุกทั่วถ้วน

นาต่านนาขอเตวาจ้วยฮักขาเตอะ

โดยธรรมมานุภาพเจ้า

หื้อเป็นมิ่งมงคล

นุภาพเจ้า

ก่อสรรพมิ่ง ทั่วไปเนอ

เตพดาทุกแห่งหน

ก้าจิม (ข้า)

เขี้ยวลายสารถั่วต้มเนอ

ยาลำต้มโดยสุปั้เล่า

ฮักกันบ่ได้โลมลา

หมู่เฮามาจากเจียงใหม่

ปั๊บหย่อนเปียงนางน้องโลม

แห่น ล่า ล่า ล่า

โคเงินใส่โง่ปา

ล่า ล่า ล่า

เสเลเมา	บ่าเตี่ยวปิ่นกว้าง
ไปเซาะซ้อจ้าง	ก่อได้ปู้เอองงาขาว
เอาไปลากไม้	ตี้เจียงแสนก่อเจียงดาว
เฮยปี่เฮย	ผ้าสีปู้เลยปาดเก็งดุ่มเก็ง
เสเลเมา	บ่าเตี่ยวป็อกซ็อก
ไปเล่นฟ้ายป็อก	ก่อเสียดึงลูกก่อตึงหลาน
เล่นไปเหมหน้อย	ก่อเสียดึงปิ่นก่อตึงลาน
เนาะปี่เนาะ	จะชีเฮือเหาะขึ้นบนอากาศ
อะโหล โลโล	สัมบะโอจิน้ำพริก
เห็นดอกปิ๊กซึก	แปงตาเหลือก ตาแหล
ไปตางปุ้น	ตี้ประตูก่อต้าแป
งามนั๊กแก	อะโหล โลโล แม่ฮ้างแม่หม้าย
อะโหล โลโล	ไปเมืองโกโดยปี่เงี้ยว
หนตางกิดเลี้ยว	ขำน้อยจะเหลียวถาม
หนตางเส้นนี้	ไปถนนก่อเมืองพาน
เฮยปี่เฮย	ตัวขำน้อย

ในส่วนที่เป็นการแสดงฟ้อนเงี้ยวในรูปแบบของกรมศิลปากร หรือที่ผู้เขียนเรียกว่า “ฟ้อนเงี้ยวไทยนั้น” เป็นการแสดงที่ได้รับรูปแบบมาจากนางลมุล ยมคุปต์ ซึ่งเคยได้มีโอกาสเดินทางมารวมสอนนาฏศิลป์ไทยภาคกลางให้กับนักแสดงภายในคุ้มหลวงเมืองเชียงใหม่ เมื่อได้มีโอกาสเดินทางกลับและได้รับราชการเป็นครูสอนนาฏศิลป์ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ในขณะนั้นเรียกว่า

“โรงเรียนนาฏดุริยางค์ศาสตร์” ได้นำลีลาท่ารำฟ้อนเงี้ยวมาปรับปรุงขึ้นใหม่ ให้คงตามแบบฉบับนาฏศิลป์ไทย บรรจุไว้ในหลักสูตรวิชานาฏศิลป์ เมื่อปี พ.ศ. 2478 และเป็นการวางรากฐานการเรียนการสอนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทั่วประเทศ ต่อมา บทร้องหรือเนื้อร้องของเพลงฟ้อนเงี้ยวแบบภาคกลางจึงมี ลักษณะเนื้อหาที่เป็นบทอวยพร คือ การร้องอาราธนาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ และเหล่าเทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เพื่อเชิญลงมาปกป้องคุ้มครองอวยชัยให้พร เป็นสวัสดิ์มงคลต่อไป วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ วงปี่พาทย์ ซึ่งเป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า เครื่องคู่ หรือเครื่องใหญ่ สุดแท้แต่ โอกาสและความเหมาะสม ตามแบบนาฏศิลป์ไทย มีเนื้อร้องดังนี้

ขออวยชัย พุทธิไกรช่วยค้ำ	ทรงคุณเลิศล้ำไปทุกทั่วถ้วน
จงได้ฮับสรรพมิ่งมงคล	นาท่านนาขอเทวช่วยฮักษาเถิด
ขอให้อยู่สุขา	โดยธรรมานุภาพเจ้า
เทพดาช่วยเฮา	ฮือเป็นมิ่งมงคล
สังฆานุภาพเจ้า	ช่วยแนะนำผล
สรรพมิ่ง	ทั่วไปเนอ
มงคล	เทพดาทุกแห่งหน
ขอบันดลช่วย	คำจูน (ร้องซ้ำ)

(สร้อย) มงแซะ มงแซะ แซะมง ตะลุ่มตุ้มมง

จากประวัติการแสดงฟ้อนเงี้ยวจึงเป็นการแสดงที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน การอำนวยพร และการบอกเล่าเรื่องราวทางสังคมของเมืองเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ ผู้เขียนจึงได้นำทำนองเพลงเสมาเมมาเป็นทำนองหลัก และได้ประพันธ์ท่อนร้องโดยได้นำเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของมหาวิทยาลัย การสำนึกน้อมในพระมหากรุณาที่คุณ ในการได้รับการพระราชทานนามคำว่า “ราชภัฏ” จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ความร่วมมือร่วมใจ ความรู้รักสามัคคี ตลอดจนการร้องขออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันได้แก่องค์พระพิฆเนศ เทพพระเจ้าประจักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทรงเสด็จลงมาเพื่อดลบันดาลอำนวยพร และร่วมการเฉลิมฉลอง ในวาระครบรอบ 100 ปี ตลอดจนการเชิญชวนให้ผู้ฟังเกิดใจรักและมีความศรัทธาในสถาบันแห่งนี้ตั้งเนื้อเพลง

การแต่งกายฟ้อนเงี้ยวแบบวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

เพลงร่ำวงเสเลเมาฉลอง 100 ปี ราชภัฏเชียงใหม่

เสเลเมา	บอกข่าวยินดี
ครบร้อยปี	สถานศึกษาเลื่องลือนาม
ฝึกหัดครู	แห่งแดนดินถิ่นเมืองงาม
เทิดทูนนาม	ราชภัฏสวัสดิ์มงคล
ขอเชิญพี่น้อง	ได้มาถ้วนทั่ว
ที่เวียงบัว	เพื่อร่วมการกุศล
เลียดคำเหลือง	อยู่ทั่วตัวตน
เราทุกคน	ร่วมพร้อมใจในสามัคคี
ไต่ดอกเสี้ยวขาว	แบ่งบานตระการตา
งามล้ำค่า	สถาบันแห่งนี้
ราชภัฏ	เชียงใหม่สร้างคนดี
เชิญน้องพี่	ร่วมชีวีเป็นศรีสุขใจ
อะไหล์โลโล	โอ้ออตั้งใจ
องค์เทพสถิต	พระพิฆเนศแดนสรวง
อวยพรชัย	ให้หมู่เฮาทั้งปวง
สำเร็จลู่วัง	ในกิจการงานเอย
ร่วมรำลึก	นึกถึงพระคุณ
ผู้การุณย์	พระราชทานนามมา
องค์ภูมิพล	อดุลยเดชพระราชบิดา
ให้นามว่า	ราชภัฏเชียงใหม่ยิ่งใหญ่ชโย

เสเลเมา	ร่วมรำร่วมร้อง
มาร่วมฉลอง	ร้อยปีสุขสันต์
ด้วยศรัทธา	เป็นหลักร่วมกัน
ให้สถาบัน	มั่นคงสืบไป

เมื่อผู้เขียนได้ประพันธ์เนื้อเพลงเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ทำการปรึกษากับอาจารย์ผู้ดูแลดนตรีข้างเผือกสามัคคี และได้ดำเนินการขับร้องและอัดดนตรีโดยมีลักษณะการบรรเลงเพลงร่วางเสมาเป็น 2 รูปแบบ โดยคณะผู้จัดทำเพลงในรูปแบบที่ 1 (ร้องหมู่) จะเป็นเพลงที่มีกลืนอายเมื่อได้ฟังแล้วจะมีสำเนียงคล้ายเพลงร่วางในยุคหนึ่ง กล่าวคือ สำเนียงการบรรเลงรูปแบบวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยใช้เครื่องดนตรีสากลเป็นเครื่องบรรเลงหลัก การขับร้องผู้ขับร้องจะขับร้องในสำเนียงที่มีกลืนอายภาษาแบบภาคกลาง และยังได้นักศึกษาจากหลักสูตรอื่นมาร่วมขับร้องได้แก่

1. นายฉันทวัฒน์ นาเดจ๊ะ นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา
2. นางสาวกชพร แผ่นทอง นักศึกษาสาขาภาษาจีนศึกษา
3. นายพรเทพ ชัยยา นักศึกษาสาขาดนตรีศึกษา
4. นางสาวพิมพ์พิศา แซ่ว่าง นักศึกษาสาขาดนตรีศึกษา

ผู้บรรเลงดนตรีโดย วงดนตรีข้างเผือกสามัคคีคอมโบ้ เรียบเรียงดนตรีโดยกลุ่มดนตรีนิพนธ์ร่วางตามแบบสุนทราภรณ์ ผู้ควบคุมดนตรี อาจารย์เมธินี อ่องแสงคุณ ผู้บันทึกเสียงได้แก่ นายพิชิต พลหาญ นายอรรณพ ภิรมย์-ประเมศวร์ อำนวยการผลิตโดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทั้งนี้ เพลงร่วางเสเลมาฉลองครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเชียงใหม่ ใช้ทำนองเพลงเสเลเมาซึ่งเป็นทำนองพื้นเมือง คำร้องโดยอาจารย์ว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ เป็นผู้ประพันธ์หลัก และครูจักรกฤษณ์ แสนใจ ช่วยเขียนเนื้อร้อง ตลอดจนผ่านการตรวจแก้ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมัลย์ อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางดนตรี หลักสูตรดนตรีศึกษา

แต่ด้วยผู้เขียนมีความตั้งใจที่อยากจะสร้างสรรค์บทเพลงนี้ให้เป็นเพลงที่สามารถนำมาใช้ประกอบการแสดงได้ จึงได้ทำการปรึกษาอาจารย์เมธิณี อ่องแสงคุณได้ขอให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงกรานต์ สมจันทร์ เป็นผู้ควบคุมดนตรีพื้นเมืองคณะช่างเผือกสามัคคีอัดทำนองเพลงให้ นายวิรพล ใจนาแก้ว ศิษย์เก่าหลักสูตรดุริยางค์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้ปรับแก้ไขเสียงดนตรี นายขวัญชัย ชาญ นักศึกษาหลักสูตรดนตรีศึกษาดำเนินการบันทึกเสียงตลอดจนห้องบันทึกเสียง หิน หยาง สตูดิโอ ช่วยบันทึกเสียงร้อง และขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เขียนรู้สึกได้รับเกียรติเป็นอย่างสูงจากศิลปินล้านนา โดยได้คุณอ้อม มณีรัตน์ รัตน์ มาช่วยขับร้องบทเพลงนี้ออกมาได้อย่างไพเราะ ตามแบบฉบับบทเพลงล้านนา

การออกแบบเครื่องแต่งกายนักแสดงประกอบบทเพลงรำวงเสเลเมาฉลอง 100 ปี ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจการแต่งกายมาจากการแสดงชุดฟ้อนเงี้ยวเมือง จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ คุณยายสำรววย บุญนาค นางละคร นางเอกละครร้องคณะทิพย์เรีงรัมย์ อดีตช่างฟ้อนประจำคุ้มเจ้าหลวง ในความอนุเคราะห์ของเจ้าหญิงบัวทิพย์ ณ เชียงใหม่ พระธิดาเจ้าแก้วนารัฐ เจ้าหลวงแห่งนครเชียงใหม่องค์ที่ 9 องค์สุดท้ายแห่งนครพิงค์เชียงใหม่ (สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 26 เมษายน 2558)

ช่างฟ้อนในชุดฟ้อนเงี้ยวเมืองประจำคุ้มเจ้าหลวงเชียงใหม่

ทิมา ผู้เขียน

เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายประกอบบทเพลง

ในส่วนของเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ผู้เขียนได้ศึกษาจากภาพถ่าย และมีการบันทึกภาพไว้ในแต่ละยุค แต่ละสมัย ทั้งในรูปแบบของการแต่งกาย แบบวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ โดยได้รับความรู้มาจาก คุณครูสมพันธ์ โชตนา ศิลปินแห่งชาติ และการแต่งกายจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างของเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงชุดฟ้อนเงี้ยวเมือง ต่างกันออกไป ผู้เขียนจึงได้ศึกษาการแต่งกายให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน แต่ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งรูปแบบเดิมตามแบบคุ้มหลวง กล่าวคือ ยังคงสวมเสื้อ คอจีนแขนยาวผ่าอกกระดุม 5 เม็ด นุ่งโจงกระเบนลายตาหมากรุกแบบหางปรก มีผ้าคาดเอวด้านในไม่ทับเสื้อ ใส่ตุ้มหู สวมสังวาล กำไรข้อเท้า ส่วนการโพก

ศิระะได้ศึกษาจากหลักฐานเอกสาร ภาพถ่ายของอดีตช่างฟ้อนในคุ้มหลวง ที่มีลักษณะการโพกศิระะแบบชาวไทยใหญ่ซึ่งมีลักษณะการโพก โดยการทึงชายผ้าไว้ข้าง 2 ขายมวยผมเสียบปิ่น เพื่อให้เกิดความสวยงามและเหมาะสม

การแต่งกายด้านหน้าและด้านหลัง

(ที่มา: ผู้เขียน)

การออกแบบกระบวนกระบวนท่าฟ้อนประกอบบทเพลงรางวัลเสเลมาฉลอง 100 ปีราชภัฏเชียงใหม่ การออกแบบกระบวนท่าฟ้อนประกอบเพลงถือได้ว่าเป็นใจหลักสำคัญที่จะแสดงออกซึ่งความงดงามของท่ารำ ลีลาท่าฟ้อนอารมณ์ของผู้แสดงที่มีผลต่อผู้ชม ตลอดจนเมื่อผู้ชมได้รับชมการแสดงชุดนี้แล้วจะต้องเกิดความประทับใจและมีโอกาสที่อยากจะได้รับชมในครั้งต่อไปด้วยผู้เขียนประกอบอาชีพเป็นอาจารย์สอนวิชานาฏศิลป์ จึงได้ทำการศึกษา

ทั้งกระบวนการทำฟ้อนของการแสดงชุดฟ้อนเงี้ยวเมืองในรูปแบบท่าฟ้อนที่ได้รับ การถ่ายทอดมาจากคุ่มหลวง และกระบวนการทำรำประกอบการแสดงชุดฟ้อนเงี้ยว แบบภาคกลาง ซึ่งได้เห็นลักษณะท่ารำที่เป็นรูปแบบการรำแบบตีบท โดยใช้ภาษาท่า นาฏยศัพท์ทางด้านนาฏศิลป์ รำตีบทประกอบบทร้อง ซึ่งสามารถสื่อให้เห็นและสื่อความหมายให้ผู้รับชมได้เกิดความเข้าใจว่าผู้แสดง ต้องการที่จะบอกกล่าวเกี่ยวข้องกับอะไร โดยท่ารำที่ใช้ประกอบบทเพลงจะมีทั้ง รูปแบบลักษณะการรำตีตามบทร้องในทุก ๆ บทพูด และยังใช้ลักษณะการรำ หรือการตีบทแบบรวบคำ กล่าวคือ คำร้อง 2 ท่อน แต่ใช้ท่ารำเพียงท่าเดียว ด้วยลักษณะของเพลงเสเลเมาฉลอง 100 ปีราชภัฏเชียงใหม่ เป็นบทเพลงที่ สร้างขึ้นในลักษณะเพลงพื้นเมืองร่วมสมัย แต่ยังคงกลิ่นอายดนตรีพื้นเมือง ล้านนาอยู่ จึงทำให้ท่ารำที่ใช้ประกอบเพลงนั้นอาจจะเป็นกระบวนการรำที่ใช้ แล้วเหมาะสมลงตัวมากกว่าเน้นความถูกต้องตามหลักนาฏศิลป์แบบที่ผิดไม่ได้ที่ จะต้องรำตีบทตามคำร้องในทุก ๆ คำ

ในส่วนของการรำประกอบทำนองเพลงโดยภาพรวม ผู้เขียนได้ใช้ กระบวนการทำฟ้อนเก่า ตามรูปแบบท่าฟ้อนของช่างฟ้อนคุ่มหลวงมาเป็นพื้นฐาน และผนวกกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแปลแถวของผู้แสดงให้มีความ สอดคล้องหลากหลายมากยิ่งขึ้นตามยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งนิยมที่จะรับชม การแสดงที่มีลักษณะสนุกสนาน เนื้อหากระชับ รวดเร็ว ดูแล้วไม่เกิด ความเบื่อหน่าย ซักซ้า

ท่าบอกข่าวยินดีและทำสวัสดิ์มงคล

(ที่มา: ผู้เขียน)

ท่ารับที่ 1 และท่ารับที่ 2

(ที่มา: ผู้เขียน)

บทสรุป

ความคาดหวังจากการที่ผู้เขียนอยากจะสร้างสรรค์บทเพลง และการแสดงประกอบเพลงร่ำวงเสเลเมาฉลอง 100 ปีราชภัฏเชียงใหม่ ในวาระนี้ก็เพื่ออยากจะเป็นสร้างไว้ให้เป็นอนุสรณ์ และเป็นผลงานทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมที่สามารถเป็นจุดเด่น และเป็น Soft Power เพื่อให้บุคคลที่ได้รับชมการแสดงชุดนี้ หรือผู้ที่สนใจในการแสดงนาฏศิลป์ล้านนาประกอบ บทเพลงได้ทำการศึกษาจากแนวคิดผลงานของผู้เขียนต่อ หรือเป็นแนวทาง ให้กับผู้ที่สนใจที่อยากจะต่อยอดการแสดง หรืออยากที่จะสร้างสรรค์การแสดง ออกมาในรูปแบบการแสดงอื่น ๆ โดยมีแรงบันดาลใจในขั้นที่จะคิด หยิบยก การแสดงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เป็นการจดบันทึกภาพสะท้อนภาพ เหตุการณ์ทางสังคม เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษา และพบว่าในปีพุทธศักราช 2567 ได้มีการประพันธ์บทเพลง และการแสดง ประกอบเพลงเพื่อมอบไว้เป็นที่ระลึก และเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในวาระที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่สถาบันการศึกษาเพื่อท้องถิ่นมีอายุครบรอบ 100 ปีในปีนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนยังรู้สึกรักและผูกพันกับสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ที่ได้มอบโอกาส ได้รับความรู้จากอาจารย์รุ่นพี่ ได้เรียนรู้ชีวิตความเป็นครู “ครู” ที่แปลว่า “หนัก” เรียนรู้ที่จะสร้างคนดี สร้างครูสอนนาฏศิลป์ที่ได้ออกสู่สังคม ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ในอนาคตภายภาคหน้า เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่แห่งนี้ได้ผ่านกาลเวลาเดินทางเข้าสู่วาระครบรอบ 110 ปี หรือ 150 ปี ในภายภาคหน้า อาจจะมีการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดง ในรูปแบบ ที่ผู้เขียนได้สร้างสรรค์ไว้ในปีนี้ เพื่อจะได้เป็นแนวทางต่อไปในอนาคตข้างหน้า

บรรณานุกรม

- กชกร กันทะลา. (2560). นาฏยนิพนธ์เชิงอนุรักษ์ พ็อนเจี้ยวเมืองในพระราชชายาเจ้าดารารัศมี (ฉบับรูปแบบเต็ม): กรณีศึกษานางสารภี วีระกุล. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). ศิลปะการแสดง: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
- นวลฉวี เสนาคำ, รัชนิวรรณ วัฒนชัย, และชูจิตต์ ศรีสุภาพ. (2556). พ็อนเมืองในคุ้มหลวง. กรุงเทพฯ: พ.ศ. พัฒนา ออนไลน์.
- วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่. (2534). 20ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่. เชียงใหม่: เชียงใหม่การพิมพ์.
- ศตวรรษ พงษ์เจริญ. (2535). ไน้ตดนตรีพื้นเมืองล้านนา. เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2561). ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สนั่น ธรรมธิ. (2550). นาฏดุริยการล้านนา. เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สารภี วีระกุล. (2567). พ็อนเจี้ยวเมือง. พ็อนล้านนา เข้าถึงได้จาก <https://lannainfo.library.cmu.ac.th/lannadancing/article/30>
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2557). พ็อนล้านนา. เข้าถึงได้จาก <https://lannainfo.library.cmu.ac.th/lannadancing/>

ภาคผนวก

บทเพลงเนื่องใน 100 ปี แห่งการสถาปนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

*บทเพลงเนื่องใน 100 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ อย่างเป็นทางการภายใต้การอำนวยการของสำนักศิลปะและ
วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*

วาระครบรอบ 100 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
คณาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา
และสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา ร่วมกับสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่ จัดทำเพลงเพื่อเฉลิมฉลองอย่างเป็นทางการของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่

โดยการจัดทำเพลงดังกล่าวนี้เป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการ
บันทึกเสียงบทเพลงในโอกาส 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเน้นการ
มีส่วนร่วมของทั้งให้ทั้งนักศึกษาปัจจุบัน ศิษย์เก่า อาจารย์ปัจจุบัน อาจารย์ที่
เกษียณอายุราชการไปแล้ว ร่วมกันสร้างสรรค์เพลงสำหรับเป็นที่ระลึกในวาระ
ครบรอบ 100 ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จำนวน 8 เพลง
ดังนี้

เพลงลำดับที่ 1

ราชภัฏเชียงใหม่

คำร้อง:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย
ทำนอง:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย
เรียบเรียงและอำนวยเพลง:	อาจารย์จิตร กาวี
บรรเลงโดย:	วงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ (ช้างเผือกสามัคคี)
บันทึกเสียงและผสมเสียง:	นายพิชิต พลหาญ นายอรรณพ ภิรมย์ประเมศ
อำนวยการผลิต:	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 2

ร่างเสเลเมาร้อยปี ราชภัฏเชียงใหม่

ขับร้อง:	คุณอ้อม รัตน์ง
คำร้อง:	อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี สรายุทธ อ่องแสงคุณ อาจารย์จักรกฤษณ์ แสนใจ
ทำนอง:	เพลงเสเลเมา
ตรวจทานคำร้อง:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย
บรรเลงโดย:	วงเครื่องสายล้านนาช้างเผือกสามัคคี
ควบคุมวงดนตรี:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงกรานต์ สมจันทร์
บันทึกเสียงร้อง:	หยิน หยาง สตูดิโอ
บันทึกเสียงวงดนตรี:	นายขวัญชัย ชาญ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา (ดน. 64)
ตรวจแก้ไขเสียงประสาน:	นายวีรพล ใจนาแก้ว ศิษย์เก่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย
อำนวยการผลิต:	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 3

ศตวรรษราชภัฏเชียงใหม่

ขับร้อง:	อาจารย์ลัดดาวัลย์ โพธิ์วงษ์
คำร้อง:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนิชิต แม้นมาลัย
ทำนอง:	เพลงลาวสมเด็จ
เรียบเรียง:	อาจารย์มานิตย์ บุษบาชนก
อำนวยการเพลง:	อาจารย์จิตร กาวี
บรรเลงโดย:	วงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ (ช้างเผือกสามัคคี)
บันทึกเสียงและผสมเสียง:	นายพิชิต พลหาญ นายอรณพ ภิรมย์ประเมศ
อำนวยการผลิต:	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 4

คำ — เหลือง ร่วมใจพัฒนา

คำร้อง:

อาจารย์อุทัยธนา มหามิตร ศิษย์เก่า
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ทำนอง:

อาจารย์อุทัยธนา มหามิตร ศิษย์เก่า
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ปรับแก้:

อาจารย์เมธิณี อ่องแสงคุณ

เรียบเรียงเสียงประสาน:

นายสุทิน แ่งมัจฉา
นายวงศ์ตะวัน จันทโรสภา นักศึกษา
สาขาวิชาดนตรีศึกษา (दन. 63)

ปรับแก้และอำนวยเพลง:

อาจารย์จิตร กาวี

บรรเลงโดย:

วงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ (ช้างเผือกสามัคคี)

บันทึกเสียงและผสมเสียง:

นายพิชิต พลหาญ
นายอรรณพ ภิรมย์ประเมศ

อำนวยการผลิต:

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 5

ร่างเสเลมาร้อยปี ราชภัฏเชียงใหม่

ขับร้อง:

นายฉันทวัฒน์ นาเดจ๊ะ นักศึกษาศาสาสังคมศึกษา
นางสาวกชพร แผ่นทอง นักศึกษาศาสาภาษาจีน
นายพรเทพ ชัยยา นักศึกษาศาสาดนตรีศึกษา
นางสาวพิมพ์พิศา นักศึกษาศาสาดนตรีศึกษา

คำร้อง:

อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี สรายุทธ อ่องแสงคุณ
อาจารย์จักรกฤษณ์ แสนใจ

ทำนอง:

เพลงเสเลเมา

ควบคุมวงดนตรี:

อาจารย์เมธิณี อ่องแสงคุณ

เรียบเรียงเพลง:

กลุ่มดนตรีนิพนธ์ ร่างตามแบบสุนทราภรณ์

บรรเลงโดย:

วงช้างเผือกสามัคคีคอมโบ้

บันทึกเสียงและผสมเสียง:

นายพิชิต พลหาญ
นายอรณพ ภิรมย์ประเมศ

อำนวยการผลิต:

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 6

ร่างสรีระราชภัฏ

ขับร้อง:

นายฉันทวัฒน์ นาเดจ๊ะ นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา

นางสาวชพร แผ่นทอง นักศึกษาสาขาภาษาจีน

นายพรเทพ ชัยยา นักศึกษาสาขาดนตรีศึกษา

นางสาวพิมพ์พิศา นักศึกษาสาขาดนตรีศึกษา

คำร้อง:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณชิต แม้นมาลัย

ทำนอง:

มอญรำดาบ ชั้นเดียว

ควบคุมวงดนตรี:

อาจารย์เมธิณี อ่องแสงคุณ

เรียบเรียงเพลง:

กลุ่มดนตรีนิพนธ์ ร่างตามแบบสุนทราภรณ์

บรรเลงโดย:

วงช้างเผือกสามัคคีคอมโบ้

บันทึกเสียงและผสมเสียง:

นายพิชิต พลหาญ

นายอรณพ ภิรมย์ประเมศ

อำนวยการผลิต:

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 7

เมียง หมากรัก ลาน

ขับร้อง:

นายฉันทวัฒน์ นาเตจ๊ะ นักศึกษาศาสาสังคมศึกษา

นางสาวกชพร แผ่นทอง นักศึกษาศาสาภาษาจีน

คำร้อง:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงกรานต์ สมจันทร์

ทำนอง:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงกรานต์ สมจันทร์

กลุ่มนาฏยนิพนธ์เชิงสร้างสรรค์

ชุด เกิกแก้ววัฒนธรรมเผ่ากะเหรี่ยง

เรียบเรียงและอำนวยเพลง:

อาจารย์จิตร กาวี

บรรเลงโดย:

วงเครื่องสายล้านนาและวงดุริยางค์เครื่องลม

แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

(ช่างเผือกสามัคคี)

บันทึกเสียงและผสมเสียง:

นายพิชิต พลหาญ

นายอรณพ ภิรมย์ประเมศ

อำนวยการผลิต:

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เพลงลำดับที่ 8

เทิดนาม

ราชภัฏเชียงใหม่

ขับร้อง:

อาจารย์ลัดดาวลัย โพธิวงษ์

คำร้อง:

อาจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ ปัญจูรี

ทำนอง:

เพลงชุดระบำขอ

พระนิพนธ์ของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี

เรียบเรียง:

นายอรณพ ภิรมย์ประเมศ

อำนวยการเพลง:

อาจารย์จิตร กาวี

บรรเลงโดย:

วงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ (ช้างเผือกสามัคคี)

บันทึกเสียงและผสมเสียง:

นายพิชิต พลหาญ

นายอรณพ ภิรมย์ประเมศ

อำนวยการผลิต:

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เกี่ยวกับผู้เขียน

เมธินี อ่องแสงคุณ

อาจารย์

metinee_tui@cmru.ac.th

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ประวัติการศึกษา: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดุริยางค์ไทย)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครุศาสตรบัณฑิต (ดนตรีศึกษา)

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

จิตร กาวี

อาจารย์

jit_gav@cmru.ac.th

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ประวัติการศึกษา: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ดุริยางคศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2

มหาวิทยาลัยมหิดล

บุรณพันธุ์ ใจกล้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

buranapan_jai@cmru.ac.th

ประธานหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ประวัติการศึกษา: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ครุศาสตรบัณฑิต (ดนตรีศึกษา)

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

รณชิต แม้นมลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ronnachit_man@cmru.ac.th

อาจารย์พิเศษหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ประวัติการศึกษา: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ครุศาสตรบัณฑิต (การสอนวิชาเฉพาะ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทรงพล เลิศกอบกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

songpon_loe@cmru.ac.th

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ประวัติการศึกษา:

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ดุริยางคศาสตรบัณฑิต (ดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก)

มหาวิทยาลัยมหิดล

สงกรานต์ สมจันทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

songkran_som@cmru.ac.th

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา

ประวัติการศึกษา:

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ดุริยางค์ไทย)

มหาวิทยาลัยมหิดล

ว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

อาจารย์

sarayut_aun@cmru.ac.th

ประธานหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา

ประวัติการศึกษา:

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทยศึกษา)

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ดัชนี

ก

กรรมการฝึกหัดครู..... 4, 6

ค

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
..... 90, 97

ช

ชอย์น 9, 14

ด

ด้อยตรี..... 10, 14, 15

ป

ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง1

พ

พระเจนดุริยางค์ 38, 39, 40, 41, 42,
43

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรม
นาถบพิตร31, 33, 92, 93, 95,
97, 146

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว 9

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้า
เจ้าอยู่หัว 97, 105

พระราชชายา เจ้าดารารัศมี 9, 10,
114, 119, 120, 123, 140, 141,
142

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พ.ศ. 2547..... 4

พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.
2518 1

พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ.
2538 4

เพลงไทยประสานเสียง ...38, 39, 41,
42, 43

พ

พ่อนเงี้ยว113, 119, 120, 123, 124,
125, 126, 139, 140, 141, 142,
143, 144, 145, 146, 149, 150,
152

ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่4, 5, 7,
8, 11, 18, 20, 21, 22, 23, 27,
28, 29, 30, 31, 32, 35, 43, 45,
47, 51, 53, 58, 59, 60, 61, 64,
68, 70, 73, 85, 86, 87, 88, 96,
97, 98, 99, 100, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 109, 126,
127, 131, 132, 133, 134, 135,
136, 138, 146, 149, 154, 158
มอญรำดาบ73, 75, 76, 79

ร

ระบำขอ.....8, 9, 10, 11, 13, 70
โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำ
มณฑลพายัพ.. 1, 20, 22, 35, 58,
97, 106, 131

โรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่1, 22, 26,
27, 28, 30, 58, 85

โรงเรียนฝึกหัดครูมูลเชียงใหม่..... 26

ล

ลาวกระแซ..... 10, 16
ลาวกระแต..... 10
ลาวจ้อย.....10, 13, 14
ลาวดวงดอกไม้..... 15, 16
ลาวสมเด็จ 21, 35, 43, 44, 45

ว

วงศ์รียงค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่.....9, 45, 46
วิทยาลัยครูเชียงใหม่.. 4, 22, 23, 26,
27, 28, 30, 31, 51, 53, 54, 55,
56, 58, 59, 60, 86
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา 2

ศ

ศรีสวัสดิ์ วิจิตรวรการ54, 55, 56, 57

ส

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล..... 2
สถาบันราชพัฒนา..... 2

สถาบันราชภัฏ...3, 4, 6, 31, 32, 33,
34, 59, 94

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ... 4, 22, 23,
31, 58, 59, 60

สภาการฝึกหัดครู..... 1, 2

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า

บริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระ

นครสวรรค์วรพินิต.....36

สุนทราภรณ์44, 51, 52, 53, 54, 61,
73, 148

เสเลเมา..100, 114, 115, 116, 119,
120, 122, 123, 124, 125, 126,

127, 138, 139, 141, 144, 147,

148, 149, 151, 152, 154

อ

เอื้อ สุนทรสนาน.51, 54, 55, 56, 57

ISBN (e-book) 978-616-94694-5-2

ACI
CMRU

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

<https://www.culture.cmru.ac.th>